يۈسۈف ئەلەيھىسسالام

ھەزرىتى يۈسۈفنىڭ قىسسىسى قۇرئاننىڭ تولۇق بىر سۈرىسىدە يۈسۈف ئىسمى بىلەن چۈشۈرۈلگەن.

ئۇنىڭ چۈشۈرۈلۈش سەۋەبلىرى توغرىسىدا مۇنداق رىۋايەت قىلىنىدۇ. يەھۇدىيلار مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامدىن بۇرۇنقى پەيغەمبەرلىردىن بىرى بولغان يۈسۈف ئەلەيھىسسالام ھەققىدە ئۆزلىرىگە سوزلەپ بېرىشنى تەلەپ قىلىدۇ. ئۇنىڭ قىسسىسى قۇرئاندا نازۇك ۋە ئىنچىكە تەپسىلاتلىرى بىلەن تولۇق چۈشۈرۈلگەن. ئۇلۇغ الله سۈرە يۈسۈفتە مۇنداق دېگەندى:

﴿بىز قۇرئاننى ساڭا ۋەھيى قىلىش ئارقىلىق ئەڭ چىرايلىق قىسسىنى ساڭا بايان قىلىپ بېرىمىز، بۇنىڭدىن بۇرۇن بۇ قىسسىدىن ھەققەتەن بىخەۋەر ئىدىڭ﴾.[1]

ئالىملار بۇ قىسسىنىڭ نېمە ئۈچۈن «ئەڭ گۈزەل قىسسە» دەپ ئاتالغانلىقى ھەققىدە ئىختىلاپ قىلىشتى.

ئۇ بىر ئىبرەت ۋە ھېكمەت دۇنياسىغا ئىگە بولغانلىقى ئۈچۈن قۇرئاندىكى باشقا رىۋايەتلەردىن پەرقلىق ئىكەنلىكى ئۈتتۈرىغا قويۇلماقتا.

يۈسۈف ئۆز قېرىنداشلىرىنى كەچۈرگەنلىكى ۋە ئۇلارنىڭ قىلمىشلىرىغا سەۋر ـ تاقەت قىلغانلىقى ئۈچۈن شۇنداق دېيىلگەندى.

ئۇنىڭدا پەيغەمبەرلەر، سالىھلار، پاكلىق، ئازغۇنلۇق، ھۆكۈمدارلارنىڭ ھاياتى، دۆلەتلەر، ئەرلەر، ئاياللار، ئاياللارنىڭ ھىيلە ـ مىكىرلىرى، تەۋھىد (بىر الله غا ئىشىنىش)، فىقھە ۋە چۈش تەبىرى قاتارلىقلار بولغانلىقى ئۈچۈن شۇنداق دېيىلگەندى. ئۇ سەھنە، ھېس ـ تۇيغۇ ۋە تەسىراتلارغا تولغان سۈرىدۇر.

مۇنداقمۇ دېيىلگەندى: «ئۇ قىسسىلەرنىڭ ئەڭ ياخشىسى دەپ ئاتالدى. چۈنكى قىسسىدىكى كىشىلەرنىڭ ھاياتى سائادەت بىلەن ئاخىرلىشىدۇ. بۇ سەۋەبلەرنىڭ ھەممىسىگە ھۆرمەت بىلدۈرۈش بىلەن بىرگە، بۇ رىۋايەتنى باشقىلىرىدىن پەرقلىق قىلغان مۇھىم بىر سەۋەبنىڭ بارلىقىغا ئىشىنىمىز.»

ئۇ قىسسە، مەنىسى، شەكلى باشتىن ئاخىرىغىچە ماسلاشقان، الله نىڭ كۈچ ـ قۇدرىتىنى ۋە ھۆكۈملىرىنى ئەمەلگە ئاشۇرىدىغانلىقىنى چوڭقۇر ھېس قىلدۇرۇشقا ئېلىپ بارىدىغان بىر سىزىق ئۈستىدە داۋاملاشتۇرىدۇ.

---

[1] سۈرە يۈسۈف 3 ـ ئايەت.

﴿اللە (خالىغان) ئىشنى ئەمەلگە ئاشۇرۇشقا قادىردۇر، لېكىن ئىنسانلارنىڭ تولىسى (بۇنى) ئۇقمايدۇ﴾.[①]

مانا بۇ، يۇسۇفنىڭ قىسسىسىدە ئېنىق ئىسپاتلانغان ھەقىقەتتۇر.

يۇسۇف ھاياتى بويىچە ئۆزىگە ئەڭ يېقىن كىشىلەرنىڭ سۇيىقەستلىرىگە ئۇچراپ ئۆتتى.

قېرىنداشلىرى... قېرىنداشلىرى يۇسۇفتىن قۇتۇلۇش ئۈچۈن ئۇنى ئۆلتۈرمەكچى بولۇشتى. كېيىنچە ئۆلتۈرۈشتىن ۋاز كېچىپ، ئۆزلىرىدىن يىراقلاشتۇرماقچى بولۇشتى.

بۇ ۋەقە، يۇسۇف تېخى كىچىك چاغدىلا يۈز بەرگەنىدى. ئۇ، مىسىردىكى قۇل بازىرىدا ئەرزان باھادا سېتىلدى. ئاندىن ئۇ مۇھىم بىر شەخسنىڭ ئايالىنىڭ نامۇۋاپىق تەكلىپىگە دۇچ كەلدى. ئۇنى قوبۇل قىلمىغانلىقى ئۈچۈن زىندانغا تاشلاندى ۋە زىنداندا بىر مەزگىل ياتتى. بۇنچىۋالا ھاقارەتلەرگە ئۇچرىغان بولسىمۇ، ئاخىرىدا مىسىر ئوردىسىنىڭ يۇقىرى مەرتىۋىسىگىچە يۈكسەلدى. تەختكە چىقىپ ھۆكۈمدارنىڭ ئوڭ قول ۋەزىرى بولۇپ سايلاندى ۋە بۇ ۋاقىتتىن باشلاپ كىشىلەرنى اللە قا ئىمان ئېيتىشقا دەۋەت قىلىشقا باشلىدى.

اللە نىڭ تەدبىرى يولغا قويۇلدى ۋە ئۇنىڭ ئەمرى ئورۇندالدى. قىسسىنىڭ ئاساسىي مەزمۇنى مانا مۇشۇنىڭدىن ئىبارەت. قىسسىنىڭ تەقدىم قىلىنىش شەكلى بەكمۇ پەرقلىق بولۇپ، ئۇ خۇددى ھېچ تەڭدىشى يوق كىنو فىلىمىدەك ئارقا ـ ئارقىدىن كەلگەن كۆرۈنۈشلەرنى ئۆز ئىچىگە ئالغان.

كۆرۈنۈش ۋە كۆرۈنۈش ئارىلىرى كىشىگە ئىلھام بېرىپ، ئۇستىلىق بىلەن ۋە ئىنسان خىيالىنى قانائەتلەندۈرىدىغان ھالدا ئارقا ـ ئارقىدىن كېلىدۇ. شۇنداقلا ئۇنىڭدا نەتىجىسى تاماشىبىنلارنىڭ تەسەۋۋۇر كۈچىگە تاشلاپ قويۇلغان سەنئەت خاراكتېرلىك پەردە كۆرۈنۈشلىرى بار. بۇ سەھنىدە يەنە ھەر قانداق بىر سەنئەتكارنىڭ ئوخشىشىنى كەلتۈرەلمەيدىغان دەرىجىدە چوڭقۇر مەزمۇنلار بار.

قىسسە بىر چۈش بىلەن باشلىنىپ، بۇ چۈشنىڭ ئەمەلىيلىشى بىلەن ئاخىرلىشىدۇ.

پەيغەمبەرلەرنىڭ چۈشلىرى ھەقىقەتتۇر. اللە چۈشلەردە ئۇلارغا كېلەچەكتە يۈز بېرىدىغان ۋەقەلەرنى كۆرسىتىدۇ. لېكىن بىز قىسسىنىڭ بېشىدا يۇسۇفنىڭ پەيغەمبەر ئىكەنلىكىنى بىلەلمەيمىز. ئەقىل پەردىسى تۇنجى بولۇپ بىر چۈش سەھنىسى بىلەن ئېچىلىدۇ. بىر چۈش بىلەن باشلانغان فىلىمنىڭ كۆرۈنۈشلىرىگە قاراڭ! قۇرئان كەرىم بۇ چۈشنى يۇسۇفنىڭ سەھنىسىگە ئېلىپ چىقىدۇ. چۈش ئەسلى ئۇخلىغاندا كۆرىلىدىغان ئىشتۇر. ئۇيقۇ بىلەن باشلانغان قىسسىنىڭ باشلىنىشى مۇگدەش ئارىلىقىدا بىلدۈرۈلگەن ئىلھامدۇر. لېكىن بۇ چۈشنى بايان قىلدۇرۇشتىن ئېھتىيات قىلدۇرۇش بولسا، بۇ قىسسىنى

---

① سۈرە يۇسۇف 21 ـ ئايەت.

www.munber.org

جەلبكارلىققا ئىگە قىلىدىغان ئامىللارنىڭ بىرىدۇر. يۈسۈفنىڭ كىچىك ۋاقتىدا دادىسىغا سۆزلەپ بەرگەن چۈشى قۇرئاندا مۇنداق تەسۋىرلىنىدۇ:

﴿ئۆز ۋاقتىدا يۈسۈف ئۆز ئاتىسىغا: «ئى ئاتا! مەن ھەقىقەتەن چۈشۈمدە 11 يۇلتۇزنىڭ ۋە ئاي بىلەن كۈننىڭ ماڭا سەجدە قىلغانلىقىنى كۆردۈم» دېدى﴾.[1]

چۈشنىڭ مەۋجۇدىيىتىنىڭ ئىدراك كۈچىنى شەرت قىلغان ھالدا ئوتتۇرىغا چىققىنىنى ۋە ئۇنى تەسەۋۋۇر قىلىشى ئۈچۈن خىيال كۈچىنىڭ قانداق ھەرىكەتلەنگەنلىكىنى ئويلاپ كۆرۈڭ! ئىنسان زېھنى قىسسىنىڭ ئىچىدىن ئورۇن ئېلىشى ئۈچۈن قۇياش، ئاي ۋە يۇلتۇزلارنىڭ سەجدىسىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان بىر كۆرۈنۈشنىڭ يارىتىلىشىنى تەلەپ قىلماقتا.

يۈسۈفنىڭ قىسسىسى كىنو ئارتىسلىرىنىڭ ئەڭ مەشھۇر خىيالىغا مەيدان ئېلان قىلغان، باشقىلىرىنى زەئىپ ھالغا چۈشۈرۈپ قويغان بۇنداق كۆرۈنۈش بىلەن باشلىنىدۇ ياكى الله نىڭ كىتابىدا تەسۋىرلەنگىنىدەك يۈسۈفنىڭ ھايات لېنتىسى باشلىنىدۇ.

يۈسۈف بىر چۈش كۆرىدۇ ۋە بۇ چۈشنى دادىسىغا سۆزلەپ بېرىدۇ.

﴿ئاتىسى (يەنى يەئقۇب ئەلەيھىسسالام): «ئى ئوغلۇم! چۈشۈڭنى قېرىنداشلىرىڭغا ئېيتمىغىن، ساڭا سۇيىقەست قىلىپ سالمىسۇن، شەيتان ئىنسانغا ھەقىقەتەن ئاشكارا دۈشمەندۇر» دېدى﴾.[2]

دادىسى ئوغلىغا بۇ چۈشنى ئاكىلىرىغا ئېيتماسلىقنى تاپىلايدۇ. چۈنكى ئاكىلىرى يۈسۈفتىن ۋە ئۇنىڭ دادىلىرىغا يېقىنلىقىدىن نەپرەتلىنەتتى. دادىلىرىنىڭ قەلبىنىڭ يۈسۈفنىڭ سۆيگۈسى بىلەن تولغانلىقىغا ھەسەت قىلىشاتتى. يۈسۈف ئۇلارنىڭ بىر تۇغقان ئۇكىلىرى ئەمەس بولۇپ، يۈسۈفنىڭ ئانىسى ئۇلارغا ئۆگەي ئىدى. ئۇ ئايالدىن يۈسۈف ۋە ئۇنىڭ بىر قېرىندىشى تۇغۇلغانىدى.

يۈسۈف يەئقۇبنىڭ ئوغلى، يەئقۇب ئىسھاقنىڭ ئوغلى، ئىسھاق بولسا ئىبراھىمنىڭ ئوغلى بولۇپ، بۇلار بىر پاك زەنجىرنىڭ پاك ھالقىلىرى ئىدى.

يەئقۇب ئوغلىنىڭ چۈشىدىن ئۇنىڭ ئۇزىگە ھازىرلانغان پەيغەمبەرلىك شارائىتىنى، ئۇنىڭ قەلبىنىڭ پاكلىقى ۋە ساپلىقى سەۋەبى بىلەن ئۇنىڭ كەلگۈسىدە ئالاھىدە بىر شەخسكە ئايلىنىدىغانلىقىنى چۈشەنگەنىدى.

بەزى ئالىملار مۇنداق دەيدۇ:

يەئقۇب ئەلەيھىسسالام بۇ چۈش ئارقىلىق الله نىڭ يۈسۈفنى پەيغەمبەرلىككە تاللايدىغانلىقىنى چۈشەندى.

---

[1] سۈرە يۈسۈف 4 ـ ئايەت.
[2] سۈرە يۈسۈف 5 ـ ئايەت.

www.munber.org

﴿شۇنىڭغا (يەنى ساڭا ئۇلۇغ چۈش كۆرسەتكىنىگە) ئوخشاش، پەرۋەردىگارىڭ سېنى (پەيغەمبەرلىككە) تاللايدۇ﴾.[1]

رەببىڭ سېنى مۇشۇنداق تاللايدۇ.

﴿ساڭا چۈش تەبىرىنى بىلدۈرىدۇ﴾.[2]

تەبىر دېمەك، بىر ئىشنىڭ ئاخىرىنى، نەتىجىسىنى بىلىپ يېتىش، تېخى بولمىغان، مەخپىي نەرسىلەرنى بىلىشتۇر.

يۈسۈف كىيىنچە چۈشلەرگە تەبىر بېرەلەيدىغان، كېلەچەكتە يۈز بېرىدىغان ۋەقەلەرنى مەخپىي بەلگىلىرىدىن كۆرەلەيدىغان، شۇنداقلا، الله ئۇنىڭغا بىلىشنى، تونۇشنى ئىلھام قىلماقچى ئىدى.

﴿شۈبھىسىزكى پەرۋەردىگارىڭ (ئۆز مەرھەمىتىگە كىمنىڭ لايىق ئىكەنلىكىنى) ئوبدان بىلگۈچىدۇر، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر﴾.[3]

پەيغەمبەر نۇتقىنىڭ ئاخىرىدا ئىلىم ۋە ھېكمەتنى الله قا مەنسۇپ قىلدى. بۇ، باشلىنىش ئۇچۇن ئۇيغۇن ئىدى.

ئالىم - ئۆلىمالارنىڭ ئىچىدە يۇقىرىدىكى ئايەتنىڭ يەئقۇب بىلەن ئوغلى يۈسۈفنىڭ سۆھبىتىنىڭ بىر قىسمى ئەمەسلىكىنى، بەلكى الله نىڭ بۇ ئارقىلىق پەقەت يۈسۈفنى ماختىغانلىقىنى ئېيتقانلارمۇ بار. ئۇ باشتىن ئېتىبارەن قىسسىنىڭ ئىچىدىن يەر ئالغانىدى. ئەسلى ئۇنداق ئەمەس، بەلكى يۈسۈف ۋە يەئقۇبنىڭ چۈش تەبىرىنى دەسلەپتە بىلمىگەنلىكلىرى ئۇچۇندۇر. بىز مۇشۇنداق دەپ قارايمىز. (قۇرتۇبىمۇ: «تەفسىرى ئەلجامىئىل ئەھكامىل قۇرئان» دا شۇنداق دەپ قارايدىغانلىقىنى بىلدۈرگەن ئىدى).

ئۇنداقتا سۆھبەتنى باشقىچە چۈشىنىشكە توغرا كېلىدۇ. الله بۇ يەردە يۈسۈفنى تاللىغانلىقىنى بىلدۈرمەكتە ۋە بۇ يۈسۈفنىڭ پەيغەمبەر بولغانلىقىنىڭ ئىپادىسىدۇر. ئۇنىڭغا چۈش تەبىرىنىڭ ئۆگىتىلىشى، ئۇنىڭ رېئال ھاياتتا ۋەيا چۈشلىرىدە مەيدانغا كەلگەن سىمۋوللىرىدىن ۋەقەلەرنىڭ ئەسلى ماھىيىتىنى بىلەلىشى بىر پەيغەمبەرگە نىسبەتەن ھەرگىزمۇ ئۇنىڭ مۆجىزىلىرى ئەمەستۇر. الله پەيغەمبەرلىك بېرىدىغان بەندىسىنى ناھايىتى ياخشى بىلىدۇ. ئۇنىڭ ھەربىر ھېكمىتى ئۆز سەۋەبىنى تاپىدۇ. ئۇنىڭ بىلىمى پۈتۈن نەرسىنى ئۆز ئىچىگە ئالغاندۇر.

دادىسى ئوغلىنىڭ چۈشىدىن خەۋەر تاپقاندىن كېيىن، ئۇنىڭغا چۈشىنى قېرىنداشلىرىغا ئېيتماسلىقىنى تاپىلىدى. يۈسۈف دادىسىنىڭ تاپىلىغىنى بويىچە كۆرگەن چۈشىنى قېرىنداشلىرىغا ئېيتمىدى. چۈنكى ئاكىلىرى يۈسۈفكە، يۈسۈف ئۇلارغا ئىشىنىپ

---

[1] سۈرە يۈسۈف 6 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
[2] سۈرە يۈسۈف 6 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
[3] سۈرە يۈسۈف 6 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

www.munber.org

شەخسىي مەسىلىلىرىنى ۋە چۈشلىرىنى دېيىشكە پېتىنالمىغىدەك دەرىجىدە ئۆچلۈك قىلاتتى.

يەئقۇب بىلەن ئوغلىنىڭ كۆرۈنۈشى پەردە ئارقىسىدا قېلىپ تۇرسا، نۆۋەتتىكى ئېكرانغا بىر كۆرۈنۈش چىقىدۇ. ئۇ، يۈسۈفنىڭ ئاكىلىرىنىڭ يۈسۈفكە قانداق سۈيىقەستلەرنى پىلانلىغانلىقى ھەققىدىكى كۆرۈنۈشتۇر.

﴿يۈسۈفنىڭ ۋە قېرىنداشلىرىنىڭ (قىسسىسىدە) سورىغۇچىلار ئۈچۈن (اﷲ نىڭ قۇدرىتىنى كۆرسىتىپ بېرىدىغان) ھەقىقەتەن نۇرغۇن ئالامەتلەر بار. ئۆز ۋاقتىدا ئۇلار: «يۈسۈف ۋە ئۇنىڭ قېرىندىشى (يەنى بۇنيامىن) ئاتىمىزغا بىزدىنمۇ سۆيۈملۈكتۇر، ھالبۇكى، بىز (كۈچلۈك) جامائەدۇرمىز، ئاتىمىز (نىڭ ئۇ ئىككىسىنى بىزدىن ئارتۇق كۆرۈشى) ئەلۋەتتە روشەن خاتادۇر» دېيىشتى. (ئۇلار) «يۈسۈفنى ئۆلتۈرۈۋېتىڭلار، ياكى ئۇنى يىراق بىر چەت جايغا تاشلىۋېتىڭلار، (شۇ چاغدا) ئاتاڭلارنىڭ مۇھەببىتى سىلەرگە قالىدۇ، بۇ (گۇناھ) تىن كېيىن (تەۋبە قىلىپ) ياخشى ئادەم بولۇپ كېتىسىلەر» دېيىشتى. ئۇلاردىن بىرى سۆز قىلىپ: «يۈسۈفنى ئۆلتۈرمەڭلار، (ئەگەر ئۇنى ئاتىسىدىن يىراق قىلماقچى بولساڭلار، ئۇنى قۇدۇققا تاشلىۋېتىڭلار، ئۇنى يولدىن ئۆتكەن كارۋان ئېلىۋالسۇن» دېدى﴾.[1]

تەۋراتتا: «يۈسۈف چۈشىنى ئاكىلىرىغا ئېيتقان» دېيىلىدۇ.

قۇرئاندا بۇنىڭ مەيدانغا كەلگەنلىكى سۆزلەنمەيدۇ. سۆزلەنگەن بولسا ئىدى، بۇ ئۇلارنىڭ تىلى ئارقىلىق ئوتتۇرىغا چىقاتتى ۋە ئۇلارنىڭ يۈسۈفكە بولغان ئۆچمەنلىكىنى تېخىمۇ قوزغاپ، ئۇنى ئۆلتۈرۈۋېتىشكە كۈشكۈرتەتتى. يۈسۈف دادىسىنىڭ ئەمرى بويىچە ئاكىلىرىغا چۈشىنى سۆزلەپ بەرمىدى. شۇنداق بولسىمۇ، ئاكىلىرى ئۇنىڭغا تۇزاق قۇرۇپ، سۈيىقەست قىلىشنىڭ پىلانلىرىنى تۈزۈشۈۋاتاتتى. مانا بۇ قىلمىشى ئۇلارنىڭ «زالىم» نامىنى ئېلىشىغا ئۇيغۇن ئىدى.

ئۇلاردىن بىرى: دادىمىز نېمە ئۈچۈن يۈسۈفنى بىزدىن ياخشى كۆرىدۇ؟ ـ دەپ سورىدى.

ئىككىنچىسى: بەلكى چىرايلىق بولغانلىقى ئۈچۈن، ـ دېدى.

ئۈچىنچىسى: يۈسۈف بىلەن قېرىندىشى دادىمىزنىڭ قەلبىنى ئىشغال قىلدى، ـ دېدى.

بىرىنچىسى يەنە: دادىمىز ئوچۇقتىن ـ ئوچۇق خاتالاشتى، ـ دېدى.

ۋە ئۇلاردىن بىرى بۇ ئىشنى چوقۇم ھەل قىلىش تەكلىپىنى بەردى:

ـ يۈسۈفنى ئۆلتۈرۈڭلار!

[1] سۈرە يۈسۈف 7 ـ 10 ـ ئايەتكىچە.

www.munber.org

- ئۇنى نېمە ئۈچۈن ئۆلتۈرىمىز؟ ئۇنى بۇ يەردىن يىراق يەرگە ئاپىرىپ تاشلىۋېتىپ، كۆزدىن يوقىتايلى!

- ئۇنى نېمىشقا ئۆلتۈرمەيمىز؟ ئۇنى ئۆلتۈرسەك ئاندىن خاتىرجەم بولىمىز. دادىمىز بىزگە قىلىشى كېرەك.

قەلبى الله تەرىپىدىن مەخپىي بىر شەپقەت بىلەن ھەرىكەتلەندۈرۈلگەن ياكى ئادەم ئۆلتۈرۈشتىن يۈرىكى قاتتىق قورقۇتۇلغان باشقا بىرى مۇنداق دېدى:

- ئۇنى نېمە سەۋەبتىن ئۆلتۈرىمىز؟ سىلەر ئۇنىڭدىن قۇتۇلماقچى بولۇۋاتىسىلەر. بۇ قەبىھ بىر ئىش. كېلىڭلار! ئۇنى كارۋانلار كېلىپ توختايدىغان بىر قۇدۇققا تاشلىۋېتەيلى. كارۋانلار ئۇنى تېپىپ يىراق جايلارغا ئېلىپ كېتىدۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇ دادىسىنىڭ كۆزىدىن غايىپ بولىدۇ. ئۇنى كۆزدىن يوقىتىش پىلانىمىزمۇ ئەمەلگە ئاشقان بولىدۇ. ئاندىن بۇ قىلمىشىمىزغا تۆۋبە قىلىپ، يەنە ياخشى كىشىلەردىن بولۇۋالىمىز.

بۇ پىكىردىن كېيىن سۆھبەت يەنە داۋام قىلدى. لېكىن بۇ پىكىر بۇ ئىشنى ھەل قىلىشنى قوبۇل قىلغانلارنىڭ ئورتاق پىكرى بولۇپ چىقتى. يۇسۇفنى ئۆلتۈرۈش پىلانى سۇغا چىلاشتى. ھەممىيلەن ئۇنى سۈرگۈن قىلىپ، ئۆزلىرىدىن يىراقلاشتۇرۇش پىكرىنى قوبۇل قىلىشتى. بۇ، ئەڭ ياخشى پىكىر ئىدى...

بۇنىڭدىن چۈشىنىۋېلىشقا بولىدۇكى، ئۇلار گەرچە ئەسكى ۋە قىزغانچۇق ئىنسانلار بولسىمۇ، ئاكىلىرىنىڭ ياكى بەزىلىرىنىڭ يۈرەكلىرىدە تېخى ئۆلمىگەن مېھرى - شەپقەت بار ئىدى.

يۇسۇفنى قۇدۇققا تاشلاش ئارقىلىق ئۇنىڭدىن قۇتۇلۇش پىلانى ۋە بۇ پىلاننىڭ ۋاقتى قارار قىلىندى. بۇ يەردىن باشلاپ ئۇلار بىلەن ئاتىسىنىڭ ئارىلىقىدا يەنە بىر يېڭى كۆرۈنۈش سەھنىگە چىقىدۇ.

شۇنىڭ بىلەن ئۇلار ئاتىسى يەئقۇبنىڭ ئالدىغا كېلىپ: ﴿«ئى ئاتىمىز! نېمىشقا يۇسۇف توغرىسىدا بىزگە ئىشەنمەيسەن؟ ھالبۇكى، بىز ئۇنىڭغا ھەقىقەتەن ياخشى نىيەتتىمىز. ئەتە ئۇنى بىزگە قوشۇپ قويغىن، يەپ - ئىچىپ، ئويناپ - كۇلۇپ كىرسۇن، ئۇنى بىز چوقۇم ياخشى مۇھاپىزەت قىلىمىز» يەئقۇب: «ئۇنى (يەنى يۇسۇفنى) ئېلىپ كەتسەڭلار راستلا خاتىرجەم بولالمايمەن، سىلەر غەپلەتتە قېلىپ، ئۇنى بۆرە يەپ قويۇشتىن ئەنسىرەيمەن» دېدى. ئۇلار: «بىز (كۈچلۈك) بىر جامائە تۇرۇقلۇق، ئۇنى بۆرىگە يېگۈزۈپ قويساق، ئۇ چاغدا بىز ئەلۋەتتە، زىيان تارتقۇچىلاردىن بولىمىز» دېدى﴾.[①]

ئۇلار بىلەن دادىلىرىنىڭ ئارىسىدا مۇلايىم، مەخپىي ئاھانەتكە تولغان ۋە كىشىنى ھاياجانلاندۇرىدىغان بىر سۆھبەت بولۇپ ئۆتتى.

- يۇسۇفنى نېمە ئۈچۈن بىزگە تاپشۇرمايسەن؟

[①] سۈرە يۇسۇف 11 ــ 14 - ئايەتكىچە.

www.munber.org

- سەن يۈسۈفكە بىزدىن بىر زىيان كېلىشتىن قورقساڭ، يۈسۈپ ئۈچۈن بىزگە ئىشىنەلمىسەڭ، ئۇ بىزنىڭ قېرىندىشىمىز بولالامدۇ؟

- بىز ئۇنى ياخشى كۆرىمىز، ئۇنى قوغدايمىز. نېمە ئۈچۈن ئۇنى ئەتە بىز بىلەن بىللە سەيلە قىلىشقا (ئويناپ كېلىشكە) ئەۋەتمەيسەن؟ ئۇنىڭ چىقىپ سەيلە قىلىشى، ئەتراپنى ئايلىنىپ - ئوينىشى ئۇنىڭ سالامەتلىكى ئۈچۈن ئەڭ پايدىلىق. قارا ئۇنىڭ يۈزىگە! ئۆيدىن تالاغا چىقماي چىرايى سارغىيىپ كېتىپتۇ. بىچارە كىچىككىنە تۇرۇپ ئۆيۈن — ھەرىكەت دېگەننى بىلمىگەچكە، چىرايىدا قان دىدارى قالماپتۇ.

يەئقۇب ئۇلار سۆزلىرىدە ئوتتۇرىغا قويمىغان بىر نۇقتىنى ئوتتۇرىغا قويدى. بۇ يەردىكى مەسىلە ئۇنىڭ يۈسۈفكە چۆل بۆرىلىرىنىڭ زىيانكەشلىك قىلىشىدىن قورقۇشى ئىدى. ئەسلىدە ئۇ ئۇنىڭ ئاكىلىرى ئىچىدىكى بۆرىلەرنى كۆزدە تۇتقانمىدى ياكى ۋەھشىي ھايۋان بولغان بۆرىلەرنىمۇ؟ بۇنى ھېچكىم بىلمەيدۇ.

ئۇلار يەئقۇبقا ئۆزلىرىنىڭ يۈسۈفقا كۆيۈنىدىغانلىقىنى ۋە دادىسىنىڭ بۆرە ھەققىدىكى ئەندىشىسىنىڭ ئورۇنسىز ئىكەنلىكىنى ئېيتىشتى.

- بۇ قانداق گەپ؟ بىز ئون كىشى تۇرساق، ئۇنى ئۇنتۇپ قالامدۇق؟ بىز غەپلەتتە قالامدۇق؟ بۇنداق ئىش بولۇپ قالسا، بىزنىڭ ئەركەكلىكىمىزگە يارىشامدۇ؟ ئۇنى بۆرە يېيەلمەيدۇ؟ بۇ ھەقتە ئەندىشە قىلىشىڭ ھېچقانداق سەۋەبى يوق.

دادا، بالىلىرىنىڭ بېسىمى بىلەن بۇنى قوبۇل قىلدى.

ئەتىسى، ئۇلار يۈسۈفنى ئېلىپ چۆلگە قاراپ مېڭىشتى، ھەر قېتىم بارىدىغان يەرلىرىدىنمۇ يىراقلارغا بېرىشتى. يېنىدىن كارۋان كۆپ ئۆتىدىغان بىر قۇدۇقنى تېپىشتى ۋە يۈسۈفنى ئۇنىڭ ئىچىگە تاشلىماقچى بولۇشتى.

الله يۈسۈفكە ئۇنى قۇتۇلدۇرىدىغانلىقىنى ۋە شۇڭا ئۇنىڭ قورقماسلىقىنى بىلدۈردى. يۈسۈپ كىيىنچە ئۇلار بىلەن كۆرۈشۈپ، ئۇلارنىڭ قىلمىشلىرىنى ئۆزلىرىگە سۆزلەپ بېرىدىغانلىقىنى بىلدۈرگەن ئىدى.

بۇ يەردىن باشلاپ سەھنە پەردىسى باشقا بىر كۆرۈنۈش بىلەن ئېچىلدى. ئۇندىن كېيىنكى ئىشلار بىزگە ئېنىق ئەمەس. ئۇلارنىڭ يۈسۈفنى قۇدۇققا تاشلىغانلىقىنى بىلمەيمىز. يۈسۈفنىڭ ئۇلارغا قارشى تىركەشكەنلىكىنى ۋە ئۇلارنىڭ يۈسۈفنى ئۇرغانلىقىنى خىيال قىلالايمىز. ئۇلارئۇنىڭغا كۆينىكىنى سېلىشنى ئېيتتى ۋە ئۇنى يالىڭاچلاپ قۇدۇققا تاشلىدى. ئاندىن الله ئۇنىڭغا ئۇنى قۇتۇلدۇرىغانلىقىنى ۋە قورقماسلىقنى بىلدۈردى.

قۇدۇقنىڭ ئىچىدە سۇ بار ئىدى. يۈسۈفنىڭ ۋۇجۇدىنى قوبۇل قىلدى. يۈسۈپ ئۇ يەردە ھېچقانداق يامانلىق كۆرمىدى. ئۆزى يالغۇز قۇدۇقنىڭ ئىچىدىكى سۇدىن چوقچىيىپ چىقىپ تۇرغان تاشنىڭ ئۈستىدە ئولتۇردى.

﴿ئۇلار كەچتە ئاتىسىنىڭ ئالدىغا يىغلاپ كېلىشتى﴾.[①]

ئۇن كىشىنىڭ يىغىسى كېچە قاراڭغۇلۇقىنى بىر ئالدى. دادا ئۆيدە ئولتۇراتتى. ئوغۇللىرى يېنىغا كىرىپ كەلدى. كېچىنىڭ قاراڭغۇلۇقى قەلبلەرنىڭ قاراڭغۇلۇقى ۋە بىر ئازدىن ئوتتۇرىغا چىقىدىغان يالغاننىڭ قاراڭغۇلۇقىنى يوشۇرغانىدى.

يەئقۇب سورىدى: نېمىگە يىغلايسىلەر؟ قويلارغا بىر ئىش بولدىمۇ؟

ئۇلار تېخىمۇ قاتتىق يىغلاشقا باشلىدى ۋە:

﴿ئۇلار: «ئى ئاتىمىز! يۈسۈفنى نەرسىلىرىمىزنىڭ يېنىدا قويۇپ يۈگۈرۈشكىلى كېتىپ قېلىپتۇق، ئۇنى بۆرە يەپ كېتىپتۇ. راست گەپ قىلساقمۇ سەن بىزگە ئىشەنمەيسەن» دېيىشتى﴾.[②]

بىز يۈگۈرۈشتىن قايتىپ كەلگەندىن كېيىنلا يۈسۈفنىڭ بۆرىنىڭ قارنىغا كىرىپ كەتكىنىدەك غەلىتىلىككە دۇچ كەلدۇق. يۈسۈفنى تاپالمىدۇق. ھەر قانچە راست گەپ قىلساقمۇ، سەن بىزگە ئىشەنمەيسەن. ئەمما بىز يەنە ساختا سۆزلەشكە مەجبۇرمىز. ساختا يالغان ئېيتمىدۇق. يۈسۈفنى بىر بۆرە يەپ كەتتى. مانا بۇ ئۇنىڭ كۆينىكى. كۆينەكنى قانغا مىلانگەن ھالدا تاپتۇق، ئەمما يۈسۈفنى تاپالمىدۇق.

﴿ئۇلار يۈسۈفنىڭ كۆڭلىكىنى يالغاندىن قانغا بوياپ ئېلىپ كېلىشكەن ئىدى﴾.[③]

ئۇلار بىر قوي ياكى جەرەننى بوغۇزلاپ، يۈسۈفنىڭ كۆينىكىنى ئۇنىڭ قېنىغا مىلىگەنىدى. جىددىيلەشكەنلىكىدىن يۈسۈفنىڭ كۆينىكىنى يىرتىۋېتىشنى ئۇنتۇپ، كۆينەكنى ئۆز پېتى، ساپمۇ ساق كۆتۈرۈپ كەلگەنىدى. ئوغۇللاردىن بىرى گۇناھسىزلىق پاكىتى دەپ ئويلاشقان نەرسىنى ئوتتۇرىغا تاشلىدى.

يۈسۈفنىڭ كۆينىكىنى ئولتۇرغان دادىسىنىڭ ئالدىغا قويدى. يەئقۇب ئوغلىنىڭ كۆينىكىنى ئېلىپ، ئۆيدىكى مەشئەلنىڭ يورۇقىدا ئۇنى تەكشۈردى. ئۆرۈپ چۆرىدى. كۆينەك يىرتىلمىغان، ساق تۇراتتى. يۈسۈفنى يېگەن بۆرە قانداق بۆرە ئىدى؟ ئۇنىڭ كۆينىكىنى يىرتماي تۇرۇپ ئېچىدىن يېگەنمىدۇ؟

يۈسۈف كۆينىكىنى كىيگەن ۋە بۆرە ئۇنى يېگەن بولسا، كۆينەك چوقۇم تىتىلغان بولار ئىدى. ئەگەر ئاكىلىرى بىلەن ئويناش ئۈچۈن كۆينىكىنى سېلىۋەتكەن بولسا، ئۇنى كىيمىگەن ھالدا كۆينەك قانداق بولۇپ قانغا مىلىنەتتى؟ يەئقۇب بۇ دەلىلدىن ۋە ئۆز ئىچىدىن كەلگەن ئاۋازدىن، شۇنداقلا بۇ يالغانچىلىقتىن يۈسۈفنى بۆرە يېمىگەنلىكىنى چۈشىنىپ يەتكەنىدى. ئۇلارنىڭ ئىچىدە قۇترىغان ئۆچمەنلىك ۋە ھەسەت ئۇلارغا بۇ يالغانچىلىقنى توقۇپ چىقارغۇزغان ئىدى. ئۇلاردا يۈسۈفكە نىسبەتەن ئۇنداق ئۆچمەنلىك

[①] سۈرە يۈسۈف 16 ـ ئايەت.
[②] سۈرە يۈسۈف 17 ـ ئايەت.
[③] سۈرە يۈسۈف 18 ـ ئايەت

www.munber.org

بولمىغان بولسا، بۇ ئۇنىڭ ئۈچۈن ئاخشامقى ئاتىسى بىلەن بولغان سۆھبەتتە ئاتىسىنىڭ ئېغىزىدىن چىققان بۆرە ئەندىشىسىنى ئۆزىگە بىر يول قىلىۋالمىغان بولاتتى.

دادا ئۇلارنىڭ يالغان ئېيتقانلىقىنى چۈشەندى ۋە بۇنى بۇ سۆزلىرى بىلەن ئىپادىلىدى:

﴿بۇ ئىشنى نەپسىڭلار سىلەرگە چىرايلىق كۆرسىتىپ قىلغۇزۇپتۇ. مەن پەقەت چىرايلىقچە سەۋر قىلىمەن، سىلەرنىڭ (مۇشۇ يالغان) سۆزۈڭلارنى كۆتۈرۈشۈمگە اللّٰه مەدەتكاردۇر» دېدى﴾.[1]

ھېكمەت ساھىبى بولغان پەيغەمبەر شىكايەت قىلماي سەۋر ـ تاقەت تىلىدى. ئۆزى ۋە ئوغلى ئۈچۈن پىلانلىغان پىلان ھەققىدە اللّٰه دىن ياردەم تەلەپ قىلدى.

بىز ئەمدى يۈسۈفنىڭ ئەھۋالىغا كېلەيلى:

كۆز ئالدىمىزغا تۆگە، ئات ۋە ئادەملەردىن تەشكىل تاپقان، ئۇزۇن بىر سىزىقتەك كۆرۈنگەن، چەكسىز قۇملۇقتا ئائىت بىر كۆرۈنۈش كەلمەكتە. مىسىرغا ماڭغان بىر كارۋان، چوڭ بىر كارۋان، ئۇزۇن يول ماڭغان كارۋان... پۈتۈن كارۋان قۇدۇقتا قاراپ يۈزلەندى. سۇ تارتىش ئۈچۈن قۇدۇق بويىدا توختاشتى. سوغىنى قۇدۇققا تاشلىدى. سوغىغا يۈسۈف ئېلىندى. سوغىنى قۇدۇققا تاشلىغان ئادەم سوغىغا سۇ تولدى دەپ ئويلىدى ۋە يۇقىرىغا تارتتى. ھەيھات! بۇ بىر ئوغۇل بالا ئىدى. ئۇنى تېپىلغان ئەشيالارنىڭ ئارىسىغا قويدى. ئۇ ئۆزىنى تېپىۋالغان كىشىنىڭ قۇلى بولاتتى. ئۇ زامانلاردا قائىدە شۇنداق ئىدى. ئۇنى تېپىۋالغان كىشى دەسلىپىدە سۆيۈندى. ئەمما ئۇنىڭ مەسئۇلىيىتىنى ئويلاپ ۋە ئۇنى بەك كىچىك دەپ قارىغاچقا، ئۇنىڭغا بەك قىزىقىپ كەتمىدى. بەلكىم ئۆز ئىچىدە ئۇنىڭ كۆپ پۇلغا سېتىلمايدىغانلىقىنى ئويلىغانىدى. مىسىرغا بارغاندا ئۇنىڭدىن قۇتۇلۇشنى ئويلىدى ۋە مىسىرغا بېرىپلا ئۇنى بىر نەچچە دەرھەمگە ئەرزان باھاغىلا سېتىۋەتتى. يۈسۈفنىڭ تەققى ـ تۇرقىدىن مۇھىم كىشى ئىكەنلىكى پەملىگەن بىرى ئۇنى سېتىۋالدى.

﴿بۇ يەردىن بىر كارۋان ئۆتتى، ئۇلار سۇچىسىنى (سۇ ئېلىپ كېلىشكە) ئەۋەتتى، ئۇ سوغىسىنى قۇدۇققا تاشلىدى ۋە: «خۇش خەۋەر! مانا بىر ئوغۇل بالا» دېدى. ئۇلار ئۇنى تىجارەت مېلى سۈپىتىدە مەخپىي تۇتۇشتى، ئۇلارنىڭ قىلمىشلىرىنى اللّٰه بىلىپ تۇرغۇچىدۇر. ئۇلار يۈسۈفنى ساناقلىق بىر قانچە تەڭگىگە ئەرزان باھادا سېتىۋەتتى، چۈنكى ئۇلار يۈسۈفكە قىزىقمىغان ئىدى. ئۇنى سېتىۋالغان مىسىرلىق ئادەم ئايالىغا: «ئۇنى ياخشى كۈتكىن، بىزگە ئەسقاتار ياكى بالا قىلىۋالارمىز» دېدى. شۇنىڭدەك (يەنى يۈسۈفنى قۇدۇقتىن قۇتقۇزغىنىمىزدەك) يۈسۈفنى (مىسىر) زېمىنىغا يەرلەشتۈردۇق، ئۇنىڭغا چۈش تەبىرىنى ئۆگەتتۇق، اللّٰه (خالىغان) ئىشنى ئەمەلگە ئاشۇرۇشقا قادىردۇر، لېكىن ئىنسانلارنىڭ تولىسى (بۇنى) ئۇقمايدۇ﴾.[2]

قاراڭ! اللّٰه تائالا قىسسىنىڭ بېشىدىكى يوشۇرۇن مەنىنى ئوتتۇرىغا قانداق چىقاردى؟

---

[1] سۈرە يۈسۈف 18 ـ ئايەت.
[2] سۈرە يۈسۈف 19 ـ 21 ـ ئايەتكىچە.

www.munber.org

﴿اﷲ (خالىغان) ئىشنى ئەمەلگە ئاشۇرۇشقا قادىردۇر، لېكىن ئىنسانلارنىڭ تولىسى (بۇنى) ئۇقمايدۇ﴾.[1]

يۈسۈف قۇللۇق تاملىرىنىڭ ئارىسىدا قالدى.

قۇدۇقتا تاشلىۋېتىلدى. ھاقارەتكە ئۇچرىدى. دادىسىدىن مەھرۇم قىلىندى. قۇدۇقتىن چىقىرىلدى. بازاردا سېتىلغان قۇل بولدى. ئۇنى مىسىرلىق بىرى سېتىۋالدى. ئۇ ئادەمنىڭ قۇلى بولدى. يۈسۈف كىچىك - قۇۋۋەتسىز ھالغا كەلدى. شۇڭا ئادەتتىكى بىر ئىنسان دەپ قارالدى. لېكىن ئەمەلىيەتتە بۇ قاراشتىن پۈتۈنلەي پەرقلىق ئىدى.

بىزنىڭ پەرەز قىلغىنىمىز تىراگېدىيە، جاپا - مۇشەققەت ۋە پىتنە ئىدى. بۇ شەرەپلىك ئورۇنغا قاراپ كېتىۋاتقان يۈسۈفنى تېخىمۇ يۈكسەلدۈرىدىغان بىر شوتا ئىدى. اﷲ، ھەر ئىشقا ھاكىم بولۇپ، باشقىلارنىڭ ئورۇنلاشتۇرۇشىغا قارىماي ئۆز ئورۇنلاشتۇرۇشىنى ئەمەلگە ئاشۇرىدۇ ۋە ئۇلارنىڭكىنى بۇزىدۇ. اﷲ ۋەدە قىلغان ئىش چوقۇم بولىدۇ. اﷲ يۈسۈفكە پەيغەمبەرلىكنى ۋەدە قىلغانىدى. يۈسۈفنى سېتىۋالغان كىشىگە ئۇنىڭ سۆيگۈسىنى ئاتا قىلدى. ئەنە شۇ كىشى ئايالىغا: «ئۇنىڭغا ياخشى قارا، بەلكىم بىزگە پايدىسى تېگىپ قالار، ياكى ئۇنى بالا قىلىۋالارمىز» دېدى. بۇ كىشى ئادەتتىكى بىرى ئەمەس بولۇپ، مىسىردىكى ھۆكۈمدارلار تەبىقىسىدىن ئىدى. بىرئازدىن كېيىن ئۇنىڭ ھۆكۈمدارنىڭ ۋەزىرلىرىدىن بىرى ۋە قۇرئاندا ''ئەزىز'' دەپ نام بېرىلگەن مۇھىم بىر ۋەزىر ئىكەنلىكىنى بىلىمىز. قەدىمكى مىسىرلىقلار ۋەزىرلىرىنىڭ ئىسىملىرىنى ئۇلارنىڭ سۈپەتلىرى بىلەن قوشۇپ چاقىراتتى. بەزىلىرىنى ''ئەزىز'' دېسە، بەزىلىرىنى ''ئادىل'' ۋە بەزىلىرىنى ''كۈچلۈك (قەۋى)'' دەپ ئاتايتتى. كۈچلۈك پەرەزلەرگە ئاساسلانغاندا، ''ئەزىز'' مىسىرنىڭ باش ۋەزىرى ئىدى.

اﷲ يەر يۈزىدە يۈسۈفكە مانا مۇشۇنداق ئىمكان يارىتىپ بەرگەنىدى. ئۇ، ۋەزىرلىك قىلىۋاتقان بىرىنىڭ ئۆيىدە تەربىيىلىنىدۇ. اﷲ ئۇنىڭغا چۈش تەبىرىنى ئۆگىتىدۇ. كۈنلەرنىڭ بىرىدە، مىسىر ھۆكۈمدارى ئۇنىڭغا موھتاج بولىدۇ. اﷲ ھەر ئىشتا ھاكىمدۇر، لېكىن كۆپلىگەن ئىنسان بۇنى بىلمەيدۇ.

بۇلارنىڭ ھەممىسى يۈسۈف ئۇچرىغان ئېغىر پىتنىدە ئەمەلگە ئاشتى (مەيدانغا كەلدى).

يۈسۈف ئۆز زامانىنىڭ ئەڭ كېلىشكەن يىگىتى ئىدى. ئۇنىڭ يۈزى ئىنسان گۈزەللىكىنىڭ ئاجايىپ كۆرۈنۈشىنىڭ بىر پارچىسى ئىدى. يۈرىكىنىڭ ساپلىقى ۋە قەلبىنىڭ پاكلىقى ئۇنىڭ يۈزىنى تېخىمۇ گۈزەللەشتۈرگەنىدى.

كۈنلەر ئۆتتى...

يۈسۈف چوڭايدى...

[1] سۈرە يۈسۈف 21 - ئايەت.

www.munber.org

﴿يۈسۈپ قىرانىغا يەتكەندە، ئۇنىڭغا ھېكمەت بىلەن ئىلىم ئاتا قىلدۇق، ياخشى ئىش قىلغۇچىلارنى شۇنداق مۇكاپاتلايمىز﴾.[1]

ئۇنىڭغا ئىشلارغا توغرا قارار بېرىش، ھاياتى ۋە ئۆز ئەھۋالىنى بىلىش ئالاھىدىلىكى بېرىلدى. سۆھبەتلەشكەندە ئۆزىنى تىڭشىغۇچىنىڭ قەلبىنى مايىل قىلىدىغان بىر ئۇسلۇب بېرىلدى ۋە ئۇنىڭغا قارشى چىقىلى بولمايدىغان،ئىنسان شەخسىيىتىگە ئىگە قىلغان شەرەپلىك، شەرمى ـ ھايالىق بولۇش ئالاھىدىلىكى بېرىلگەنىدى.

يۈسۈفنىڭ خوجايىنى الله نىڭ يۈسۈفنى ئەۋەتىش ئارقىلىق ئۆزىگە چوڭ ئىنئام تارتۇق قىلغانلىقىنى، يۈسۈفنىڭ ئۆز ھاياتىدا كۆرگەن ئەڭ ئىشەنچلىك، ئەڭ راستچىل، ئەڭ مۇلايىم ۋە ئەڭ مەرت كىشى ئىكەنلىكىنى چۈشەندى. ئۇ ئائىلىسىنى يۈسۈفقا تاپشۇردى، ئۇنىڭغا ئىنئاملار بەردى ۋە ئۆز ئوغلىدەك مۇئامىلە قىلدى.

ئەزىزنىڭ ئايالى ھەركۈنى يۈسۈفنى كۆزەتمەكتە ئىدى. ئۇنىڭ يېنىدا ئولتۇرۇپ پاراڭلىشاتتى، كۆزلىرىنىڭ ئىچىگە قارايتتى، ئۇنىڭدىن سوئال سوراپ جاۋابىنى تىڭشايتتى، ئۇنىڭغا بولغان ھەيرانلىقى بارغانسېرى ئاشماقتا ئىدى.

نىھايەت، ئۇ بىر كۈنى ئۆزىنىڭ يۈسۈفكە ئاشىق بولغانلىقىنى ئۇقتى، يۈسۈفكە ئۆز سۆيگۈسىنى ئاشكارىلاشقا باشلىدى.

قۇرئان ئەزىزنىڭ ئايالىنىڭ ئۆز ـ ئۆزى بىلەن بولغان توقۇنۇشى، ئىسيانغا ئارىلىشىپ كەتكەن بۇ سۆيگۈسىنى ئوچۇق بايان قىلماقتا.

ئۇلۇغ الله مۇنداق دېگەنىدى:

﴿يۈسۈپ تۇرۇۋاتقان ئۆيدىكى ئايال (يەنى زۇلەيخا) يۈسۈفتىن ئۆزى بىلەن مۇناسىۋەت ئۆتكۈزۈشنى تەلەپ قىلدى، ئۇ ئىشىكلەرنى تاقىۋېتىپ: «بېرى كەل!» دېدى. يۈسۈپ: «خۇدا پاناھ بەرسۇن! ئۇ (يەنى ئېرىڭ) ھەقىقەتەن مېنىڭ خوجايىنىمدۇر، ئۇ مېنى ياخشى كۈتتى. ئۆزىگە زۇلۇم قىلغۇچىلار ھەقىقەتەن نىجات تاپالمايدۇ» دېدى. ئۇ (يەنى زۇلەيخا) يۈسۈفكە (يېقىنچىلىق قىلىشقا) بەل باغلىدى، پەرۋەردىگارىنىڭ روشەن دەلىلىنى كۆرمىگەن بولسا، يۈسۈفمۇ ئۇنىڭغا مايىل بولغان بولاتتى. بىز يۈسۈفنى گۇناھتىن ۋە سەت ئىشتىن ئەنە شۇنداق ساقلىدۇق، شۈبھىسىزكى، يۈسۈپ بىزنىڭ سادىق بەندىلىرىمىزدىن ئىدى﴾.[2]

قۇرئاندا ئۇ ئايال ۋە يۈسۈفنىڭ يېشى توغرىسىدا بىر مەلۇمات يوق. بىز بۇنى ھېسابلاپ كۆرەيلى.

---

[1] سۈرە يۈسۈف 22 ـ ئايەت.
[2] سۈرە يۈسۈق 23 ـ 24 ـ ئايەتلەر.

www.munber.org

يۇسۇف كىچىك يېشىدا قۇدۇقتىن تېپىلىپ كەلتۈرۈلدى. ئۇ چاغلاردا ئايال، مەسىلەن يىگىرمە ئۈچ ياشتا، يۇسۇف ئون ئىككى ياشتا ئىدى. ئارىدىن ئون ئۈچ يىل ئۆتتى. ئايال ئوتتۇز ئالتە ياشقا، يۇسۇف بولسا يىگىرمە بەش ياشقا كىردى.

ۋەقە بۇ ياشتا مەيدانغا كەلگەن بولغىيمىدى؟ ئەڭ چوڭ ئېھتىمالغا ئاساسەن ئەھۋال شۇنداق ئىدى. ئايالنىڭ بۇ ۋەقەنىڭ ئالدى ـ كەينىدىكى مۇئامىلىسى ئۇنىڭ يېتىلگەن ۋە جەسۇر بىرى ئىكەنلىكىنى كۆرسەتمەكتە. قۇرئاننىڭ بۇ پەردىنى ئېچىپ بايان قىلغان بۇ كۆرۈنۈشى بىزنىڭ خىيالىمىزغا قۇرئان بايان قىلماي ئۆتۈپ كەتكەن بىر قانچە كۆرۈنۈشنى ئېلىپ كېلىدۇ.

ئەزىزنىڭ ئايالى يۇسۇفكە ئاشىق بولغانىدى.

ئايال يۇسۇفنى ئۆزىگە چاقىردى، ئىشىكلارنى ھېم تاقاپ: «كەل، بۇ قېتىم مەندىن قاچالمايسەن» دېدى. بۇ، بۇندىن بۇرۇن يۇسۇفنىڭ ئۇنىڭدىن بىر قانچە قېتىم قاچقانلىقىنى بىلدۈرمەكتە. بۇندىن بۇرۇن بىر قانچە قېتىم...چاقىرىقنىڭ بۇ قەدەر ئوچۇق ـ ئاشكارا بولمىغانلىقىنى بىلدۈرمەكتە.

يۇسۇف مىسىرنىڭ باش ۋەزىرىنىڭ ئۆيىدە ئۆسۈپ يېتىلگەنىدى. ئويلاپ بېقىڭ! راھەت مۇھىت، ئەركىن ـ ئازادە ساراي، ياش ۋە چىرايلىق بىر ئايال، ئۇ ئايالنىڭ يولدىشى سېتىۋېلىپ ئۆزىگە قۇل قىلىپ بەرگەن ياش يىگىت. ئايال ئۇنىڭ بىر ئىستاكان سۇ ئەكىرىشىنى باھانە قىلىپ، ئۇنى خاس ھۇجرىسىغا چاقىرماقتا ياكى ئۇنىڭغا يېرىم يالىڭاچ كىيىملىرى بىلەن كۆرۈنمەكتە ۋە ياكى ھېچقانداق يامان غەرىزى يوقتەك ئۇنىڭغا يېتىلگە سەۋەب بولىدىغان نەرسىلەرنى كۆرسەتمەكتە، ئاياللارنىڭ ئەرلەرنىڭ ھەۋىسىنى قوزغايدىغان نەرسىلەر بىلەن ئۇنىڭ شەھۋىتىنى قوزغاشقا تىرىشماقتا. ئويلاپ بېقىڭ! بۇلارنىڭ ھەممىسى بىر نەچچە يىلنى ئۆز ئىچىگە ئالغان بىر مەزگىل ئىدى.

ئىككىسى بىر ئۆي، بىر دەرۋازا ئىچىدە بىر قانچە يىل بىللە ياشىدى.

ئايال ئۇنى ئۆزىگە تارتىشقا، ئۇنىڭ شەھۋىتىنى قوزغاشقا ۋە ئۇنى ئالداشقا ئۇرۇنماقتا. يۇسۇف تەقۋالىقىغا، ئايال ھاۋايى ـ نەپسىگە بېرىلمەكتە ئىدى.

ئاخىرقى كۈن يېتىپ كەلدى.

ئايال داۋام قىلىپ كېلىۋاتقان بۇ چۈشەنچە ۋە تارتىنىشتىن زېرىككەنىدى ۋە پىلاننى ئۆزگەرتىشكە قارار بەردى.

ئىما ـ ئىشارەتتىن ئوچۇقچە ئىزھار قىلىشقا ئۆتتى. ئىشىكلەرنى تاقىدى. ھايا ماسكىسىنى يىرتىپ تاشلىدى، سۆيگۈسىنى ئىزھار قىلدى ۋە ئۇنى ئۆزىگە تارتتى.

ئايال مۇنداق دېگەن بولۇشى مۇمكىن: يۇسۇف! سەن نېمانچە چىرايلىق؟!

www.munber.org

يۈسۈفمۇ بەلكىم مۇنداق جاۋاب بەردى: مەن تۇغۇلۇشتىن بۇرۇن رەببىم يۈزۈمنى مۇشۇنداق يارىتىپتۇ، بۇ مېنىڭ ئىشىم ئەمەس.

ئايال ئۇنىڭغا يېقىنلىشىپ: يۈسۈف چاچلىرىڭ نېمە دېگەن يۇمشاق ـ، دېدى.

يۈسۈف: قەبرىدە ھەممىدىن بۇرۇن چىرىپ كېتىدىغان نەرسەم چاچلىرىمدۇر ـ ، دېدى.

ئايال: يۈسۈف! كۆزلىرىڭ نېمە دېگەن نۇرلۇق؟

يۈسۈف: مەن بۇ كۆزلىرىم بىلەن رەببىم ياراتقان نەرسىلەرنى كۆرىمەن.

ئايال: سەن رەببىڭ ياراتقان بىرسى ئەمەسمۇ؟ بېشىڭنى كۆتۈر، يۈزۈمگە قارا!

يۈسۈف: مەن قىيامەت كۈنىدىن قورقىمەن.

ئايال: مەن ساڭا يېقىنلىشىۋاتىمەن، سەن بولساڭ مەندىن قېچىۋاتىسەن.

يۈسۈف: مەن ماڭا رەببىمنىڭ يېقىنلىقىنى خالايمەن.

ئايال: يۈرىكىم سۆيگۈڭ بىلەن تولدى. سېنى ئۆزەمگە ئېلىۋاتقان نەپسىم قەدەر يېقىن كۆرىمەن، سېنى ئۆز ھەققىم بىلىپ سۆيدۈم، مەندىن قېچىپ قۇتۇلالمايسەن.

يۈسۈف ئايالنىڭ ئۆزىنى چاقىرىۋاتقانلىقىنى چۈشەندى ۋە: مەن الله دىن قورقىمەن ۋە تارتىنىمەن، ـ دېدى.

ئۇلۇغ الله دىن مېنى ئەيۇ قىلىشنى ئۆتۈنىمەن. ئالەملەرنىڭ رەببى ماڭا بۇ ئۆينى ئىنئام قىلدى. بۇ ئۆينىڭ خوجايىنى ماڭا ئىشىنىپ خاتىرجەملىك بەخش ئەتتى. مەن ئۇلارغا قانداقمۇ خىيانەت قىلىمەن؟ ئەگەر بۇ ئىشنى قىلسام، ئۆزەمدىن قانداقمۇ نىجاتلىق كۈتىمەن؟

ئۇلۇغ الله مۇنداق دېگەندى:

﴿ئۇ (يەنى زۇلەيخا) يۈسۈفكە (يېقىنچىلىق قىلىشقا) بەل باغلىدى، پەرۋەردىگارىنىڭ روشەن دەلىلىنى كۆرمىگەن بولسا، يۈسۈفمۇ ئۇنىڭغا مايىل بولغان بولاتتى﴾[1]

مۇپەسسىرلەر ئايالنىڭ گۇناھ ئىشلەش مەقسىتى ھەققىدە بىرلىككە كەلگەن بولسىمۇ، يۈسۈفنىڭ مەقسىتى ھەققىدە ئىختىلاپ قىلىشتى. بەزىلىرى ئايالنىڭ گۇناھ ئىشلەش مەقسىتىدە ئۇنى چاقىرغانلىقىنى يۈسۈفنىڭمۇ گۇناھ ئىشلەشتە ئۇنىڭغا جاۋاب بەرگەنلىكى، ئەمما ئۇنداق قىلمىغانلىقىنى ئېيتىسا، يەنە بەزىلىرى، يەنە ئايالنىڭ يۈسۈفنى قوبۇل قىلىش ئۈچۈن چاقىرغانلىقىنى، يۈسۈفنىڭ ئۇنى ئاگاھلاندۇرۇش ئۈچۈن كەلگەنلىكىنى ئوتتۇرىغا قويىدى. بۇ چاقىرىشنىڭ ئىككىسى ئارىسىدا بۇ ۋەقەدىن بۇرۇن يۈز بەرگەن بولۇپ ئۆتكەنلىكىنى ئوتتۇرىغا قويغانلارمۇ بار. يۈسۈفنىڭ ئىچىدىكى ھېسسىياتى 14 ياش بىلەن 25 ياش ئارىلىقىدىكى ياشلاردا بولىدىغان ھېسسىياتلاردىن

[1] سۈرە يۈسۈف 24 ـ ئايەت

www.munber.org

ئىدى. ئاندىن الله يۇسۇفنى ئۇ ئىشتىن ۋاز كەچكۈزدى. مېنىڭ كۆڭلۈم ئەڭ مايىل بولغان تەفسىر شەكلى ئايەتتە تەقدىم (ئالدىن بېرىش) ۋە تەخىر (كېيىنگە قويۇش) بولغان شەكلىدۇر.

ئەبۇھاتىم مۇنداق دېگەنىدى: ئەبۇ ئۇبەيدەگە قۇرئاندىكى چۈشىنىش تەس بولۇپ قالغان يەرلەرنى ئوقۇپ بېرىۋاتاتتىم. ئۇلۇغ الله نىڭ: ”ئۇنى (يەنى زۇلەيخا) يۇسۇفكە (يېقىنچىلىق قىلىشقا) بەل باغلىدى. يۇسۇفمۇ ئۇنىڭغا مايىل بولغان بولاتتى...“ دېگەن سۆزىگە كەلگەندە، ئەبۇ ئۇبەيدە: «بۇ يەردە ئايەتلەرنىڭ ئىلگىرى ـ كېيىنلىرى بار» دېدى.

بۇ ئايەت بۇ ئۇسلۇبتا تەپسىر قىلىنغىنىدا، تەپسىر پەيغەمبەرلەرنىڭ پاكلىقىغا مۇناسىپ كېلىدۇ. بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى تۆۋەندىكى ئايەتلەرنىڭ روھى بىلەنمۇ ماسلىشىدۇ. ئۇندىن باشقا، ئارقىسىدىن كەلگەن مۇنۇ ئايەتلەر بىلەن تولۇقلىنىدۇ.

﴿بىز يۇسۇفنى گۇناھتىن ۋە سەت ئىشتىن ئەنە شۇنداق ساقلىدۇق، شۈبھىسىزكى، يۇسۇف بىزنىڭ سادىق بەندىلىرىمىزدىن ئىدى﴾.[1]

يۇسۇفنىڭ الله نىڭ سەممىي قۇلى ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلايدىغان بۇ ئايەت، ئەينى ۋاقىتتا، ئۇنىڭ شەيتاننىڭ ۋەسۋەسىدىن قۇتۇلغانلىقىنى ئوچۇق ئىپادىلەپ بېرىدۇ. ئۇلۇغ الله، ئىنسانلارنى ياراتقان كۈنى ئىبلىسقا مۇنداق دېگەنىدى:

﴿مېنىڭ بەندىلىرىمگە (يەنى ئۇلارنى ئازدۇرۇشقا) سېنىڭ كۈچۈڭ يەتمەيدۇ﴾.[2]

يۇسۇف الله نىڭ سەممىي قۇلى بولغاچقا، ئۇنىڭ ئەھۋالى ھەممىگە ئاياندۇر. بۇ، يۇسۇفنىڭ ئەركەكلىك ھېس ـ تۇيغۇلاردىن مەھرۇم ئىكەنلىكىدىن دېرەك بەرمەيدۇ. بۇ، ئۇنىڭ پەرىشتىلەردەك پاك ئەمەسلىكىنى ۋە پەرىشتىلەرنىڭ تەبىئىتىدە بولغان پاكلىقنىڭ پاك پەرىشتىلەرنىڭ ھېس ـ تۇيغۇسىغا ئىگە دېگەنلىكىنىمۇ چۈشەندۈرمەيدۇ. پەقەت ئۇنىڭ ناھايىتى كۈچلۈك بىر شەھۋانىي ئارزۇغا دۇچ كەلگەنلىكىنى، كۆڭلىنىڭ بىرەر قېتىممۇ ئۇنىڭغا قايىل بولمىغانلىقىنى ۋە ئۇنىڭغا قارشى ئۇزۇن مۇددەت كۈرەش قىلغانلىقىنى بىلدۈرىدۇ. ئاندىن رەببىدىن بىر ئىشارەت ئېلىش بىلەن قەلبىگە تەقۋالىقنى مەھكەم ئورنىتىپ ـ كۆڭلىنى تېنچلاندۇرىدۇ.

ئۇ ئۆزىنىڭ يەئقۇب ئەلەيھىسسالامنىڭ ئوغلى يۇسۇف ئىكەنلىكىنى، يەئقۇبنىڭ ئىسھاق ئەلەيھىسسالامنىڭ ئوغلى ئىكەنلىكىنى، ئىسھاقنىڭ بولسا، پەيغەمبەرلەرنىڭ بوۋىسى ۋە الله نىڭ دوستى ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامنىڭ ئوغلى ئىكەنلىكىنى بىلەتتى...

ئىككىسىنىڭ ئارىسىدىكى تالاش ـ تارتىش تەرەققى قىلىپ، ئېغىزدىن قول ھەرىكىتىگە ئۆتتى.

---

[1] سۈرە يۇسۇق 24 ـ ئايەت.
[2] سۈرە ھىجر 42 ـ ئايەت.

www.munber.org

ئەزىزنىڭ ئايالى قوللىرىنى ئۇنىڭغا ئۇزاتتى ۋە ئۇنى قۇچاقلاشقا ئۇرۇندى. يۇسۇفنىڭ چىرايى تاتىرىپ كەتتى. ئۇ ئارقىسىغا بۇرۇلۇپ، ئىشىككە قاراپ قاچتى. ئەزىزنىڭ ئايالى سۇغا چۆكۈپ كېتىۋاتقان بىرى كىمنىڭ بىر ئۇچىنى تۇتۇۋالغاندەك، يۇسۇفنىڭ كۆينىكىنى تۇتۇپ ئارقىسىدىن يۈگۈردى.

ئىككىسى يۈگۈرۈپ ئىشىككە كەلدى.

ئىشىك بىردىنلا ئېچىلىپ كەتتى.

ئىشىكتە ئەزىز ياكى ئۇنىڭ تۇغقانلىرىدىن بىرى تۇراتتى.

﴿ئۇلارنىڭ ھەر ئىككىسى (يۇسۇف چىقىپ كېتىش ئۈچۈن، زۇلەيخا ئۇنى قايتۇرۇپ كېلىش ئۈچۈن) ئىشىككە قاراپ يۈگۈرۈشتى. (بۇ چاغدا) ئۇ (يەنى زۇلەيخا) يۇسۇفنىڭ كۆڭلىكىنى ئارقىسىدىن (تارتىپ) يىرتىۋەتتى، ئىشىك ئالدىدا ئۇنىڭ (يەنى زۇلەيخانىڭ) ئېرى بىلەن دوقۇرۇشۇپ قېلىشتى﴾.[1]

ئاشىق ئايال يولدىشىنى كۆرۈپلا ناھايىتى تېز ۋە ھىيلىگەرلىك بىلەن ھەرىكەتكە ئۆتتى.

ئوتتۇرىدا بىر ئىشلارنىڭ يۈز بەرگەنلىكى ئوچۇق ئىدى. يۇسۇف ئىزادىن تىترەپ كەتكەن ئىدى. پۇشايماندىن تەر تەپچىشكە باشلىدى. ئايالنىڭ چاچلىرى چۇۋۇلغان، مەڭزى قىزىرىپ كەتكەنىدى. تىترەپ كەتكەنلىكىدىن جايىدا تۇرالمايۋاتاتتى. ئەزىز ئەھۋالنى سوراش ئۈچۈن ئېغىز ئېچىپ بولغىچە، ئايال دەرھال يۇسۇفنى ئەيىبلەشكە باشلىدى.

﴿ئۇ (يەنى زۇلەيخا): «سېنىڭ ئەھلىڭنى دەپسەندە قىلماقچى بولغان ئادەمنى پەقەت زىندانغا تاشلاش ياكى قاتتىق قىيناش بىلەن جازالاش كېرەك» دېدى.﴾[2]

ئايال يۇسۇفنىڭ ئۆزىنى زىناغا زورلىغانلىقىنى ۋە ئۇنىڭ ئۆزىگە مەجبۇرىي ئىگە بولماقچى بولغانلىقىنى ئېيتىپ، ئۇنىڭغا قارا چاپلىدى. يۇسۇف گۇناھسىز ھالدا، ئاستا ئۇنىڭ يۈزىگە قارىدى. ئۇ ئايالنىڭ سىرىنى ساقلاش نىيىتىدە ئىدى. ئەمما ئايال ئۇنى قارىلىغاچقا، ئۇمۇ ئۆزىنى ئاقلاشقا مەجبۇر بولۇپ قالدى.

﴿يۇسۇف: «ئۇ (يەنى زۇلەيخا) مەندىن مۇناسىۋەت ئۆتكۈزۈشنى تەلەپ قىلدى» دېدى.﴾

ئۇلار شۇ تەرىقىدە تالاش ـ تارتىش قىلىشقا باشلىدى. ئەزىز ئارىغا كىردى. ئۇنىڭ مۇنداق دېگەنلىكى پەرەز قىلىنىدۇ.

---

[1] سۈرە يۇسۇف 25 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
[2] سۈرە يۇسۇف 25 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

www.munber.org

ـ ۋارقىراشماڭلار! ئۇيەردە بىر مۇنچە قول ـ خىزمەتچى بار. بۇ ئالاھىدە بىر مەسىلىدۇر.

مىسىرنىڭ باش ۋەزىرى ئەزىز تەمكىن قىرىغان ئادەم ئىدى. قىسسىنىڭ ئىچىدىن يەر ئالغان كىشىلەر يۇقىرى تەبىقە كىشىلىرىدۇر. باش ۋەزىر ئىشنى ئېنىقلاشقا باشلىدى.

ئەھۋالنى ئايالى ۋە يۈسۈفتىن ئايرىم ـ ئايرىم ئىگىلىدى. ئاندىن ئايالىنىڭ تۇغقىنىنىڭ پىكرىنى ئالدى.

ئايالىنىڭ تۇغقىنى: مەسىلىنىڭ پاكىتى يۈسۈفنىڭ كۆينىكىدە، ئەگەر يۈسۈف ئايالنى زورلىغان بولسا، كۆينەك ئالدى تەرىپىدىن يىرتىلغان بولىدۇ، ئۇنىڭ ئۆزىنى قوغداش ئۈچۈن يۈسۈفنىڭ كۆينىكىنىڭ يىرتىۋېتىشى نورمال ئەھۋال، ـ دېدى.

ئەزىز: ئەگەر كۆينەك ئارقىدىن يىرتىلغان بولسىچۇ؟ ـ دېدى.

ئايالىنىڭ تۇغقىنى: ئۇنداقتا، ئايال ئۆزى يۈسۈفنى چاقىرغان بولىدۇ، ـ دېدى.

ئۇلار كۆينەكنى قوللىرىغا ئېلىپ، ئۆرۈپ چۆرۈشتى. ئايالىنىڭ تۇغقىنى كۆينەكنى تەپسىلىي كۆزىتىپ چىقتى ۋە ئارقىدىن يىرتىلغانلىقىنى بىلدى. ئەزىزمۇ كۆينەككە ئىنچىكىلەپ قاراپ چىقتى ۋە كۆينەكنىڭ ئارقىدىن يىرتىلغانلىقىنى كۆردى. گۇناھ ئايالىنىڭ ئۈستىگە قالدى.

ئۇلۇغ الله بۇ كۆرۈنۈشنى مۇنداق تەسۋىرلەيدۇ:

﴿ئۇ (يەنى زۇلەيخا) نىڭ ئائىلىسىدىكىلەردىن بىرسى گۇۋاھلىق بېرىپ: «يۈسۈفنىڭ كۆڭلىكى ئالدىدىن يىرتىلغان بولسا، ئۇنىڭ (يەنى زۇلەيخا) نىڭ سۆزى راست، يۈسۈفنىڭ سۆزى يالغان. يۈسۈفنىڭ كۆڭلىكى ئارقىسىدىن يىرتىلغان بولسا، ئۇنىڭ (يەنى زۇلەيخانىڭ) سۆزى يالغان، يۈسۈفنىڭ سۆزى راست» دېدى. ئۇ (يەنى زۇلەيخانىڭ ئېرى) يۈسۈفنىڭ كۆڭلىكىنىڭ ئارقىسىدىن يىرتىلغانلىقىنى كۆرۈپ: «ئەي ئاياللار جامائەسى! بۇ چوقۇم سىلەرنىڭ ھىيلەڭلاردۇر، سىلەرنىڭ ھىيلەڭلار ھەقىقەتەن چوڭدۇر» دېدى﴾.[1]

ئەزىز ئايالىنىڭ ئۆزىگە خىيانەت قىلغانلىقىنى ئېنىق بىلگەن بولسىمۇ، ئۇنىڭغا ۋارقىراپ ـ جارقىرىمىدى.

ئۇنىڭ يۇقىرى تەبىقىدىكى مەرتىۋىسى ئۇنى تەمكىن ۋە ئىنچىلىك بىلەن ھەرىكەت قىلىشقا ئۈندەيتتى.

ئەزىز: بۇ سىلەرنىڭ ھىيلەڭلاردۇر، ـ دېدى.

ئايالىنىڭ بۇ قىلىقى ئۇمۇمەن ئاياللارنىڭ ھىيلىگەرلىكىگە قارىتىلغان ئىدى. بولۇپمۇ، ئاياللارنىڭ ھىيلىسىنىڭ كۆپ بولىدىغانلىقىنى بىلدۈرمەكتە. شۇڭا ۋەقە ياخشى بىر ۋەقە سۆزلىنىۋاتقاندەك بايان قىلىندى.

[1] سۈرە يۈسۈف 26 ـ 28 ـ ئايەتكىچە.

www.munber.org

ئەزىزنىڭ ئايالىغا: سىلەرنىڭ ھىيلەڭلار كۆپتۇر، ـ دېيىشى بىلەن ئۇنىڭغا قاتتىق مۇئامىلە قىلغان بولمايدۇ. چۈنكى بۇ سۆز ئاياللارنىڭ ھىيلە ئىشلىتىشتىكى يوللىرىنىڭ كۆپلۈكىنى ئېنىق كۆرسىتىپ بېرىدۇ.

ئەزىز يۇسۇف تەرەپكە بۇرۇلۇپ مۇنداق دېدى:

﴿(يەنى ئېيتتى) «يۇسۇف! بۇنى سۆزلەپ يۈرمىگىن»﴾.[1]

بۇ ئىشنى سۈرۈشتۈرۈش، ئۇنىڭغا ئەھمىيەت بىلەن قاراش ۋە ئۇنىڭ ھەققىدە پاراڭلىشىش چوڭ ئىش ئىدى. ئاۋۋال ۋەقەنى بېسىقتۇرۇش كېرەك ئىدى. بۇ ھەقتە ئارتۇقچە بىر نەرسە دېيىشىنىڭ ھاجىتى يوق. ئەزىز كېيىنچە، ئۆزىنىڭ ئايالىغا ئاياللارنىڭ ھىيلىسى توغرىسىدىكى سۆزىدىن باشقا بىر نەرسە دېمىگەنلىكىنى چۈشەندى ۋە ئۇنىڭغا ئايرىم بىر نەرسە دېيىشكە، قوپال مۇئامىلە قىلىشقا تىرىشتى. ئەمما قوپاللىق بۇ سۆزلىرىدىكى مۇلايىملىقنى ئېلىپ باردى:

﴿(ئايالىم) سەن ئۆز گۇناھىڭغا كەچۈرۈم سورىغىن، سەن ھەقىقەتەن خاتالاشتىڭ»﴾.[2]

ئەزىز بۇ ئىككى ئېغىز گەپ بىلەن ئىشنى تۈگەتتى ۋە يۇسۇفنىڭ گەپ قىلىشىنى چەكلىدى.

ئەزىز ئايالى بىلەن يۇسۇفنىڭ ئارىسىنى ئاچمىدى. ئۇنىڭ پۈتۈن خىيالى بۇ ھەقتىكى سۆز ـ چۆچەكنى يوققا چىقىرىش ئىدى. ئەمما بۇ ۋەقەنى بۇنداق يۇقىرى تەبىقىدە يوققا چىقارغىلى بولمايتتى.

تامىنىڭمۇ قۇلىقى بار، سارايلاردا قۇل ـ دېدەكلەر بار ئىدى. بەلكىم، سارايىنىڭ خىزمەتچىلىرىدىن بىرى باشقا بىر سارايدىكى خىزمەتچى دوستىغا ۋە ئۇ خىزمەتچى يەنە باشقا بىر سارايدىكى خىزمەتچى دوستىغا سۆزلەپ بەرگەن بولۇشى مۇمكىن.

ۋە بەلكىم، ئايال بۇندىن كېيىن قانداق مۇئامىلە قىلىشى ھەققىدە مەسلىھەت سوراش ئۈچۈن دېدىكىگە ئېيتقان بولۇشى مۇمكىن.

مۇھىمى، بۇ ۋەقە يېيىلىشقا باشلىغانىدى ۋە خەۋەر سارايدىن ھالقىپ، ئۇ دەۋردىكى ھۆكۈمران تەبىقىگە ياكى باشقا يۇقىرى تەبىقىدىكىلەرگە يېتىپ باردى. ئۇ تەبىقىنىڭ ئاياللىرىغا بۇ خەۋەر ئەڭ ياخشى غەيۋەت تېمىسى بولۇپ بەردى. بۇ تەبىقىلەردە باشقىلارنىڭ ئەيىب ـ نۇقسانلىرىغا بەك چوڭ ئەھمىيەت بېرىلەتتى. شەھەردىكى سۆز ـ چۆچەك كۆپەيدى:

[1] سۈرە يۇسۇف 29 ـ ئايەت.
[2] سۈرە يۇسۇف 29 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

www.munber.org

﴿شەھەردىكى بەزى ئاياللار: «ئەزىز (يەنى مىسىرنىڭ پادىشاسى) نىڭ خوتۇنى قۇلىغا كۆيۈپ قىلىپ، ئۇنىڭ بىلەن مۇناسىۋەت ئۆتكۈزۈشنى تەلەپ قىلىپتۇ، بىز ئۇنى، ئەلۋەتتە، ئاشكارا ئازغان دەپ قارايمىز» دېيىشتى﴾.①

مانا بۇ سۆزلەر ئارقىلىق تۇنجى قېتىم ئۇ ئايالنىڭ ئەزىزنىڭ ئايالى ئىكەنلىكىنى، قۇلنى سېتىۋالغان مىسىرلىقنىڭ بولسا، مىسىرنىڭ ئەزىزى ـ يەنى مىسىر ۋەزىرلىرىنىڭ ئەڭ چوڭى ـ ئىكەنلىكىنى بىلدۇق. بەلكى ئۇ، قۇلنى سېتىۋالغان ۋاقىتتا ئاددىي ۋەزىر بولۇشى ۋە كېيىنچە ئەزىزلىككە كۆتۈرۈلگەن بولۇشى مۇمكىن.

مۇھىمى ئۇنىڭ شۇ چاغدا مىسىرنىڭ ئەزىزى بولۇشى ئىدى. خەۋەر ئېغىزدىن ئېغىزغا، ئۆيدىن ئۆيگە تارقىلىپ يۈرۈپ، ئاخىرىدا ئەزىزنىڭ ئايالىغا يېتىپ كەلدى.

بەلكىم ئۇنىڭغا مۇنداق دېيىلگەن بولۇشى مۇمكىن: پۈتۈن شەھەردە سېنىڭ ئىشق ـ مۇھەببىتىڭ ھەققىدە سۆز ـ چۆچەك بولۇۋاتىدۇ.

ئايال: كىمگە ئاشق بوپتىمەن؟

ـ يۇسۇفكە ـ ، دېيىلدى.

ئايال: ئۇنى ياخشى كۆرىدىغىنىمنى ئىنكار قىلمايمەن.

ـ ۋەزىرلەرنىڭ ئاياللىرى سېنىڭ ئۇنىڭغا مەپتۇن بولغانلىقىڭنى ئېيتىشىۋاتىدۇ، ـ دېيىلدى.

ئايال: نېمە دېيىشتى؟

ـ سېنى پۈتۈنلەي ئازغانلىقىڭنى ئېيتىشتى، ـ دېيىلدى.

ئايال ئاچچىقلانغان ھالدا: كىم ئېزىپتۇ؟ يۇسۇفكە كىم چىدىيالايدىكەن؟ كىم مېنى ئازدى دەيدۇ؟ ئۇلار يۇسۇفنى كۆرۈپ بېقىشتىمۇ؟ سۆز ـ چۆچەك قىلغانلارنىڭ ئىسىملىرىنى ماڭا دەپ بېرىڭلار، ـ دېدى.

ئايال بىر مەزگىل ھۇجرىسىدىن چىقماي ئويلاندى ۋە بىر قارارغا كەلدى. ئاشپەزلەرنى چاقىردى، ساراي ئاشپەزلىرى يېتىپ كېلىشتى.

ئايال ئۇلارغا سارايدا چوڭ بىر زىياپەت بەرمەكچى بولغانلىقىنى ئېيتتى. يېمەك ـ ئىچمەكلەرنى ئۆزى تاللىدى. زىياپەتتە بېرىلىدىغان ئالمىلارنىڭ يېنىغا ئىتتىك پىچاقلارنى، تاۋاقلارنىڭ يېنىغا ئاق ياغلىقلارنىڭ ۋە ئۇ دەۋرنىڭ شەرق ئۇسلۇبىغا ئاساسەن ياستۇق ۋە سېلىنچىلارنىڭ قويۇلۇشىنى بۇيرۇق قىلدى. ئاندىن ئۆزى ھەققىدە سۆز ـ چۆچەك قىلغان ۋە ئۆزىنىڭ يۇسۇفكە مەپتۇن بولغانلىقىنى ئېيتقانلارنىڭ ھەممىسىنى زىياپەتكە چاقىردى. زىياپەت كۈنى يېتىپ كەلدى. يۈكسەك تەبىقىنىڭ ئاياللىرى باش ۋەزىرنىڭ سارىيىغا قاراپ ئېقىشتى. ئەڭ چىرايلىق ۋە ئەڭ يېڭى كىيىملىرىنى، ئەڭ قىممەتلىك زىبۇ ـ زىننەتلىرىنى

① سۈرە يۇسۇف 30 ـ ئايەت.

www.munber.org

كۆز ـ كۆز قىلىشىنىڭ ئەڭ ياخشى پۇرسىتى كەلگەنىدى. زىياپەتكە پەقەت ئاياللارلا چاقىرىلغانىدى. ئەرلەرسىز قانغۇچە كۆڭۈل ئاچماقچى بولۇشتى. تائاملار تارتىلدى، ئاياللار ياستۇقلارغا يۆلەنگەن ھالدا سېلىنچىلارغا ئولتۇرۇشتى. زىياپەت داۋاملاشتى، مېزىلىك تائاملار يېيىلدى. سوغۇق ئىچىملىكلەر ئىچىلدى. قاھ ـ قاھلارنىڭ ئاۋازى كۆتۈرۈلدى، غەيۋەت ـ شىكايەت قىلىندى. ئەمما ھېچكىم يۇسۇف توغرىسىدا ئېغىز ئېچىشنى خالىمىدى. ۋەقەنى ھەممىسى بىلەتتى، ئەمما بىر ـ بىرىدىن يوشۇرۇۋاتاتتى. يۈكسەك تەبىقىلەردىكى ئادەت شۇنداق ئىدى.

شۇڭا ساھىبخانىنىڭ بۇ ھەقتە ئېغىز ئېچىپ قىلغان سۆزلىرى ئۇلارغا بەكمۇ تەسىر قىلدى:

ـ مېنىڭ ئىبرانى ياش يۇسۇفكە مەپتۇن بولغانلىقىم ھەققىدە گەپ تارقىتىپ يۈرگەنلەرنىڭ بارلىقىنى ئۇقتۇم.

سورۇن بىردىنلا سۈكۈتكە چۆمدى، مېھمانلارنىڭ قوللىرى جىمىدى. ئەزىزنىڭ ئايالى سورۇننى ئۆز ئىلكىگە ئۆتكۈزدى. ئاياللارنىڭ كەلتۈرۈلۈشىنى بۇيرۇق قىلغان ھالدا مۇنداق دېدى:

ـ ئۇنىڭ شۇنداق جەلىپ قىلارلىق ئىكەنلىكىنى ئېتىراپ قىلىمەن، ئۇنى ياخشى كۆرىدىغانلىقىمنى ئىنكار قىلمايمەن. ئۇزۇندىن بېرى ئۇنىڭغا ئاشىق بولۇپ كېلىۋاتىمەن.

ئەزىزنىڭ ئايالىنىڭ بۇ سۆزلىرى بىلەن مېھمانلار ئۆزلىرىنى بىر ئاز ئازادە ھېس قىلىشتى، كۆڭۈللىرى راھەتلىنىپ، جىمجىت ئولتۇرۇپ يەنە تائاملىرىنى يېيىشتى.

ئاللار سويۇلۇشقا باشلىدى. مىسىردا مەدەنىيەت خېلى تەرەققىي قىلغان بولۇپ، سارايلاردا ھەشەمەتچىلىك كۆپ ئىدى.

ئەزىزنىڭ ئايالىنىڭ سۆزلىرىدىن كېيىنق، ساراي قايتا جانلىنىشقا باشلىدى. ئەزىزنىڭ ئايالى ئۆزىنىڭ ئاشىق بولغانلىقىنى ئېتىراپ قىلغانلىقىغا قارىغاندا، ئاشىق بولۇشتا باشقىلىرىنىڭمۇ ھەققى بار ئىدى. ئۇلاردىن بىرى ئەزىزنىڭ ئايالىنىڭ ئاشىق بولۇشىنىڭ دۇرۇست ئەمەسلىكىنى بىلدۈرىدىغان بىر جۈملە سۆز قىلغىنىغا قارىماي، ئۇنىڭ سۆيۈلگەن بولۇشى كېرەك ئىدى. ئەسلى ئەرلەرنىڭ ئۇنىڭغا مەپتۇن بولۇشى كېرەك ئىدى. خىزمەتچىلەر كۆتۈرۈپ يۈرگەن ئەمبەر ھورى يوق بولۇپ كەتكەندەك، ساراي ئىچىدىكى ئىزا ـ تارتىنىشمۇ يوقىغان ئىدى.

ئەزىزنىڭ ئايالى قولى بىلەن يۇسۇفنىڭ كىرىشىنى ئىشارەت قىلدى. يۇسۇف خوجايىنىنىڭ ئەمرى بىلەن زىياپەت زالىغا كىردى. ئاياللار تېخىچە ئالمىلارنى سويۇشۇۋاتاتتى.

يۇسۇفنىڭ زالغا كىرىشى بىلەنلا، ئەزىزنىڭ ئايالى ئويلىغان ئىش يۈز بەردى.

www.munber.org

مېھمانلار بىردىنلا ھەيران قېلىشتى. يۇسۇفنىڭ يۈزى ئاز كۆرۈلىدىغان ئەرلىك ۋە پەرىشتە سۈپەت بىر گۈزەللىك بىلەن چاقنىماقتا، كۆزلىرى ئىنساننىڭ ئۇنىڭ روھىنىڭ ئەڭ چوڭقۇر قاتلىمىدا لەيلەۋاتقان شەپقەت بايراقلىرىنى كۆرۈش ئۈچۈن ئۆچمەس بىر نۇرنىڭ ئىپادىسىنى ئەكس ئەتتۈرمەكتە ئىدى.

ئاياللار ھەيران بولۇشتى. قولىدىكى پىچاق بىلەن ئالما كېسىشنى داۋاملاشتۇردى. كۆزلىرى پۈتۈنلەي يۇسۇفتە ئىدى. ھېچقايسى پىچاق بىلەن كېسىۋاتقان مېۋىگە قارىمىغانىدى.

ئاياللار ئەس ـ ھوشىنى يوقاتقان ۋە ئۆزلىرىنى بىلمىگەن ھالدا قوللىرىنى كېسىشكە باشلىغان ئىدى.

يۇسۇفنىڭ كىرىپ كېلىشى ئۇلارغا خېلى بىر ۋاقىتقىچە ئاغرىق ۋە قانلىرىنىڭ ئېقىۋاتقانلىقىنى ھېس قىلالمىغۇدەك دەرىجىدە تەسىر قىلغانىدى.

ئاياللاردىن بىرى پەس ئاۋازدا:

ـ سۇبھانئاللاھ! ـ دېدى.

يەنە بىرى خىرقىرىغان ھالدا:

ـ بۇ ئىنسان ئەمەس، ـ دېدى.

كۆزلىرى خۇمارلاشقان ئۈچىنچى بىرى:

ـ بۇ بىر پەرىشتە، ـ دېدى.

ئەزىزنىڭ ئايالى بىردىنلا:

ـ ئەيىبلىنىشىمگە سەۋەب بولغان نەرسە مانا بۇ، ئۇنى ئۆزەمگە چاقىرغانلىقىمنى ئىنكار قىلمايمەن. ئالدىڭلاردا يارىلىرىڭلارنى تېڭىش ئۈچۈن قولياغلىقلار بار. يۇسۇف ھەممىڭلارغا تەسىر قىلدى، قوللىرىڭلارغا قاراپ بېقىڭلار! ـ دېدى.

يۇسۇف سەۋەبىدىن بارماقلىرى پىچاق بىلەن كېسىلگەن بولسىمۇ، ئاغرىقنى سەزمىگەنلەرنىڭ كۆرۈنۈشىنى كۆز ئالدىمىزغا كەلتۈرۈپ باقايلى! شۇنداق ئويلايمىزكى، يۇسۇف يەرگە قاراپ تۇرماقتا ياكى كۆزلىرىنى باشقا يەرلەرگە تىكىپ تۇرماقتا. قان ئاققانلىنى ئاڭلاپ، ئاندىن مېھمانلارغا قارىدى ۋە ئاياللارنىڭ بارماقلىرىدىن قان ئېقىۋاتقانلىقىنى كۆردى. ساراي خىزمەتچىسى سۈپىتىدە دەرھال تېڭىق ۋە سۇ ئېلىپ كېلىشكە قاراپ ماڭدى ۋە يەنە شۇنداق ئويلايمىزكى، ئۇ بىر ئايالنىڭ قولىنى تېڭىۋاتقاندا ئەزىزنىڭ ئايالى مۇنداق دېدى:

ـ مەن ئۆزەمنى ئۇنىڭغا بېغىشلىدىم، ئەمما ئۇ ئېپپەت ـ نومۇستىن مەندىن قاچتى. ئەگەر يەنە ئەمرىمگە بويسۇنمىسا، چوقۇم زىندانغا تاشلىنىدۇ ۋە غەزەپكە ئۇچرىغۇچىلاردىن بولىدۇ، ـ دېدى.

www.munber.org

يەنە ئويلايمىزكى، يۈسۈف ئارتۇقچە گەپ ـ سۆز قىلمىدى. ئۆزىنىڭ پەيغەمبەر ئىكەنلىكىنى ئاشكارىلىمىدى. بۇ ئايالنىڭ تراگېدىيىسى ئۇنىڭ بىر پەيغەمبەرگە ئاشىق بولۇشى ئىدى. يەنە ئويلايمىزكى، زىياپەتتىكى ئاياللارمۇ شۇنداق بولغانىدى.

مېھمانلارنىڭ ئىچىدىكى بەكمۇ چىرايلىق بىر ئايال يارىسىنى تېڭىۋاتقان يۈسۈفكە:

ـ يۈسۈف! سېنىڭ پەقەت قولۇمغا قارىشىڭنىڭ ئۆزىلا مەن ئۈچۈن كۇپايە، ـ دېدى.

ياكى يۈسۈفكە مۇنداق دېيىلدى:

ـ يۈسۈف! ئايىقىڭنى سۇرتۇپ، كۆينىكىڭنى يۇيىدىغان ۋە ساڭا سەجدە قىلىدىغان بىر دېدىكىڭنىڭ بولۇشنى خالىمامسەن؟

بەلكىم، بۇ دەۋردىكى ئاياللارنىڭ تېخىمۇ باشقىچە تاكتىكىلىرى بولۇشى مۇمكىن. بەلكىم ئۇلاردىن بىرى كۆزىنى ياكى قاش ـ كىرپىكىنى ۋە ياكى ۋۇجۇدىنى قوللانغان بولۇشى مۇمكىن.

زىياپەتتە نېمىلەر يۈز بەرگەنلىكىنى بىلمەيمىز. ئۇلارنى كۆز ئالدىمىزغا كەلتۈرگەن خىيالىمىزنى قويۇپ تۇرايلى! شۇنى كۆرۈپ يەتتۇقكى، ئاياللارنىڭ ھەممىسى ئۇنىڭ شەھۋىتىنى قوزغاشقا ئۇرۇندى، ھەممىسى ئۇنى ئۆزىگە چاقىردى ۋە ئۇلارمۇ يۈسۈفكە تەھدىت سېلىشقا باشلىغانىدى.

يۈسۈف بۇ ئېغىر پىتنە ـ پاساتنىڭ ئارىسىدا ھەيران بولغان ۋە زورلانغان ھالدا تۇراتتى. ۋە ئۇ:

﴿«ئى پەرۋەردىگارىم! ماڭا ئۇلار ئۇندىگەن نەرسىدىن كۆرە زىندان سۆيۈملۈكتۇر» دېدى﴾.[1]

«ئۇلارنىڭ خالىغىنىنى قىلىشتىن» دېمىدى.

ئۇنىڭ ئاياللارغا كۆرۈنۈشى، ئۇلارنىڭ ھەممىسىنىڭ ئۇنى ئۆزلىرىگە چاقىرغانلىقىنى كۆرسەتمەكتە.

ئاياللارنىڭ بەزىلىرى چاقچاق قىلغان، بەزىلىرى قىلىق چىقارغان، بەزىلىرى ئىما ـ ئىشارەت قىلغان ۋە بەزىلىرى ئوچۇقتىن ئوچۇق ھالدا ئۇنى ئۆزىگە چاقىرغان ئىدى. يۈسۈف الله دىن ئۆزىنى ئۇلارنىڭ ھىيلە ۋە تۇزاقلىرىدىن قۇتۇلدۇرۇشنى تىلىدى. ئۆزىنىڭ ئىنسان ئىكەنلىكىنى بىلگەن بىر ئىنسان سۈپىتىدە گۇناھسىزلىقى ۋە پەيغەمبەر بولغانلىقىدىن مەغرۇرلانمىغان ھالدا الله غا دۇئا قىلدى. الله قا ئۆزىنى ئۇلارنىڭ تۇزاقلىرىدىن يىراقلاشتۇرۇشى ئۈچۈن ئۆزىنى ئۇلارغا مايىل قىلماسلىقى ۋە ئۆزىنى نادانلاردىن قىلماسلىقى ئۈچۈن دۇئا قىلدى.

---

[1] سۈرە يۈسۈف 33 ـ ئايەت.

www.munber.org

اللە يۈسۈفنىڭ دۇئاسىنى قوبۇل قىلدى. كېسىلگەن ۋە قانىغان قوللار ئاغرىشقا باشلىدى. يۈسۈف زالدىن چىقىپ كەتتى. ئايالالارنىڭ ھەممىسى يارىلىرىنى تېڭىشقا، ۋەزىر ئەرلىرى قولنىڭ نېمە ئۈچۈن ۋە نەدە كېسىلگەنلىكىنى سورىسا، نېمە دەپ باھانە كۆرسىتىشنى ئويلاشقا باشلىدى.

ئۇلۇغ اللە زىياپەت مەنزىرىسىنى مۇنداق تەسۋىرلىگەنىدى:

﴿ئۇ (يەنى زۇلەيخا) ئۇلارنىڭ گەپ ـ سۆزلىرىنى ئاڭلاپ، ئۇلارغا (مېھماندارچىلىققا چاقىرىپ) ئادەم ئەۋەتتى. ئۇلارغا (يۆلىنىدىغان) تەكىيە ياستۇقلارنى تەييارلىدى، ئۇلارنىڭ ھەربىرىگە بىردىن پىچاق بەردى. (زۇلەيخا يۈسۈفكە) «سەن چىقىپ ئۇلار بىلەن كۆرۈشكىن دېدى، ئۇلار يۈسۈفنى كۆرۈپ ھاڭ ـ تاڭ بولۇپ قېلىشتى ۋە ئۆزلىرىنىڭ قوللىرىنى كېسىۋېلىشتى. ئۇلار: «(بۇنداق چىرايلىق ئىنسانىنى ياراتقان) اللە پاكتۇر، بۇ ئادەمزات ئەمەس، پەقەت بىر ئېسىل پەرىشتىدۇر» دېيىشتى. ئۇ (يەنى زۇلەيخا): «مانا بۇ سىلەر ئۇنىڭ ئۈچۈن مېنى ئەيىبلىگەن ھېلىقى ئادەم، مەن ئۇنىڭدىن مۇناسىۋەت ئۆتكۈزۈشنى تەلەپ قىلدىم، لېكىن ئۇ ئۆزىنى چىڭ ساقلىدى. ئەگەر ئۇ يەنىلا بۇيرۇقۇمنى قىلمىسا، چوقۇم زىندانغا تاشلىنىدۇ، چوقۇم خار ئادەم بولۇپ قالىدۇ» دېدى. يۈسۈف: «ئى پەرۋەردىگارىم! ماڭا ئۇلار ئۈندىگەن نەرسىدىن كۆرە زىندان سۆيۈملۈكتۇر، ئەگەر ئۇلارنىڭ ھىيلىسىنى مەندىن دەپئى قىلمىساڭ، (ئىنسانچىلىقتا) ئۇلارغا مايىل بولۇپ قالىمەن، نادانلاردىن بولۇپ قالىمەن» دېدى. پەرۋەردىگارى ئۇنىڭ دۇئاسىنى ئىجابەت قىلىپ ئۇلارنىڭ ھىيلىسىنى يۈسۈفتىن دەپئى قىلدى. اللە (ئىلتىجا قىلغۇچىلارنىڭ دۇئاسىنى) ھەقىقەتەن ئاڭلاپ تۇرغۇچىدۇر، (ئۇلارنىڭ ئەھۋالىنى) بىلىپ تۇرغۇچىدۇر﴾.[1]

اللە يۈسۈفنى ئايالالارنىڭ تۇزاقلىرىدىن قوغدىدى.

ئايالالارنىڭ قەلبىگە يۈسۈفكە بولغان ئىشق ـ مۇھەببىتى ھەققىدە ئۈمىدسىزلىك چۈشتى. ئۇلارنىڭ يۈسۈفكە بولغان سۆيگۈلىرى ئىمكانسىز بىر ھالغا كەلدى. بۇ ئىمكانسىز ئارزۇ ـ ئىستەكلەر يۈسۈفنىڭ ھەسرىتىنى بۇرۇنقىدىنمۇ بەك ئۇلغايتتى. ئايالالار ئۇنىڭدىن، ئۇنىڭ تەسىرىدىن، ۋەقەسىدىن ۋە ئېسىللىقىدىن سۆز قىلىشقا باشلىدى. ئۇنى كۆرگەندە، قوللىرىنى قانداق كەسكەنلىكلىرىنى چۈشەندۈرۈشكە باشلىدى. خەۋەر يۇقىرى تەبىقىدىن خەلق ئارىسىغا يېيىلدى. خەلق باش ۋەزىرنىڭ ئايالىنى رەت قىلغان، بىر كۆرۈنۈپلا پۈتۈن ۋەزىرلەرنىڭ ئاياللىرىنىڭ قوللىرىنى كېسىشكە سەۋەب بولغان ئىبرانى ياش ھەققىدە سۆز ـ چۆچەك قىلىشقا باشلىدى. بۇ ۋەقە پەقەت ساراي زاللىرىدا ۋە ھۇجرىلىرىدا قالغان بولسا، ھېچكىمنىڭ كارى بولمىغان بولاتتى. ئەمما ئىش خەلق ئارىسىغا يېيىلىپ بولغانىدى. ھۆكۈمرانلار ھەرىكەتلەندى، يۈسۈف قولغا ئېلىندى.

ئۇ، مىللەتنىڭ ئېغىزىنى بېسىقتۇرۇش، ئۇنىڭ ھەققىدىكى شۇبھىنى تولۇق ئوتتۇرىغا چىقىرىش ۋە بۇ ۋەقەنى پۈتۈنلەي ھەل قىلىش ئۈچۈن زىندانغا تاشلاندى. ئايالالار يۈسۈفنى

[1] سۈرە يۈسۈف 31 ــ 34 ـ ئايەتكىچە.

www.munber.org

ئۆزلىرىگە چاقىرغاندا، ئۇ ئۆزى ئۇچۇن زىنداندا يېتىشنىڭ تېخىمۇ يەڭگىل ئىكەنلىكىنى ۋە ئۇلارنىڭ ئىستەكلىرىدىن تېخىمۇ ياخشى ئىكەنلىكىنى ئېيتقانىدى. ئاللاھىي ياردەم ئۇنى سىناقنىڭ ئاخىرىغىچە ئېلىپ بارغانىدى. مانا ئۇ، گۇناھسىز بولۇشقا قارىماي زىندانغا تاشلانماقتا ئىدى.

دەلىللەر يۇسۇفنىڭ گۇناھسىزلىقىنى ۋە باشقىلارنىڭ گۇناھكار ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلاپ تۇرسىمۇ، يۇسۇف يەنە زىندانغا تاشلانغانىدى.

ئۇنىڭ زىندانغا تاشلىنىشىنىڭ سەۋەبىنى ئەزىزنىڭ ئايالى دەپ قارىمايمىز. يۇسۇفنىڭ ئۇنى قەتئىي تۈردە رەت قىلىشى ئۇنىڭ غۇرۇر ۋە كىبىرىنى ئاشۇرغانلىقىنى، ئۇنىڭ ئىززەت ـ ھۆرمىتىنى چۇشۇرگەنلىكىنى بىلمىز. ئەمما ئۇنىڭ يۇسۇفنى بەكمۇ ياخشى كۆرىدىغانلىقىغىمۇ تولۇق ئىشىنىمىز.

يۇسۇفنىڭ زىندانغا كىرىشى بەلكىم ئايال بىلەن ئىككىسىنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى مۇناسىۋەتنىڭ تۈپتىن ئۆزگىرىش نۇقتىسى ئىدى. ئايال ئۇنىڭغا مەپتۇن ئىدى ۋە ئۇنى ياخشى كۆرەتتى. يۇسۇف كۆز ئالدىدىن غايىب بولۇشى بىلەن، ئۇنىڭ ھەسرىتى ئايالنىڭ يۈرەك ـ باغرىنى چۇلغىدى. يۇسۇفنى قولغا كەلتۈرەلمىگەن بولسىمۇ، ئۇنىڭ زىنداننىڭ سىرتىدا بولۇشىنى تىلەيتتى.

ئايالنىڭ بۇندىن كېيىنمۇ يۇسۇف بىلەن بىرلىكتە بولۇشقا تىرىشقانلىقىنى ۋە يۇسۇفنىڭ بۇنى رەت قىلغانلىقىنى ئېتىراپ قىلىشى، ئۇنىڭ يۇسۇفكە بولغان سۆيگۈسىنىڭ ئۆزگىرىشىگە ۋە ئۇندىن كېيىنكى سۆيگۈسىنىڭ سەممىيلىكىگە دائىر دەلىلمىزدۇر. ئۇ يۇسۇفكە بولغان سۆيگۈسىنى مۇنۇ سۆزلىرى بىلەن ئىپادىلىدى: شۇنى ئېنىق بىلسۇنكى، مەن يۇسۇف يوق ۋاقتتا ئۇنىڭغا بولغان سۆيگۈمگە خىيانەت قىلمىدىم. ئايالنىڭ يۇسۇفنىڭ قەلبىگە ئىگە بولۇش ئۇچۇن كۆرسەتكەن تىرىشچانلىقى، ئۆزىنىڭ ئېرى بىلەن بولغان ھۆزۈر ـ ھالاۋىتى ياكى مىسىرنىڭ ئىككىنچى خېنىمى بولۇش مەرتىۋىسىنى ساقلاپ قېلىشتىنمۇ مۇھىم ئىدى. ئۇنىڭ يۇسۇفكە (ئۇنىڭ يېنىدا بولمىغان ۋاقتتا) بولغان سۆيگۈسى شەكلى ۋە چوڭقۇرلۇقى جەھەتتىن ئۆزىنىڭ ئېرىگە بولغان سۆيگۈسىدىن پەرقلىق ئىدى. ھالبۇكى، يۇسۇف سارايدا بۇيرۇققا بىنائەن خىزمەت قىلىدىغان ياش يىگىت ئىدى.

ئىككىسىنىڭ ئارىسىدىكى مۇساپە چوڭىيىپ، بىر ـ بىرىدىن يىراقلىشىپ، ھەتتا يۇسۇف يېنىدا بولمىغان ۋاقىتتىمۇ ئۇنىڭغا بولغان سۆيگۈسىگە خىيانەت قىلمىغۇدەك دەرىجىگە يېرىپ يەتكەنىدى.

ئەزىزنىڭ ئايالى ئىنسانغا خاس سۆيگۈسى بىلەن نەقەدەر كۆپ زۇلۇم تارتقانىدى ـ ھە! قەلبى ئۇزۇندىن بېرى ئاللاھىي سۆيگۈ دېڭىزىدا ئۈزۈۋاتقان بىر ئادەمنى زېمىن ئۈستىدە توختاپ قالغان قەلبى بىلەن تاللىغان ئايالنىڭ تىراگېدىيىسى ئىدى.

يۇسۇف زىندانغا تاشلاندى.

www.munber.org

ئۇلۇغ اللہ يۈسۈف سۈرىسىدە مۇنداق دېگەنىدى:

﴿ئاندىن ئۇلار (يۈسۈفنىڭ بىگۇناھ ئىكەنلىكىگە دائىر) پاكىتلارنى كۆرگەندىن كېيىن، ئۇنى بىرمەھەل قاماپ قويۇشنى لايىق تاپتى﴾.[1]

گەرچە دەلىللەر يۈسۈفنىڭ گۇناھسىز ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىپ تۇرسىمۇ، بۇ ۋەقە ھەققىدىكى سۆز - چۆچەكلەرنىڭ تۈگىشى ئۈچۈن ئۇنى بىر مۇددەت زىندانغا تاشلاشنى مۇۋاپىق تېپىشتى.

باش ۋەزىر ۋە باشقا ۋەزىرلەر گەرچە ئاياللىرىنى ئۇلارنىڭ يامان خۇيلىرىدىن توسۇپ قالالمىغان بولسىمۇ، گۇناھسىز بىرىنى زىندانغا تاشلىيالمىغۇدەك دەرىجىدە ئاجىز ئەمەس ئىدى. بۇ، ئۇلارنىڭ بەك ئاسان ۋە دائىم قىلىپ تۇرىدىغان كەسپلىرى ۋە ئويۇنلىرى ئىدى.

مانا مۇشۇنداق ئىخچام ۋە چۈشىنىشلىك بۇ ئايەت بۇ دەۋرنىڭ ئىجتىمائىي ھاۋاسىنىڭ پۈتۈنلەي سارايلاردىكى ئىچكى بۇزۇقچىلىق ھاۋاسى، ھۆكۈمرانلار ھاۋاسى ۋە دىكتاتورلۇق ھاۋاسى ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىپ بەرمەكتە.

دىكتاتورلۇقتا مەسىلىلەرنى ھەل قىلىشنىڭ يولى زىنداندۇر. ئۇ دەۋردىكى مىسىر جەمئىيىتىنى ئىنچىكىلەپ تەتقىق قىلساق ۋە ئۇلارنىڭ نېمىگە ئېتىقاد قىلىدىغانلىقىغا قارىساقلا، ئۇ يەردە نېمە ئۈچۈن دىكتاتورلۇقنىڭ ھۆكۈم سۈرگەنلىكىنى چۈشىنەلەيمىز.

مىسىرلىقلار بىر مۇنچىلىغان ئىلاھقا چوقۇناتتى، اللہ دىن باشقىسىغا ئېتىقاد قىلاتتى. بۇندىن ئىلگىرى، اللہ غا ئىبادەت قىلىشتىن ۋاز كېچىپ باشقا نەرسىلەرگە چوقۇنۇشى بىلەن ئىنسانلارنىڭ ھۆررىيەتلىرىنىڭ قانداق غايىب بولغانلىقىنى كۆرۈپ ئۆتتۇق. مانا بىز يۈسۈفنىڭ قىسسىسىدە پەيغەمبەرلەرنىڭمۇ بېشىغا كەلگەن نەق مەيدان كۆرۈنۈشىدىن بىرنى كۆرۈۋاتىمىز. ئۇنىڭ زىندانغا تاشلىنىشى ئۈچۈن قارار چىقىرىلدى ۋە زىندانغا تاشلاندى. دەلىلسىز ۋە سوراقسىز قىلىنمايلا، ئاددىي ۋە ئاسانلا يول بىلەن تاشلاندى. چۈنكى ئۇلار كۆپلىگەن ئىلاھقا چوقۇنىدىغان، شۇنداقلا ئۇلار كۆپلىگەن ئىلاھنىڭ ھۆكۈمرانلىقىغا بويسۇنىدىغان خەلق ئىدى. شۇڭا، بۇ جەمئىيەتتە گۇناھسىز بىرىنىڭ زىندانغا تاشلىنىشى قىيىن ئەمەس، بەلكى دەل ئەكسىچە، بۇندىن باشقا بىر يول بىلەن ھەل قىلىشقا ئۇرۇنۇشنىڭ ئۆزى ئەڭ چوڭ قىيىنچىلىق ئىدى.

يۈسۈف زىندانغا تەمكىن، سالماق قەدەملەر بىلەن، ھەتتا دىلى سۆيۈنگەن ھالدا كىرىپ كەتتى. چۈنكى ئۇ، ئەزىزنىڭ ئايالىنىڭ مەجبۇرلاشلىرىدىن، ۋەزىرلەرنىڭ سوئاللىرىدىن، رەمچىلەرنىڭ باللارچە ھەرىكەتلىرىدىن، قۇل - دېدەكلەرنىڭ سۆز - چۆچەكلىرىدىن، بولۇپمۇ يېقىنقى زاماندىن بىرى، ئەزىزنىڭ ئايالىنىڭ ئىشقى ۋە

---

[1] سۈرە يۈسۈف 35 - ئايەت.

مېھمانلارنىڭ قوللىرىنى كېسىۋېلىشى تۈپەيلىدىن ئۆزىنى چۈلغىۋالغان بۇ غەلىتە باش ئاغرىقىدىن قۇتۇلغانىدى.

زىندان ئۇنىڭ ئۈچۈن يالغۇز قالالايدىغان ۋە رەببىنى زىكىر قىلالايدىغان، جىمجىت يەر ئىدى.

يۈسۈفنىڭ ھىدايەت يولىدىكى سەپىرى يېقىندىن بۇيان ھېچ ئالغا باسمىدى. الله يولىدىكى ھەرىكىتى توختاپ قالغانىدى. چۈنكى بېشىغا كەلگەن بۇ دەرت ـ ئەلەم ئۇنىڭ بىلەن رەببىنىڭ ئارىسىدا بىر توسالغۇ ھاسىل قىلغانىدى.

مانا ئەمدى، يۈسۈف سۈكۈتكە قايتا ئېرىشكەنىدى. مانا ئەمدى، ئۇنىڭ ئىچكى ئورگانلىرى جىمجىت ئاڭلاشقا، سۆيگۈ، رەھمەت ۋە ۋەھيي بىلەن تولماقتا ئىدى.

يۈسۈف الله يولىدا دەۋەتكە چاقىرىش ئۈچۈن ئۆزىنىڭ گۇناھسىزلارغا ھەقسىزلىك قىلىنغانلىقىنى ھېس قىلغان گۇناھسىز كىشىلەر ئارىسىدا، يەنى زىنداندا بولۇشىنى ئۆزگە بىرىلگەن پۇرسەت دەپ بىلدى. ئىنسانلارغا قىلىنغان زۇلۇم ئىنسان نەپسىنى توغرا سۆزنى ئاڭلاشقا تېخىمۇ مايىل قىلىدۇ: ئىنسان نەپسىنىڭ الله غا يۈزلىنىشىدە ئەڭ توغرا بولغىنىنى قوبۇل قىلىشى، ئۇنىڭغا تارتقان دەرت ـ ئەلەمنى ئۇنتۇلدۇردى. ئۇ ئىنسانلارغا الله نىڭ رەھمىتىنى، ئۇلۇغلۇقىنى ۋە ئۇنىڭ ئۆز مەۋجۇدىيەتلىرىگە بولغان سۆيگۈسىنى يەتكۈزەتتى. ئىنسانلاردىن ئەقلىنىڭ يېڭىلىپ ھەر خىل ئىلاھلارغا چوقۇنۇش بىلەن ئەقلىنىڭ غالىب كېلىپ كائىناتنىڭ ئۇلۇغ ياراتقۇچىسىغا ئېتىقاد قىلىشتىن قايسىسىنىڭ ياخشى ئىكەنلىكىنى سورايتتى. ۋەزنىلىك سوئاللىرى، راۋان نۇتقى، زېھنىنىڭ ئۆتكۈرلۈكى ۋە چاقىرىقىنىڭ ساپلىقى بىلەن ئۇلارغا دەلىل كەلتۈرەتتى.

زىندانغا ئۇنىڭ بىلەن بىللە كىرگەن ئىككى ياش بار ئىدى. ئۇلاردىن بىرى ھۆكۈمدارنىڭ باش ناۋىيى، يەنە بىرى ھۆكۈمدارنىڭ باش ساقىيسى ئىدى.

ناۋاي بىر كۈنى چۈشىدە ئۆزىنى بىر يەردە بېشىدا نان كۆتۈرۈپ يۈرگەن، بېشىدىكى نانلارنى قۇشلار يەۋاتقان ھالدا كۆردى.

ساقىيمۇ ئۆزىنى ھۆكۈمدارغا ئىچىملىك قويۇپ بېرىۋاتقان ھالدا كۆردى. ئۇلار يۈسۈفقا چۈشلىرىنى ئېيتىپ، ئۇنىڭ تەبىر بېرىشىنى سورىدى. يۈسۈف پۇرسەتنى غەنىمەت بىلىپ ئۇلارنى الله تەرەپكە چاقىرىشقا باشلىدى. ئاندىن ناۋايغا ئۇنىڭ دارغا ئېسىپ ئۆلتۈرۈلىدىغانلىقىنى، مەيچى (ساقىي) نىڭ بولسا تەكرار ھۆكۈمدارنىڭ يېنىدا خىزمەت قىلىدىغانلىقىنى ئېيتتى. يۈسۈف ساقىيغا: «ھۆكۈمدارنىڭ يېنىغا قايتقىنىڭدا مېنى ئۇنتۇپ قالمىغىن! ئۇنىڭغا: ”زىنداندا يۈسۈف ئىسىملىك گۇناھسىز بىر مەھبۇس بار“ دېگىن» دېدى.

يۈسۈفنىڭ تەبىرى پۈتۈنلەي توغرا چىقتى. ناۋاي ئۆلتۈرۈلدى، ساقىي كەچۈرۈم قىلىنىپ، سارايغا قايتۇرۇلدى. ئەمما ئۇ ھۆكۈمدارغا يۈسۈف توغرىلىق ئېغىز ئېچىشنى

www.munber.org

ئۈنۈتتى. شەيتان ئۇنىڭغا يۈسۈفنى ئۇنۇتتۇرغانىدى. شۇنىڭ بىلەن يۈسۈف زىنداندا بىر قانچە يىل تۇردى.

ئۇلۇغ اللە بۇ ھەقتە مۇنداق دېگەنىدى:

﴿زىندانغا يۈسۈف بىلەن ئىككى يىگىت بىللە كىرگەن ئىدى. ئۇلارنىڭ بىرى: «مەن چۈشۈمدە ئۆزەمنى ھەقىقەتەن (ئۈزۈمدىن) ھاراق سىقىۋاتقان كۆرۈپتىمەن» دېدى. ئىككىنچىسى: «مەن چۈشۈمدە ئۆزەمنى ھەقىقەتەن بېشىمدا نان كۆتۈرۈپ تۇرغان، ناننى قۇشلار يەۋاتقان كۆرۈپتىمەن، تەبىرىنى بىزگە ئېيتىپ بەرسەڭ. بىز سېنى ھەقىقەتەن ياخشىلىق قىلغۇچىلاردىن (يەنى چۈشكە تەبىر بېرەلەيدىغانلاردىن) دەپ قارايمىز» دېدى. يۈسۈف ئېيتتى: «ئىككىڭلارغا سىرتتىن تاماق كىرىشتىن بۇرۇن، ئۇنىڭ نېمە ئىكەنلىكىنى سىلەرگە ئېيتىپ بېرەلەيمەن، بۇ پەرۋەردىگارىم ماڭا بىلدۈرگەن نەرسىلەردىندۇر. شۈبھىسىزكى، مەن اللە غا ئىشەنمەيدىغان، ئاخىرەتنى ئىنكار قىلىدىغان قەۋمنىڭ دىنىنى تاشلىدىم. مەن ئەجدادلىرىم، ئىبراھىم، ئىسھاق، يەئقۇبلارنىڭ دىنىغا ئەگەشتىم، ھېچقانداق نەرسىنى اللە غا شېرىك كەلتۈرۈش بىزگە لايىق ئەمەس، بۇ اللە نىڭ بىزگە ۋە ئىنسانلارغا قىلغان مەرھەمىتىدۇر، لېكىن ئىنسانلارنىڭ تولىسى شۈكۈر قىلمايدۇ. تۈرمىداش ئاغىنىلەر! تارقاق كۆپ مەبۇدلار ياخشىمۇ؟ ياكى قۇدرەتلىك بىر اللە ياخشىمۇ؟ سىلەرنىڭ اللە نى قويۇپ ئىبادەت قىلىۋاتقىنىڭلار پەقەت سىلەر ئۆزەڭلار ۋە ئاتا - بوۋاڭلار ئاتىۋالغان (بۇتلارنىڭ ۋە غەيرىينىڭ) ناملىرىدىنلا ئىبارەت. اللە (ئۇلارنىڭ اللە نىڭ شېرىكى بولۇشى توغرىسىدا) ھېچقانداق دەلىل چۈشۈرگىنى يوق، ئىبادەت ۋە دىن بارىسىدىكى بارچە ھۆكۈملەر پەقەت اللە غىلا مەنسۇپ، ئۇ سىلەرنى پەقەت ئۆزىگىلا ئىبادەت قىلىشقا بۇيرۇغان، بۇ توغرا دىندۇر. لېكىن كىشىلەرنىڭ تولىسى (بۇنى) بىلمەيدۇ①﴾.

يۈسۈف اللە يولىدا قىلىنغان بۇ سەممىي دەۋەتتىن كېيىن، سورىغانلارغا دەلىلىنى ئىسپاتلىغاندىن كېيىن، ئۇلارنىڭ چۈشلىرىگە تەبىر بەردى.

﴿تۈرمىداش ئاغىنىلەر! سىلەرنىڭ بىرىڭلار (زىنداندىن چىقىپ) خوجايىنىغا ھاراق قۇيۇپ بېرىدۇ (يەنى ساقىيلىق ۋەزىپىسىنى ئۆتەيدۇ)، يەنە بىرىڭلار دارغا ئېسىلىدۇ، كاللىسىنى قۇشلار يەيدۇ، سىلەر سورىغان ئىشلار ھۆكۈم قىلىنىپ بولدى. يۈسۈف ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى ئۆزىنىڭ قۇتۇلىشىغا ئىشەنگەن بىرسىگە (يەنى ساقىيغا): «مېنى خوجايىنىڭنىڭ ئالدىدا ئەسلەپ قويغىن» دېگەن ئىدى. خوجايىنىنىڭ ئالدىدا يۈسۈفنى ئەسلەپ قويۇشنى شەيتان ئۇنىڭغا ئۇنتۇلدۇردى، يۈسۈف زىنداندا بىر نەچچە يىل يېتىپ قالدى﴾.②

قىسسىنىڭ قۇرئاندا قانداق بايان قىلىنغانلىقىغا دىققەت قىلىڭ! يۈسۈفنىڭ كىشىلەرگە خۇش خەۋەرنى ۋە ئاقىۋەتنى ياخشى بولمىغان ئىشلارنى ئوچۇقتىن ئوچۇق

① سۈرە يۈسۈف 36 ـ 40 ـ ئايەتكىچە.
② سۈرە يۈسۈف 41 ـ 42 ـ ئايەتلەر

www.munber.org

ئىپتىمغانلىقىنى كۆرەلەيسىز. چۈنكى بۇ ئۇنىڭ ئۈچۈن قىيىن ئىدى. ئەمما ئۇلار يۇسۇفنىڭ سۆزلىرىنىڭ مەنىسىنى ناۋاي دارغا ئېسىلغاندا ۋە ساقىينىڭ گۇناھسىز ئىكەنلىكىگە ھۆكۈم قىلىنغاندا ئاندىن چۈشەندى.

قۇرئاندا يۇسۇفنىڭ تەبىرىنىڭ رېئاللىققا ئايلانغانلىقى بايان قىلىنمىغان. ئەمما ئىش يۇسۇفنىڭ تەبىرى بويىچە يۈز بەرگەندى. يەنى ناۋاي دارغا ئېسىلدى ۋە ساقىي قايتىدىن ھۆكۈمدارنىڭ ساقىيسى بولغاندى. ئەڭ مۇھىمى، يۇسۇف قۇتۇلدىغانلىقىنى خەۋەر بەرگەن ساقىينىڭ يۇسۇفنى ئۇنتۇشى ئىدى. يۇسۇف ئۇنىڭ يادىدىن پۈتۈنلەي چىقىپ كەتكەندى. ئۇنىڭ ئۆز چۈشىگە بەرگەن تەبىرىنى ۋە الله غا قىلغان دەۋىتىنى ئۇنۇتقاندى. ھۆكۈمدارلار سارىيىنىڭ راھەت - پاراغىتى ۋە ھۆكۈمدارغا قىلىدىغان خىزمىتى ئۇنىڭغا يۇسۇفنى ئۇنۇتتۇرغاندى. شەيتان ئۇنىڭ زېھنىدىكى يۇسۇف مەسىلىسىنىڭ ئۈستىگە يوپۇق ياپقاندى.

يۇسۇف زىنداندا بىر نەچچە يىل ياتتى. ئۇ بۇ بىر نەچچە يىلنى سەۋر قىلغان، ئىچى سىقىلمىغان، دۇئا قىلغان ۋە ئۈمىدۋار ھالدا ئۆتكۈزدى.

يۇسۇف زىنداندا تۇرۇپ تۇرسۇن، ئەمدى بىز ھۆكۈمدارنىڭ سارىيىغا كىرەيلى.

ھۆكۈمدار بىر كۈنى چۈش كۆردى. ئۇ چۈشىدە نىل دەرياسىنىڭ قىرغىقىدا تۇراتتى. نىل دەرياسى شارقىراپ ئاقماقتا ئىدى. سۇ بىردىنلا ئۇلغىيىشقا باشلىدى ۋە ئاخىرىدا دەريا سۇسىز سايغا ئايلاندى. بېلىقلار سەكرەپ، سەكرەپ دەريا لاتقىلىرىنىڭ ئارىسىدا غايىپ بولدى. دەريادىن يەتتە تۇياق سېمىز كالا ۋە ئۇلارنىڭ كەينىدىنلا يەتتە تۇياق ئورۇق كالا چىقىپ كەلدى. ئورۇق كالىلار سېمىز كالىلارغا ھۇجۇم قىلدى ۋە ۋەھشىي ھايۋانلاردەك سېمىز كالىلارنى يۇتۇۋەتتى.

ھۆكۈمدار ئورۇق كالىلار سېمىز كالىلارنى يۇتۇۋەتكەن ۋاقىتتا چىقارغان ئاۋازلىرىنى قورققان ھالدا ئاڭلىدى، ھەممە ۋەقەنى كۆرۈپ تۇردى. نىل دەرياسىنىڭ بويىدا يەتتە دانە يېشىل باشاق ئۈندى ۋە دەرھاللا پاتقاقنىڭ ئارىسىدا يوقاپ كەتتى. دەل شۇ يەردىن يەنە يەتتە دانە قۇرۇق باشاق ئۈندى. ھۆكۈمدار ئۇيقۇسىدىن چۆچۈگەن ھالدا ئويغاندى.

ھۆكۈمدارنىڭ كۆڭلى بۇ چۈشىدىن ئىنتايىن خاتىرجەمسىزلەندى. شۇئان باش ۋەزىرى ۋە ئوردا كاھىنلىرىنى چاقىرىپ، ئۇلاردىن بۇ چۈشنىڭ تەبىرىنى سورىدى. كاھىنلاردىن بىرى: بۇ قالايمىقان چۈشكەن. ئورۇق يەتتە كالا قانداق قىلىپ يەتتە سېمىز كالىنى يەۋېتەلەيدۇ؟ - دېدى. يەنە بىرى كاھىن: پادىشاھىمىزغا بەلكى ئاخشام تامىقى ئېغىر كەلگەن ئوخشايدۇ. يېشىل ۋە قۇرۇق باشاقلار مەسىلىنى چۈشىنەلمىدىم، - دېدى. باش ۋەزىر: شاھىمىز كېچىدە ئوچۇق يېتىپ قالغان بولۇشى مۇمكىن، ئاياللار بۇنىڭ قالايمىقان چۈش كۆرۈشكە سەۋەبچى بولىدىغانلىقىنى ئېيتىشىدۇ، - دېدى. شاھىنىڭ ھەزىلكەشى: شاھىمىز قېرىپ قالدى، چۈشلىرىنى ئارىلاشتۇرۇپ قويۇۋاتىدۇ، - دەپ چاقچاق قىلدى.

www.munber.org

شۇنداق قىلىپ ئۆلما ـ كاھىنلار ھۆكۈمدارنىڭ چۈشىنى مەنىسىز، قالايمىقان چۈش دەپ ھۆكۈم چىقاردى.

ھۆكۈمدارنىڭ چۈشى (بۇ چۈشتىن خەۋەر تاپقان) ساقىيغا ئۆزىنىڭ زىنداندا ياتقان چېغىدىكى كۆرگەن چۈشىنى ۋە يۈسۈفنىڭ ئۇنىڭ چۈشكە بەرگەن تەبىرىنى ئەسلەتتى. ساقىي دەرھال ھۆكۈمدارنىڭ يېنىغا كىرىپ، ئۇنىڭغا يۈسۈفنىڭ سۆزىنى قىلدى ۋە ئۇنىڭغا: چۈشىڭىزگە تەبىر بېرەلەيدىغان بىردىنبىر كىشى يۈسۈف. ئۇ ماڭا ئۆزىنىڭ ئەھۋالىنى سىزگە يەتكۈزۈشۈمنى تاپىلىغانىدى، ئەمما مەن ئۇنتۇپ قاپتىمەن، ـ دېدى.

ھۆكۈمدار يۈسۈفنىڭ ئەھۋالىنى بىلىپ كېلىش ئۈچۈن ساقىينى زىندانغا ئەۋەتتى.

﴿پادىشاھ ئېيتتى: «مەن ھەقىقەتەن چۈشۈمدە يەتتە ئورۇق كالىنىڭ يەتتە سېمىز كالىنى يەپكەتكەنلىكىنى ۋە يەتتە يېشىل باشاق بىلەن يەتتە قۇرۇق باشاقنى كۆرۈپتىمەن، ئى ئەربابلار! سىلەر ئەگەر چۈش تەبىرىنى بىلسەڭلار، بۇ چۈشۈمگە تەبىر بېرىپ بېقىڭلار». ئۇلار ئېيتتى: «بۇ بىر قالايمىقان چۈش ئىكەن، بىز (مۇنداق) قالايمىقان چۈشكە تەبىر بېرىشنى ئۇقمايمىز». ھېلىقى ئىككىسىدىن (تۈرمىدىن) قۇتۇلغان ۋە ئۇزاق مۇددەتتىن كېيىن (يۈسۈفنى) ئەسلىگەن بىرسى: «مەن سىلەرگە بۇ چۈشنىڭ تەبىرىنى ئېيتىپ بېرەلەيمەن، مېنى (يۈسۈفنىڭ يېنىغا) ئەۋەتىڭلار» دېدى. (ئۇنى ئەۋەتىشتى، ئۇ تۈرمىگە بېرىپ يۈسۈفنىڭ يېنىغا كىردى ـ دە) «ئى راستچىل يۈسۈف! يەتتە ئورۇق كالىنىڭ يەتتە سېمىز كالىنى يەپ كەتكەنلىكىنى ۋە يەتتە يېشىل باشاق بىلەن يەتتە قۇرۇق باشاقنى (كۆرۈپ چۈشىگەن چۈشنىڭ تەبىرىنى) بىزگە ئېيتىپ بەرسەڭ، مەن ئۇنى كىشىلەرگە (يەنى پادىشاھقا ۋە ئۇنىڭ دۆلەت ئەربابلىرىغا) خەۋەر قىلسام، ئۇلار (سېنىڭ پەزىلىتىڭنى، بىلىمىڭنى) بىلسۇن» دېدى﴾.[1]

ساقىي زىندانغا كەلدى، زامانى كەلدى. ھۆكۈمدار ئۇنىڭ سۆزىگە موھتاج ئىدى. ﷲ ھەر ئىشتا ھاكىمدۇر، ئەمما كۆپىلىگەن كىشىلەر بۇنى بىلمەيدۇ. ھۆكۈمدارنىڭ چۈشىنىڭ تەبىرى يۈسۈفتىن سورالدى. يۈسۈف تەبىرنىڭ ھەققى ئۈچۈن ئۆزىنىڭ زىنداندىن چىقىرىلىشىنى شەرت قىلمىدى. تارتىشىپ ئولتۇرمىدى، قىلچە ئىككىلەنمىدى. چۈشنىڭ تەبىردىن باشقا ھېچنېمە دېمىدى. شۇنداق، ئۇ بىر پەيغەمبەرنىڭ پاكلىقى بىلەن ئۆزگە باشقىلارنىڭ ھاجىتى چۈشكەندە، مەيلى ئۇ گۇندىپاي ياكى جاللات بولسۇن، ئۇلارنىڭ ھاجىتىنى راۋا قىلاتتى.

يۈسۈف ساقىيغا مۇنداق دېدى:

﴿يۈسۈف ئېيتتى: «يەتتە يىل ئۈزۈلدۈرمەي تېرىقچىلىق قىلىڭلار، ئالغان ھوسۇلۇڭلاردىن يېيىش ئۈچۈن ئازغىنىسىنى خامان تەپكەندىن تاشقىرى، قالغىنىنى (مىتە چۈشۈپ كەتمەسلىكى ئۈچۈن) باشقى بىلەن قويۇڭلار، شۇنىڭدىن كېيىن قەھەتچىلىك بولىدىغان يەتتە يىل كېلىدۇ، (بۇ يىللاردا) ئىلگىرى توپلىغان ئاشلىقىڭلاردىن

[1] سۈرە يۈسۈف 43 ـ 46 ـ ئايەتكىچە.

(ئۇرۇقلۇق ئۆچۈن) ساقلاپ قويۇلىدىغان ئازغىنىسىدىن باشقا ھەممىسىنى يەپ تۈگىتىسىلەر. شۇنىڭدىن كېيىن (مولچىلىق) يىللار كېلىدۇ، ئۇنىڭدا ھۆل ـ يېغىن كۆپ بولىدۇ، كىشىلەر مېۋىلەردىن تۈرلۈك ئىچىملىكلەرنى سىقىپ چىقىرىدۇ»﴾.[1]

يۈسۈف ھۆكۈمدارنىڭ ئەلچىسى (ساقىي) گە مىسىردا يەتتە يىل مولچىلىق بولىدىغانلىقىنى ۋە بۇ يەتتە يىل ئىچىدە تۇپراقتىن كۆپلىگەن ھوسۇل ئېلىنىدىغانلىقىنى، مىسىرلىقلارنىڭ بۇ يەتتە يىلدا ئىسراپچىلىق قىلماسلىقى كېرەكلىكىنى ئېيتتى. چۈنكى، بۇ يەتتە يىلدىن كېيىن قۇرغاق ئۆتىدىغان يەتتە يىل كېلەتتى. مىسىرلىقلار ئۇ يەتتە يىلنى ئالدىنقى يەتتە يىل تېجەپ ساقلىغان ئاشلىقلىرىنى يەپ ئۆتكۈزەتتى. ئاشلىقنىڭ بۇزۇلماي،مىتە يېمەي ۋە ھاۋانىڭ تەسىرىگە ئۇچرىماي ساقلىنىشىنىڭ ئەڭ ياخشى ئۇسۇلى ئۇنى باشقى بىلەن ساقلاپ قويۇش ئىدى.

شۇنىڭ بىلەن ھۆكۈمدارنىڭ چۈشىنىڭ تەبىرى ئاخىرلاشتى. يۈسۈف ھۆكۈمدارنىڭ چۈشىنىڭ تەبىرىگە ھۆكۈمدار چۈشىدە كۆرمىگەن مولچىلىق يىلى ھەققىدىكى سۆزنى قوشۇپ قويدى. ئۇ يىلى يامغۇر كۆپ ياغىدۇ، باغلاردا ئۈزۈملەر كۆپلەپ يېتىشىدۇ، كىشىلەر ئۈزۈملەرنى سىقىپ شىرنىسىنى ئالىدۇ، زىغىر ۋە زەيتۇندىنمۇ مول ـ ھوسۇل ئېلىنىدۇ، كىشىلەر ئۇلارنىڭ يېغىنى ئالىدۇ.

ھۆكۈمدارنىڭ چۈشىدە ھېچقانداق شەپىسى بولمىغان بۇ يىل يۈسۈفكە بېرىلگەن ئالاھىدە ئىلىم ئىدى. يۈسۈف بۇ خۇش خەۋەرنى ساقىينىڭ ھۆكۈمدار ۋە خەلققە يەتكۈزۈشى ئۈچۈن سۆزلەپ بەردى.

ساقىي ھۆكۈمدارنىڭ سارىيىغا قايتتى ۋە يۈسۈفنىڭ ئېيتقانلىرىنى ھۆكۈمدارغا سۆزلەپ بەردى. ھۆكۈمدار بەكمۇ ھەيران قالدى.

بۇ مەھبۇس كىم؟ ئۇ نېمە ئۈچۈن ئۆزلىرىگە كېلەچەكتە بولىدىغان ئىشلاردىن ھېچقانداق شەرت قويمىغان، زىنداندىن چىقىشنى ياكى باشقا بىر مۇكاپات بېرىلىشىنى تەلەپ قىلمىغان ھالدا خەۋەر بەردى ۋە بۇ ئىشلارنىڭ تەدبىرلىرىنى ئېيتىپ بەردى؟

ھۆكۈمدار يۈسۈفنىڭ زىنداندىن چىقىرىلىشىنى ۋە دەرھال ئۆزىنىڭ يېنىغا كەلتۈرۈلۈشىنى ئەمىر قىلدى.

بۇ قېتىمقى ئەلچى ساقىي ئەمەس، بەلكى يۇكسەك مەرتىۋىلىك بىر كىشى، بەلكىم ۋەزىرلەردىن بىرى ئىدى. ئەلچى زىندانغا، يۈسۈفنىڭ يېنىغا باردى. ئۇنىڭ ھۆكۈمدار بىلەن كۆرۈشۈشىنى ۋە تېزراق بولۇشىنى تەلەپ قىلدى.

يۈسۈف زىنداندىن چىقىشنى رەت قىلدى. ئۆزىنىڭ گۇناھسىزلىقى ئېنىقلانسا، ئاندىن چىقىدىغانلىقىنى ئېيتتى.

[1] سۈرە يۈسۈف 47 ـ 49 ـ ئايەتكىچە.

www.munber.org

بۇنىڭدىن ئىبنىق كۆرۈۋېلىشقا بولىدۇكى، قوللىرىنى كېسىۋالغان ئاياللارغا مۇناسىۋەتلىك ئۇ ۋەقەدە ئۇنىڭغا قارا چاپلانغانىدى. مەسىلەن، ئاياللار ئۇنىڭ ئۆزلىرىگە يامانلىق قىلماقچى بولغانلىقىنى ۋە ئۇلارنىڭ ئۆزلىرىنى قوغدىماقچى بولغاندا قوللىرىنى كېسىۋالغانلىقىنى ۋە ياكى شۇنىڭغا ئوخشاش قاملاشمىغان ئىشلارنى باھانىلەر قىلىپ ئۇنىڭغا قارا چاپلاشقان بولۇشى مۇمكىن ئىدى.

سارايلاردا ۋە دىكتاتورلۇقتا ھەر قانداق ئىش ئۇلارنىڭ خاھىشىچە بولاتتى. يۈسۈفنىڭ زىندانغا تاشلىنىشىنىڭ ھەقلىق ئىكەنلىكىنى خەلققە چۈشەندۈرۈش ئۈچۈن زادى نېمە دېيىلگەنلىكىنى بىز بىلمەيمىز. بىزنىڭ بىلىدىغىنىمىز پەقەت، يۈسۈفنىڭ گۇناھسىزلىقى ئىسپاتلانمىغىچە زىنداندىن چىقىشىنى رەت قىلغانلىقى ئىدى. مانا بۇ تەلەپ ھۆكۈمدارنى ئۇ ئاياللارنى، يەنى ئۇ قېتىمقى ۋەقەنىڭ قوللىرى كېسىلگەن قەھرىمانلىرىنى سوراق قىلىشقا ئۈندىدى.

﴿(ساقىي پادىشاھقا بېرىپ يۈسۈفنىڭ ئۇنىڭ چۈشىگە بەرگەن تەبىرىنى ئېيتقاندىن كېيىن) پادىشاھ: «ئۇنى ئالدىمغا ئېلىپ كېلىڭلار» دېدى. (پادىشاھنىڭ) ئەلچىسى يۈسۈفنىڭ يېنىغا بارغاندا، يۈسۈف ئەلچىگە: «خوجايىنىڭغا قايتىپ بېرىپ، ئۇنىڭدىن ھېلىقى قوللىرىنى كېسىۋالغان خوتۇنلارنىڭ ئىشىنى (بىلەمدۇ؟) سوراپ باققىن، شۈبھىسىزكى، مېنىڭ پەرۋەردىگارىم ئۇلارنىڭ ھىيلىسىنى ئوبدان بىلىدۇ» دېدى﴾.[1]

ئەلچى سارايغا قايتتى. ھۆكۈمدار ئۇنى كۆرۈپلا: يۈسۈف قېنى؟ ـ دەپ سورىدى.

ئەلچى: زىنداندا قالدى، ـ دېدى.

ھۆكۈمدار ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتى ۋە: ساڭا ئۇنى ئېلىپ كەل دەپ بۇيرۇق قىلمىدىمۇ؟! ـ دېدى.

ئەلچى: گۇناھسىز ئىكەنلىكى ئېنىقلانمىغۇچە زىنداندىن چىقىشنى رەت قىلىدىغانلىقىنى ئېيتتى. قوللىرىنى كېسىۋالغان ئاياللار مەسىلىسىدە ئۇنىڭغا ھەقسىزلىق قىلىنغانىدى، ـ دېدى.

ھۆكۈمدار: ۋەزىرلەرنىڭ ئاياللىرىنى چاقىرغىن، ئەزىزنىڭ ئايالىنى كەلتۈرۈڭلار، ھەممىسى دەرھال كەلسۇن! ـ دېدى.

ھۆكۈمدار قاتتىق ئاچچىقلانغانىدى. ئۇ پادىشاھ يۈسۈفنىڭ ئۆزىنىڭ قانداق ئېنىقلايدىغانلىقىنى بىلمەيدىغان بىر ئېغىر مەسىلىگە دۇچ كەلگەنلىكىنى ھېس قىلغان ئىدى. بەلكىم ھۆكۈمدار ئەزىزنىڭ ئايالىنىڭ ئىبرانى ياشقا ئاشىق بولۇپ قالغانلىقى ھەققىدىكى ئۇ سۆز ـ چۆچەكنى ئاڭلىغان بولۇشى مۇمكىن ئىدى. ئەمما ئۇ بەكمۇ ئېرەڭشىپ كەتمىگەنىدى. چۈنكى بۇنداق ھېكايىلەر پات ـ پات چىقىپ تۇراتتى ۋە بۇ ساراي ھاياتىدا ئەجەپلىنەرلىك ئىش ئەمەس ئىدى.

[1] سۈرە يۈسۈف 50 ـ ئايەت.

ئەزىزنىڭ ئايالى ۋە باشقا ئاياللار سارايغا ھازىر بولدى. ھۆكۈمدار سوراقنى باشلىدى: بۇ، يۈسۈف ھېكايىسى زادى قانداق گەپ؟ ئۇنىڭ ھەققىدە نېمىلەرنى بىلىسىلەر؟ مېنىڭ ئاڭلىغانلىرىم راستمۇ؟

ھۆكۈمدارنىڭ سۆزىنى ئاياللاردىن بىرىنىڭ: «ئەستاغفىرۇللاھ» دېگەن ئاۋازى بۆلدى.

يەنە بىر ئايال: ئۇنىڭ يامان ئىش قىلغىنىنى بىلمەيمىز، ـ دېدى.

ئۈچىنچى بىرى: ئۇ پەرىشتىدەك پاكتۇر، ـ دېدى.

كۆزلەر ئەزىزنىڭ ئايالىغا بۇرۇلدى. ئۇنىڭ يۈزى سولغۇن كۆرۈنەتتى، ئورۇقلاپ كەتكەنىدى. زىنداندىكى يۈسۈفكە بولغان غەم ـ قايغۇسى ئۇنى قاتتىق ئازابلىغانىدى، ئۇنى بەكمۇ كۆرگۈسى كەلگەنىدى، يۈسۈفنىڭ تارتقان دەرت ـ ئەلەمى ئۇنىڭ يۈسۈفكە بولغان مۇھەببىتىنىڭ شەكلىنى ئۆزگەرتكەنىدى.

ئەزىزنىڭ ئايالى ئاشىق جاسارىتى بىلەن يۈسۈفنىڭ راستچىل، ئۆزىنىڭ يالغانچى ئىكەنلىكىنى ئېتىراپ قىلدى. ئۆزىنى يۈسۈفكە ئاتىغانلىقىنى، لېكىن يۈسۈفنىڭ رەت قىلغانلىقىنى ئېيتتى. بۇ سۆزلەرنى ھۆكۈمداردىن ياكى ئاياللاردىن قورققانلىقىدىن ئېيتمىغانلىقىنى ئەسكەرتتى. ئەمما يۈسۈف بىلسۇنكى، يۈسۈف يوق ۋاقىتتا ئۇنىڭغا بولغان سۆيگۈسىگە خىيانەت قىلمىغانىدى، ئۇنىڭ ئەقلى ـ ھۇشى دائىم يۈسۈف بىلەن مەشغۇل ئىدى، پەقەت يۈسۈفقىلا كۆڭۈل بۆلگەنىدى. شۇنداق قىلىپ، يۈسۈفنىڭ گۇناھسىز ئىكەنلىكى ھەممەيلەننىڭ ئالدىدا ئېنىقلانغانىدى. ئۇلۇغ اللە بۇ سوئال ـ سوراقنى مۇنداق بايان قىلغانىدى:

﴿پادىشاھ (ھېلىقى خوتۇنلارنى يىغىپ ۋە ئۆزىنىڭ خوتۇنىنى چاقىرىپ): «سىلەر يۈسۈفتىن مۇناسىۋەت ئۆتكۈزۈشنى تەلەپ قىلغىنىڭلاردا، ھەقىقىي ئەھۋالىڭلار قانداق بولغان؟» دېدى. ئۇلار: «اللە پاكتۇر؛ يۈسۈفتە ئازراقمۇ گۇناھ بار دەپ بىلمەيمىز» دېدى. ئەزىزنىڭ خوتۇنى: «ئەمدى ھەقىقىي ئەھۋال ئايدىڭلاشتى، مەن ئۇنىڭ بىلەن مۇناسىۋەت ئۆتكۈزۈشنى تەلەپ قىلغان ئىدىم، يۈسۈف ھەقىقەتەن راستچىللاردىن ئىدى» دېدى. (يۈسۈف ئېيتتى) «بۇ (يەنى پادىشاھنىڭ ئەلچىسىنى قايتۇرۇۋەتكەنلىكىم) ئەزىز يوق چاغدا خوتۇنىغا خىيانەت قىلمىغانلىقىمنى ۋە خائىنلارنىڭ ھىيلىسىنى اللە نىڭ مۇۋەپپەقىيەتكە ئېرىشتۈرمەيدىغانلىقىنى ئەزىزگە بىلدۈرۈش ئۈچۈندۇر»﴾.[1]

قۇرئاندا ئەزىزنىڭ ئايالىنىڭ ئېتىراپ قىلغان ھالىتى كىشىگە ئىلھام بەخش ئەتكۈدەك ۋە بەكمۇ تەسىر قىلغۇدەك دەرىجىدە تەسۋىرلەنگەنىدى.

"مەن ئۇنىڭ بىلەن مۇناسىۋەت ئۆتكۈزۈشنى تەلەپ قىلغان ئىدىم. يۈسۈف ھەقىقەتەن راستچىللاردىن ئىدى".

[1] سۈرە يۈسۈف 51 ـ 52 ـ ئايەتلەر.

www.munber.org

مانا بۇ، قىلغان گۇناھىغا، يۈسۈفنىڭ گۇناھسىزلىقىغا، پاكلىقىغا ۋە راستچىللىقىغا دائىر تولۇق ئېتىراپ ئىدى.

بۇ، قورقۇنچتىن ياكى باشقا ھەر قانداق بىر بېسىم ئاستىدا قالمىغان ھالدا قىلىنغان ئېتىراپ ئىدى. قۇرئان بۇلارنىڭ ھەممىسىدىن تېخىمۇ سەمىمىي بولغان بىر سەۋەبنى، يەنى ئاياللىق غۇرۇرىغا تېگىدىغان ۋە ئۆزىنىڭ ناز ـ كەرەشمىسىگە ئالدانمىغان ئادەمنىڭ ئۆزىگە ھۆرمەت بىلدۈرۈشكە بولغان ئىنتىلىشىنى (تەقەززاسىنى) بايان قىلغاندى. بۇ، يۈسۈفنىڭ زېھنىدىكى تەقى ـ تۇرقىنى ئۆزگەرتىش ئۈچۈن قىلىنغان ئورۇنسىز تىرىشچانلىق ئىدى. ئۇ، يۈسۈفنىڭ ئۆزىنى گۇناھكار بىرى، دەپ پەس كۆرۈشىنى خالىمايتتى. يۈسۈفنىڭ ئۆزى ھەققىدىكى كۆز ـ قارىشىنى ئۆزگەرتىشنى ئۈمىد قىلاتتى.

زۇلەيخا يىغلاشقا باشلىدى ۋە مۇنداق دېدى: مەن ئۇ ئويلىغاندەك يامان بىرى ئەمەسمەن.

﴿«مەن ئۆزەمنى ئاقلىمايمەن: نەپسى دېگەن نەرسە ھەقىقەتەن يامان ئىشلارغا كۆپ بۇيرۇيدۇ، پەرۋەردىگارىم رەھمەت قىلىپ (ساقلىغان) ئادەم بۇنىڭدىن مۇستەسنا. مېنىڭ پەرۋەردىگارىم ھەقىقەتەن مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر؛ ناھايىتى مېھرىباندۇر»﴾.[1]

ئايەتنى ئىنچىكىلەپ تەتقىق قىلساق، ئەزىزنىڭ ئايالىنىڭ يۈسۈفنىڭ دىنىغا كىرگەنلىكىنى، يەنى تەۋھىدكە قاراپ ماڭغانلىقىنى بىلەلەيمىز. يۈسۈفنىڭ زىندانغا كىرىشى ئايالنىڭ ھاياتىدىكى يۈزلىنىش باسقۇچى ئىدى. يۈسۈفنىڭ رەببىگە ئىمان ئېيتتى ۋە ئۇنىڭ دىنىغا كىردى. ئۇنى يىراقتىن سۆيگەنىدى. ئۇ تېخىچە ئۇنىڭ پەقەت بىرلا ئېغىز سۆزىگە قاراشقا رازى، ئۇنى كۆرەلمىسىمۇ، يىراقتا بولسىمۇ، بىرگە بولمىسىمۇ، بىر بولۇش ئۈمىدى بولمىسىمۇ، ئۆزىنى راھەت ھېس قىلىش چۈشەنچىسىگە ئىگە ئاشىق ئايال ئىدى.

﴿پادىشاھ: «يۈسۈفنى ئالدىمغا ئېلىپ كېلىڭلار، ئۇنى ئۆزەمنىڭ خاس ئادىمىم قىلىمەن» دېدى. يۈسۈف ئۇنىڭ بىلەن سۆزلىشىۋاتقاندا، ئۇ،: «سەن بۈگۈن بىزنىڭ ئالدىمىزدا ھەقىقەتەن مەرتىۋىلىك، ئىشەنچلىك ئادەمسەن» دېدى. يۈسۈف: «مېنى (مىسىر) زېمىنىنىڭ خەزىنىلىرىنى باشقۇرۇشقا قويغىن، مەن ھەقىقەتەن (ئۇنى باشقۇرۇش يوللىرىنى) بىلىدىغان، ئوبدان ساقلىيالايدىغان ئادەممەن» دېدى. بىز يۈسۈفنى (مىسىر زېمىنىدا خالىغان جايدا تۇرىدىغان (مەملىكەتنى خالىغانچە تەسەررۇپ قىلىدىغان) قىلىپ يەرلەشتۈردۇق، رەھمىتىمىزنى خالىغان بەندىلىرىمىزگە ئېرىشتۈرىمىز، ياخشى ئىش قىلغۇچىلارنىڭ ئەجرىنى بىكار قىلىۋەتمەيمىز. ئىمان ئېيتقان ۋە تەقۋادارلىق قىلغانلارغا ئاخىرەتنىڭ ساۋابى ئەلۋەتتە، (بۇ دۇنيانىڭ نېمەتلىرىدىن) ئارتۇقتۇر﴾.[2]

بۇ ئايەتتىن كېيىن، قۇرئاندا ئەزىزنىڭ ئايالى تىلغا ئېلىنمايدۇ.

---

[1] سۈرە يۈسۈف 53 ـ ئايەت.
[2] سۈرە يۈسۈف 54 ـ 57 ـ ئايەتكىچە.

www.munber.org

بىز ئۇنىڭ يۇسۇفنىڭ دىنىغا ئىمان ئېيتقانلىقىنى بايان قىلغان جەسۇرانە ئېتىراپىدىن كېيىنكى ئەھۋالنى بىلمەيمىز.

ئۇنىڭ ھەققىدىكى سۆزلەر رىۋايەتكە ئايلاندى. رىۋايەتتە مۇنداق دېيىلگەنىدى: ئەزىز ئۆلدى، ئۇنىڭ ئايالى يۇسۇف بىلەن توي قىلدى. يۇسۇف ئۇنىڭ تېخىچە قىز ئىكەنلىكىنى بىلدى، ئايال ئۇنىڭغا ئېرىنىڭ ئاياللارغا يېقىنلىشالمىغۇدەك دەرىجىدە قېرىپ كەتكەنلىكىنى سۆزلەپ بەردى.

رىۋايەتتە يەنە مۇنداق دېيىلگەنىدى: ئايال داۋاملىق يۇسۇفنىڭ پىراقىدا يىغلىغانلىقى ئۈچۈن كۆزلىرى كۆرمەس بولۇپ قالدى. ئۇ سارايدىن چىقتى ۋە شەھەر يوللىرىدا غايىب بولدى. يۇسۇف باش ۋەزىر بولدى. بىر كۈنى ئۇ مۇراسىم ئەترىتى بىلەن كېتىۋاتقاندا، تىلەمچىلىك قىلىۋاتقان بىر ئايال ئۇنىڭغا: ھۆكۈمدارلارنى گۇناھلار سەۋەبىدىن قۇلغا ئايلاندۇرغان، قۇللارنى ئاللاھقا ئىتائەت قىلغانلىقى سەۋەبىدىن ھۆكۈمدار قىلغۇچىغا تەسبىھ ئېيتىمەن، ـ دېدى.

يۇسۇف: بۇ كىمنىڭ ئاۋازى؟ ـ دەپ سورىدى، ئۇنىڭغا: بۇ ئەزىزنىڭ ئايالى ئىدى. ھازىر مۇشۇ ھالغا قالدى، ـ دېيىشتى.

يۇسۇف ئايالنى چاقىرىپ ئەكىلىپ: مېنى ھازىرمۇ ياخشى كۆرەمسەن؟ - دەپ سورىدى.

ئايال: سېنىڭ يۈزۈڭنى بىر قېتىم كۆرۈۋېلىش مەن ئۈچۈن پۈتۈن دۇنيادىنمۇ ياخشىراقتۇر، يۇسۇف! قامچاڭنىڭ ئۇچىنى ماڭا ئۇزاتقىن، ـ دېدى. يۇسۇف قامچىسىنىڭ ئۇچىنى ئۇنىڭغا ئۇزاتتى. ئايال قامچىنىڭ ئۇچىنى كۆكسىگە قويدى. يۇسۇفنىڭ قولىدىكى قامچا ئۇنىڭ يۈرىكىنىڭ سوقۇشىدىن قاتتىق تىترىمەكتە ئىدى.

بۇندىن باشقا ئەپسانە - رىۋايەتلەرمۇ بار. بۇلاردا خەلقنىڭ ئىدراك كۈچىنىڭ تەسىرى كۆپ كۆرۈلىدۇ. ئاشىق ئايالنىڭ تىلەمچى ھالغا چۈشۈشى بىلەن قىسسە ئەڭ يۇكسەك پەللىگە چىقتى. ئەمما قۇرئاندا ئايالنىڭ يۇسۇف ھەققىدىكى ئېتىراپلىرىدىن كېيىن، ئۇنىڭ ھېكايىسى پەقەتلا بايان قىلىنمايدۇ. بايان قىسسىدىكى دىنىي خىزمەتكە ئۆتۈپ كېتىدۇ. قىسسە ئايالنىڭ قىسسىسى ئەمەس، بەلكى يۇسۇفنىڭ قىسسىسىدۇر. ئايال قىسسىنى رەڭدارلىققا ئىگە قىلىش مەقسىتىدە ئوتتۇرىغا چىقىرىلدى ۋە قىسسە ئەڭ يۇكسەك پەللىگە چىققاندا، تىراگېدىيەنىڭ ھالقىلىق پەيتىدە بىردىنلا غايىب بولۇپ كەتتى. ئۇنىڭ ئوتتۇرىدىن يوقاپ كېتىشى مۆجىزە خاراكتېرلىك ئۇسلۇب ۋە ناھايىتى ئۇستىلىق بىلەن يوشۇرۇلغانىدى.

ئەگەر ئۇنىڭ قىسسىسىنىڭ ئاخىرى داۋاملاشقان بولسا، ئۇنىڭ بۇ يوقاپ كېتىشى بەلكىم يادىمىزدا تېخىمۇ ئۇزۇن زامانلارغىچە ساقلىنىپ قالغان بولاتتى.

ھۆكۈمدار مۇنداق دېدى: ئۇنى كەلتۈرۈڭلار، ئۇنىڭغا يېنىمدىن ئورۇن بېرەي.

www.munber.org

يۈسۈپ ھۆكۈمدارنىڭ يېنىغا كەلدى. ھۆكۈمدار يۈسۈپكە ئىبرانى تىلىدا گەپ باشلىدى. يۈسۈپمۇ ئۇنىڭغا جاۋاب قايتۇردى. ھۆكۈمدار ئىككىنچى بىر تىلدا سۆزلەشكە باشلىدى، يۈسۈپ ئۇنىڭغا ئەرەبچە جاۋاب بەردى.

ھۆكۈمدار ئۇنىڭدىن، بۇ قايسى تىل؟ ـ دەپ سورىدى.

يۈسۈپ: بۇ، دادامنىڭ تاغىسى ئىسمائىلنىڭ تىلى، ـ دەپ جاۋاب بەردى.

يۈسۈپ ھۆكۈمدارغا ئىبرانى تىلىدا سۆز قىلدى. ھۆكۈمدار ئۇنىڭدىن: بۇ قايسى تىل؟ ـ دەپ سورىدى. يۈسۈپ: بۇ، ئەجدادلىرىم ئىبراھىم، ئىسھاق ۋە يەئقۇبنىڭ تىلى، ـ دەپ جاۋاب بەردى. ھۆكۈمدار بىر قانچە تىلنى پىششىق بىلەتتى. ئۇ يۈسۈپنىڭمۇ بىر قانچە تىلنى ياخشى بىلىدىغانلىقىنى كۆردى (بىلدى).

ھۆكۈمدار يۈسۈپنىڭ كەڭ دائىرىلىك بىلىم ۋە مەلۇماتىغا ھەيران قالدى. سۆھبەت ھۆكۈمدارنىڭ چۈشىگە كېلىپ توختىدى. يۈسۈپ ھۆكۈمدارنىڭ ئاشلىقلارنى توپلاپ ساقلاش ۋە قۇرغاقچىلىق يىللىرىنى سالامەت ئۆتكۈزۈش ئۈچۈن ئەڭ ياخشى پىلان بويىچە ھەرىكەتكە ئۆتۈشى كېرەكلىكىنى تەۋسىيە قىلدى. ھۆكۈمدارغا ئاچارچىلىقنىڭ مىسىر ۋە ئەتراپىدىكى دۆلەتلەرنىمۇ قاپلايدىغانلىقىنى ئېيتتى. مىسىر ئۆزى ۋە ئەتراپىدىكى دۆلەتلەرگە قارىتا پۈختا تەييارلىق كۆرۈش كېرەك ئىدى. بۇنىڭدىن كۆرۈۋېلىشقا بولىدۇكى، مىسىرنىڭ ئەڭ چوڭ مەركەز ئىكەنلىكى، كونا ۋە تارىخىي ھەقىقەت ئىدى.

ھۆكۈمدار پىلاننىڭ قانداق يولغا قويۇلىدىغانلىقىنى سورىدى. قۇرتۇبى تەفسىرىدە بايان قىلىنىشىچە، ئۇلارنىڭ ئارىسىدىكى سۆھبەت مۇنداق داۋاملاشتى:

- پۈتۈن مىسىر خەلقىنى بىر - يەرگە يىغساڭمۇ، ئۇلارنىڭ كۈچى بۇنىڭغا يەتمەيدۇ. بۇ مەسىلىدە ئۇلارغا ئىشەنگىلى بولمايدۇ، ـ دېدى ھۆكۈمدار.

ھۆكۈمدار بۇ سۆزىدە خەلقنىڭ بېشىدىكى يۇقىرى تەبىقە كىشىلىرىنى ۋە ئۇلارنىڭ ئەتراپىدىكىلەرنى كۆزدە تۇتقانىدى. باي تەبىقىدىكىلەرگە ئىشەنچ قىلىش بەكمۇ تەس ئىدى.

ھۆكۈمدار بۇ ھەقىقەتنى يۈسۈپكە ئېنىق ئېتىراپ قىلدى...

يۈسۈپ: مېنى مەملىكەت خەزىنىلىرىگە مەسئۇل قىلغىن! مەن ئۇنى قانداق قوغداش ۋە باشقۇرۇشنى ئوبدان بىلىمەن، ـ دېدى.

يۈسۈپ بۇ سۆزى ئارقىلىق ئۆزىنىڭ مەنپەئىتىنى ئەمەس، بەلكى يەتتە يىل بويىچە ئاچ قالىدىغان مىللەتنى، ئۇنىڭ ئۈستىگە ئاچ قالسا، ھۆكۈمدارلىرىنىمۇ خانىۋەيران قىلىۋېتىدىغان مىللەتنىڭ قورسىقىنى تويغۇزۇشنى ئۆز ئۈستىگە ئامانەت قىلىپ ئالماقچى بولغان ئىدى. بۇ يەردىكى مۇھىم مەسىلە ئۇنىڭ پىداكارلىق روھى ئىدى.

* * * * *

www.munber.org

قۇرئان كەرىمدە ھۆكۈمدارنىڭ يۈسۈفنىڭ بۇ پىكرىنى قوبۇل قىلغانلىقى سۆزلەنمەيدۇ. ئەمما قۇرئان كەرىمدە ئىپادىلەنگەن يۈسۈف كۆپ ماختىلىشىدىن ۋە ھۆكۈمدارنىڭ يېنىدىكى ئورنى ۋە ئابرۇيىنىڭ ئاشقانلىقىدىن پىكرىنىڭ قوبۇل قىلىنغانلىقى ئېنىق ئىدى. شۇڭا ھۆكۈمدارنىڭ جاۋاب بېرىپ ئولتۇرۇشىغا كېرەك قالمىغان ئىدى. كېيىن كۆزگىنىمىزدەك يۈسۈف تەلەپ قىلغان ئورۇنغا چىقتى. بۇنىڭ بىلەن الله يۈسۈفكە بۇ دۇنيادا پۇرسەت بەرگەن بولدى. ئۇ مىسىرنىڭ خەزىنىسى ۋە ئىقتىسادىنىڭ مەسئۇلى ۋە باش ۋەزىرى بولغان ئىدى.

قۇرئان بىزگە يۈسۈفنىڭ مىسىردا قايسى ئىشلارنى قىلغانلىقىنى ئېيتمايدۇ. ئەمما ئۇنىڭ بىلىملىك، ئىشەنچلىك ۋە دۇرۇست ئىكەنلىكىدىن مىسىرنىڭ ئىقتىسادىي جەھەتتە قېيىنالمىغانلىقىنى پەرەز قىلالايمىز.

ۋاقتىنىڭ ئۆتۈشى بىلەن مول - ھوسۇل يىللىرى تۈگەپ، قەھەتچىلىك يىللىرى باشلاندى. لېكىن ئۇ چاغدا قۇرئان بىزگە قەھەتچىلىكنىڭ باشلانغانلىقى ۋە پادىشاھ - ۋەزىرلەر ھەققىدە مەلۇمات بەرمەيدۇ. پەقەتلا يۈسۈفنىڭ ئاكىلىرىنى تەسۋىرلەش ئارقىلىق كىشىگە ھەر نەرسىنىڭ يۈسۈفكە تەئەللۇق بولغانلىقىنى بىلمەك تەس ئەمەس. يۈسۈفنىڭ ئاكىلىرى مىسىرغا ئوزۇق - تۈلۈك سېتىۋېلىش ئۈچۈن كەلگەندە، ئاشلىق نورمىلىق تارقىتىلىۋاتاتتى. بۇ، دۇنيادىكى ئىقتىساد تەرەققىي قىلىپ، مەدەنىيەت يۈكسەلگەن دەۋردىكى بىر سىستېما ئىدى. يۈسۈفنىڭ مەقسىتى موھتاجلارنىڭ ئېھتىياجىغا قاراپ ئادىللىق بىلەن تەقسىم قىلىش ۋە بۇ ئۇزۇن قەھەتچىلىك مەزگىلىدە پۇلى بارلارنىڭ كۆپ سېتىۋېلىپ ئىسكىلاتلارغا توشقۇزۇۋېلىپ، باشقىلارنىڭ ئاچلىقتىن ئۆلۈپ كېتىشىنىڭ ئالدىنى ئېلىش ئىدى. شۇنىڭ ئۈچۈن ھەر كىشىگە بىر تۆگە يۈكى ئېغىرلىقىدا ئاشلىق بەرگەنلىكى ئېيتىلىدۇ. ئۇ چاغلاردا، مىسىردا مۇنداق بىر تەمسىل بار ئىدى. مىسىر توق، دۇنيا ئاچ بولسا، مىسىر دۇنيانى تويغۇزىدۇ. مىسىر ئاچ قالسا، دۇنيا ئۇنى تويغۇزالمايدۇ. چۈنكى مىسىر ئۇ زامانلاردا دۇنيانىڭ مەركىزى بولۇپ، خەيرى - ئېھسان بابىدا مەشھۇر، قەدىمكى ديار ئىدى.

ئەلقىسسە، ئەينى زاماندا يۈسۈفنى قۇدۇققا تاشلىغان ئاكىلىرى چۆلدىن مىسىرغا ئاشلىق سېتىۋېلىش ئۈچۈن كەلدى.

يۈسۈف ئەمىر بەرگۈچى، مەنئىي قىلغۇچى مىسىر ھۆكۈمدارى بولۇش سۈپىتى بىلەن ئىنسانلارغا بېرىلىدىغان ئاشلىق ئۈستىدىن ھۆكۈم چىقىراتتى. ئەتراپىدا ۋەزىرلىرى، بەگلىرى ۋە ئەسكەرلىرى قول باغلاپ تۇراتتى. يۈسۈف بىر قاراپلا ئاكىلىرىنى تونىغان بولسىمۇ، ئۇلار يۈسۈفنى تونىمىدى. چۈنكى ئەھۋاللىرى ناچارلىشىپ، (مىسىرغا ئاشلىق ئىزلەپ كېلىشتىن ئۇزۇن زامان ئاۋۋال ئۆزلىرى قۇدۇققا تاشلىۋەتكەن) قېرىنداشلىرىنىڭ ھازىر بۇ يەردە ھۆكۈمدار ئىكەنلىكىنى خىياللىرىغا ھەرگىزمۇ كەلتۈرمەيتتى - ئەلۋەتتە! ئۇلارنىڭ سانى 10 بولۇپ، 11 تۆگە بىلەن كەلگەنىدى. يۈسۈف ئۇلار بىلەن ئۆزىنىڭ تىلى بولغان ئىبرانى تىلى بىلەن سۆزلەشمەي، تەرجىمان ۋاستىسى بىلەن: بىز ھەر بىر كىشىگە

www.munber.org

بىر تۆگىنىڭ يۈكى ئېغىرلىقىدا ئاشلىق بېرىمىز. سىلەر قانچە كىشى؟ ـ دەپ سورىدى. ئۇلار: بىز 11 كىشى، ـ دەپ جاۋاب بېرىشتى. يۇسۇف تەرجىمانى ئارقىلىق: سىلەرنىڭ تىلىڭلار ۋە قىياپىتىڭلار بىزنىڭكىگە ئوخشىمايدىكەن. سىلەر جاسۇسمۇ قانداق؟ ـ دېدى.

ـ اللّٰه نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، بىز جاسۇس ئەمەس، بىز بىر ئاتىنىڭ بالىلىرى، ئاتىمىز ياخشى بىر بوۋاي، ـ دېيىشتى ئۇلار.

يۇسۇف: بىز 11 كىشى دەۋاتاتتىڭلار 10 كىشى ئىكەنسىلەرغۇ؟ ـ دېدى.

ئۇلار: بىز ئەسلىدە 12 قېرىنداش ئىدۇق، بىر قېرىندىشىمىز چۆلدە ئۆلدى. يەنە بىر قېرىندىشىمىزنى ئاتىمىز بەك ياخشى كۆرگەچكە، ئۇنىڭدىن ئايرىلىشقا چىدىمىدى. ئۇنىڭ ئورنىغا تۆگىسىنى ئەكەلدۇق، ـ دېيىشتى.

يۇسۇف: راست سۆزلەۋاتقانلىقىڭلارنى قانداق بىلىمەن؟ ـ دېدى.

ئۇلار: سەن قانداق خالىساڭ، شۇنداق قىلغىن، ـ دەپ جاۋاب بېرىشتى.

ـ قائىدىمىز بويىچە يوق كىشىگە ئاشلىق بېرىلمەيدۇ. قېرىندىشىڭلارغىمۇ ئاشلىق بېرىشىم ئۈچۈن ئۇنى بۇ يەرگە ئەكىلىڭلار. قاراڭلار! سىلەرگە تارازىنى (ئۆلچەكنى) ئېغىر تۇتۇۋاتىمەن، ـ دېدى يۇسۇف. ئاخىرىدا يۇسۇف ئاكىلىرى بىلەن پاراڭلىشىپ بۇ قېتىم ئۆتكۈزىۋېتىدىغانلىقىنى، ئەمما كېلەرقېتىم قېرىندىشىنى ئەكەلمىسە، ئۇلارغا ئاشلىق بەرمەيدىغانلىقىنى ئېيتتى. ئاكىلىرى بولسا: بىز ئۇنى ئېلىپ كېلىش ئۈچۈن ئاتىمىزنى قايىل قىلىشقا تىرىشىمىز، ـ دېيىشتى.

﴿يۇسۇفنىڭ قېرىنداشلىرى كېلىپ يۇسۇفنىڭ قېشىغا كىردى. يۇسۇف ئۇلارنى تونۇدى، ئۇلار بولسا يۇسۇفنى تونۇمىدى. يۇسۇف ئۇلارغا ئېھتىياجلىق ئاشلىقنى تەييارلاپ بەرگەندىن كېيىن ئېيتتى: «سىلەر مېنىڭ ئالدىمغا ئاتا بىر ئۇكاڭلارنى (يەنى بۇنيامىننى) ئېلىپ كېلىڭلار، مېنىڭ (ئاشلىقنى) تولۇق ئۆلچەپ بېرىۋاتقانلىقىمنى ۋە ناھايىتى مېھماندوست ئىكەنلىكىمنى كۆرمىدىڭلارمۇ؟ ئەگەر ئۇنى مېنىڭ ئالدىمغا ئېلىپ كەلمىسەڭلار، سىلەرگە بېرىدىغان ئاشلىقىم يوق، مېنىڭ يېنىمغا يېقىن يولىماڭلار» ئۇلار: «بىز ئۇنى ئاتىسىدىن سوراپ (سېنىڭ ئالدىڭغا ئېلىپ كېلىشكە) تىرىشىمىز، بىز چوقۇم مۇشۇنداق قىلىمىز» دېدى. يۇسۇف خىزمەتچىلىرىگە: «ئۇلارنىڭ (ئاشلىق سېتىۋالغان) مال ـ مۈلۈكلىرىنى يۈك ـ تاقلىرىنىڭ ئارىسىغا سېلىپ قويۇڭلار، ئۇلار ئائىلىسىگە قايتىپ بارغاندا، ئۇنى تونۇپ قايتىپ كېلىشى مۇمكىن» دېدى﴾.[1]

بۇ يەردە كۆرۈنۈش مىسىردىن كەنئانغا يۆتكەلدى.

ئەلقىسسە، قېرىنداشلار مىسىردىن كەنئاندىكى ئاتىلىرىنىڭ يېنىغا قايتىپ كەلدى ۋە تۆگىلەردىكى يۈكلەرنى چۈشۈرمەي تۇرۇپلا دادىسىغا: بىزگە ئاشلىق بېرىشنى مەنئىي قىلدى. چۈنكى سەن ئوغلۇڭنى بىز بىلەن ئەۋەتمىدىڭ. ئۇلار: «يوق ئادەمگە ئاشلىق

[1] سۈرە يۇسۇف 58 ـ 62 ـ ئايەتكىچە

www.munber.org

بەرمەيمىز » دېدى. سەن نېمىشقا بىزگە ئىشەنمەيسەن؟ ئۇكىمىزنى بىز بىلەن ئەۋەتكىن، بىز ئەلۋەتتە ئۇنى قوغدايمىز، ـ دېيىشتى.

بۇلار مۇشۇنداق دېيىشى ئارقىلىق، دادىسىنى ئوڭايسىزلاندۇرۇپ، ئۆزلىرىگە ئاشلىق بېرىلمەسلىكىنىڭ مەسئۇلىيىتىنى ئۇنىڭغا ئارتىپ قويماقچى بولۇشتى.

دادا (يەئقۇب) پەيغەمبەرلىك ئەخلاقى بىلەن ئۆزىنىڭ بۇرۇن يۇسۇفنى ئۇلارغا ئامانەت قىلغىنىدەك، ئەمدى كىچىك ئوغلىنىمۇ ئامانەت قىلالمايدىغانلىقىنى ۋە ئۇلارنىڭ: « بىز ئەلۋەتتە ئۇنى قوغدايمىز » دېگەن گېپىگە ئالدانمايدىغانلىقىنى، ئەمما الله نىڭ ئەڭ ياخشى قوغدىغۇچى ۋە ئەڭ مەرھەمەتلىك ئىكەنلىكىنى ئېيتتى.

ئۇلار يۈكلىرىنى ئاچقاندا، مال ـ مۈلۈكلىرىنىڭ ئۆزلىرىگە قايتۇرۇپ بېرىلگەنلىكىنى كۆردى. مال ـ مۈلۈكنىڭ قايتۇرۇپ بېرىلىشى ئاشلىقنىڭ سېتىلمايدىغانلىقىنىڭ ئىشارىتى ياكى بۇنىڭدا بىر ئاگاھلاندۇرۇش ئالامىتى بار ئىدى ۋە بەلكىم شۇ ئارقىلىق ئۇلارنىڭ ھېسابىنى تۈزىتىش ئۈچۈن قايتىپ بېرىشقا مەجبۇرلاش ئىدى.

ئۇلار دەرھال دادىلىرىنىڭ يېنىغا كىردى:

ئاتىمىز! يەنە نېمە تەلەپ قىلىمىز؟ ساڭا يالغان ئېيتمىدۇق. ئۇ ئاشلىق سېتىۋېلىش ئۈچۈن ئېلىپ بارغان مال ـ مۈلۈكىمىزنى قايتۇرۇۋېتىپتۇ، ـ دېيىشتى.

ئۇلار بۇ ئارقىلىق پەقەت قېرىنداشلىرى بۇنيامىن ئۆزلىرى بىلەن بىللە بارغاندىلا، ئۇلارنىڭ ئۆزلىرىگە ئاشلىق سېتىپ بېرىدىغانلىقىنى چۈشەندۈرمەكچى ئىدى.

ئۇلار ئاتىلىرى بىلەن ئۇزۇن تالاش ـ تارتىش قىلىشتى. ئاتىلىرىغا ئۇنىڭ ئوغلىغا بولغان مېھرى ـ مۇھەببىتى ۋە ئۇنىڭ يېنىدىن ئايرىماسلىقى تۈپەيلىدىن ئۆزلىرىنىڭ مەنپەئەتلىرىنىڭ زىيانغا ئۇچراۋاتقانلىقىنى ۋە ئىقتىسادىي ئەھۋاللىرىغا تەسىر قىلغانلىقىنى چۈشەندۈردى. ئەسلىدە ئۇلا تېخىمۇ كۆپ ئاشلىققا ئېرىشمەكچى ئىدى. ئۈكىلىرىنى قاتتىق مۇھاپىزەت قىلماقچى بولۇشتى.

ئوغۇللار ئۆزلىرىنىڭ قوللىرىدىن كېلىشىچە ۋە ئۆزلىرى ھالاك بولمىغۇچە ئۈكىلىرىنى قايتۇرۇپ كېلىدىغانلىقى ھەققىدە ۋەدە بېرىشتى. شۇنىڭ بىلەن ئاتىلىرى ئۇلارغا ماقۇل بولدى. تالاش ـ تارتىش شۇنىڭ بىلەن ئاخىرلاشتى. ئاتىلىرى ئۇلارغا باشقىلارنىڭ دىققىتىنى تارتماسلىق ئۈچۈن ھەممىسىنىڭ بىرلا دەرۋازىدىن كىرمەسلىكىنى تەۋسىيە قىلدى. ئاتىلىرى بەلكىم باشلىرىغا ئوغرىلىق ياكى ھەسەتخورلۇققا ئوخشاش بىرەر بالا ـ قازانىڭ كېلىپ قېلىشىدىن قورققانىدى. قۇرئاندا يەئقۇبنىڭ نېمىدىن قورققانلىقى بايان قىلىنمايدۇ. بۇنىڭ سەۋەبىنى مۇھىم دەپ بىلگەنلەرگە يۇقىرىقى تالاش ـ تارتىشتا بولۇپ ئۆتكەن سۆز ـ جۈملىلەر كۇپايە قىلىدۇ.

يەئقۇب الله غا ئىشەنگەن ھالدا ئوغلىنى ئۇلارغا تاپشۇردى. ئۇلۇغ الله بۇ ھەقتە مۇنداق دېگەن ئىدى:

www.munber.org

﴿ئۇلار ئاتىسىنىڭ يېنىغا قايتىپ بارغىنىدا: «ئى ئاتىمىز! (مىسىرنىڭ پادىشاھى) بىزگە قايتا ئاشلىق بەرمەس بولدى، ئۇكىمىزنى (يەنى بۇنيامىننى) بىز بىلەن بىللە ئەۋەتكىن، (شۇنداق قىلساڭ) ئاشلىق ئالالايمىز، ئۇنى بىز چوقۇم ئوبدان مۇھاپىزەت قىلىمىز» دېدى. (يەئقۇب) ئۇلارغا ئېيتتى: «ئۇنىڭ توغرىسىدا ئىلگىرى سىلەرگە ئۇنىڭ قېرىندىشى (يەنى يۈسۈف) توغرىسىدا ئىشەنگەندەك ئىشىنەمدىم؟ (مەن سىلەرگە ۋە سىلەرنىڭ ئۇنى ساقلىشىڭلارغىلا ئىشەنمەيمەن) اللّٰه ياخشى ساقلىغۇچىدۇر، ھەممىدىن مېھرىباندۇر». ئۇلار يۈكلىرىنى ئاچقاندا (ئاشلىق سېتىۋالغان) مال ـ مۈلۈكلىرىنىڭ ئۆزلىرىگە قايتۇرۇپ بېرىلگەنلىكىنى كۆردى، ئۇلار: «ئاتىمىز! بىز (بۇنىڭدىن ئارتۇق) يەنە نېمە تەلەپ قىلىمىز؟ بۇ مال ـ مۈلۈكلىرىمىز بىزگە قايتۇرۇپ بېرىلىپتۇ، (ئۇكىمىزنى ئېلىپ يەنە بارساق) ئائىلىمىزگە ئاشلىق ئېلىپ كېلىمىز، ئۇكىمىزنى مۇھاپىزەت قىلىمىز، بىر تۆگە ئاشلىقنى ئارتۇق ئالىمىز، بۇ (يەنى بىر تۆگە ئاشلىق پادىشاھ ئۈچۈن) ئازغىنا ئاشلىقتۇر» دېدى. يەئقۇب ئېيتتى: «بۇنيامىننى قوغداش يولىدا ھەممىڭلار ھالاك بولمىساڭلارلا ئۇنى چوقۇم ماڭا قايتۇرۇپ ئېلىپ كېلىشكە اللّٰه نىڭ نامى بىلەن قەسەم قىلىپ چىڭ ۋەدە بەرمىگىچە ئۇنى سىلەر بىلەن بىللە ئەۋەتمەيمەن». ئۇلار (يەنى ئوغۇللىرى) ئۇنىڭغا قەسەم قىلىپ چىن ۋەدە بەرگەندىن كېيىن، يەئقۇب: «بىزنىڭ ئېيتقان سۆزلىرىمىزگە اللّٰه گۇۋاھتۇر» دېدى. (ئۇ يەنە) «ئى ئوغۇللىرىم! (مىسىرغا) ھەممىڭلار بىر دەرۋازىدىن كىرمەي، باشقا ـ باشقا دەرۋازىلاردىن كىرىڭلار. اللّٰه نىڭ قازاسى ئالدىدا مەن سىلەردىن ھېچ نەرسىنى دەپئى قىلالمايمەن، ھۆكۈم پەقەت اللّٰه غىلا خاس، اللّٰه غا تەۋەككۇل قىلدىم، تەۋەككۇل قىلغۇچىلار اللّٰه غىلا تەۋەككۇل قىلسۇن!» دېدى. ئۇلار ئاتىسىنىڭ بۇيرۇقى بويىچە باشقا ـ باشقا دەرۋازىلاردىن كىرگەندە، (بۇ) اللّٰه نىڭ قازاسى ئالدىدا ئۇلار ئۈچۈن ھېچ نەرسىگە دال، بولالمىدى، بۇ پەقەت يەئقۇبنىڭ كۆڭلىدىكى ئۈمىدىنىلا ئىپادىلىدى، خالاس.بىز يەئقۇبقا (ۋەھيى ئارقىلىق بىلدۈرگەن ئىدۇق، شۇڭا ئۇ (كەڭ) بىلىم ئىگىسىدۇر، لېكىن كىشىلەرنىڭ تولىسى (تەقدىرنىڭ سىرىنى) بىلمەيدۇ﴾.[1]

يۈسۈفنىڭ ئاكىلىرى بۇ قېتىم ئون بىر كىشى بولۇپ يېتىپ كېلىشتى.

﴿ئۇلار (يەنى يەئقۇبنىڭ باللىرى) يۈسۈفنىڭ ئالدىغا كىرگەندە، يۈسۈف ئۇكىسىنى قۇچاقلىدى ۋە: «مەن ھەقىقەتەن سېنىڭ قېرىندىشىڭ بولىمەن، ئۇلارنىڭ بىزگە قىلغان ئىشلىرىدىن قايغۇرمىغىن» دېدى﴾.[2]

يۈسۈف قېرىندىشىنى قۇچاقلىدى. يالغۇز قالغاندا ئۇنىڭغا ئۆزىنىڭ ئۇنىڭ ئاكىسى ئىكەنلىكىنى ئېيتتى. شۈبھىسىزكى، ئۇ ئاكىلىرى ئۆزىنىڭ يېنىغا كىرگەن ھامانلا شۇنداق قىلمىدى. بولمىسا، ئاكىلىرى ئۇنىڭ كىملىكىنى بىلىپ قالاتتى. شۇڭا، بۇ ئىش مەخپىي ۋە ئۇستىلىق بىلەن قىلىندى.

---

[1] سۈرە يۈسۈف 63 ـ 68 ـ ئايەتكىچە.
[2] سۈرە يۈسۈف 69 ـ ئايەت.

بۇ مۆجىزىلىك ئىپادە، ئاكىلىرى يىنىغا كىرگەندە ۋە ئۆز قېرىندىشىنى كۆرگەندە يۇسۇفنى چۇلغىۋالغان تۇنجى ھېسسىيات ئىدى.

قۇرئان باياننى مانا مۇشۇ ھەرىكەتتىن باشلايدۇ، چۈنكى ئۇ تۇنجى ئىپادە ئىدى. مانا بۇ، قۇرئان ـ كەرىمدىكى ئىپادىلەش ئۇسلۇبىنىڭ ئالاھىدىلىكىدۇر.

يۇسۇف ئاكىلىرىنى ئوبدان مېھمان قىلدى. ياخشى كۈتتى. كۆڭلەر ئۆتتى. ئايرىلىش ۋاقتى كەلگەندى.

يۇسۇف قېرىندىشىنى ئاكىلىرىدىن ئايرىپ ئۆز يېنىدا تۇتۇپ قىلىش ئۈچۈن بىر پىلان تۈزمەكتە ئىدى.

ئۇ، ئەگەر قېرىندىشىنى ئۆز يېنىدا تۇتۇپ قالسا، ئاتىسىنىڭ ئازابلىنىدىغانلىقىنى، بەلكىم ئۇ ئازاب ئاتىسىنىڭ كونا دەرتلىرىنىمۇ قوزغاپ قويىدىغانلىقىنى ۋە بەلكىم ئاتىسىغا يۇسۇفنىڭ ھەسرىتىنى ئەسلىتىشى مۇمكىنلىكىنى ئوبدان بىلەتتى.

شۇنداق، يۇسۇف ھەممىنى بىلەتتى. ئەنە ئۇ قېرىندىشىنى كۆرمەكتە. ئۇنى يېنىدا ئېلىپ قىلىشقا ھېچقانداق سەۋەب يوق ئىدى. ئۇ نېمە ئۈچۈن شۇنداق قىلماقچى بولدى؟

ئۇنىڭ سىرىنمۇ بايان قىلىندى...

يۇسۇف الله دىن كەلگەن ۋەھيى بىلەن ھەرىكەت قىلاتتى. ئۇلۇغ الله يەئقۇبنى بۇنىڭ بىلەن سىناش ئارقىلىق، ئۇنىڭ ئازابىنىڭ يۇكسەك پەللىگە چىقىشىنى خالىغانىدى. ۋە نىھايەت ئۇنى ئىنسان چىدىمىغۇدەك دەرىجىدە ئېغىر ئازاب سوزگۈچىدىن ئۆتكۈزۈپ، ئۇنىڭ سەۋر ـ تاقەت قىلغىنىنى كۆرگەندىن كېيىن، ئۇنىڭغا ھەر ئىككى ئوغلىنى قايتۇرۇپ بەردى ۋە كۆزىنى كۆرەلەيدىغان قىلدى.

يۇسۇف پىلانىنى تۈزۈپ بولدى.

يۇسۇف ئادەملىرىگە ھۆكۈمدارنىڭ ئالتۇن قەدەھىنى ئۇكىسىنىڭ يۈكى ئىچىگە سېلىپ قويۇشقا بۇيرۇق قىلدى. قەدەھ ئاشلىق ئۆلچەش ئۈچۈن قوللىنىلاتتى. قەدەھ ساپ ئالتۇندىن ياسالغاندىن سىرت، ئېغىرلىق جەھەتتىمۇ بەك قىممەتلىك ئىدى.

قەدەھ بۇنىيامىننىڭ يۈكلىرىنىڭ ئىچىگە تىقىپ قويۇلدى. يۇسۇفنىڭ ئاكىلىرى يانلىرىغا قېرىنداشلىرىنى ئېلىپ يۇرتلىرىغا قاراپ يول ئالدى. بىردىنلا شەھەر دەرۋازىلىرى تاقالدى. جاكارچى چىقىپ:

ـ ئى كارۋانلار! سىلەر ئوغرى ئىكەنسىلەر، ـ دەپ توۋلىدى.

چېرىكلەر كارۋاننى توختاتتى. پىلان مەخپىي شەكىلدە ئورۇنلىنىۋاتاتتى، خەلق توپلاندى. ھەممەيلەن بىردەك:

ـ نېمەڭلارنى يوقىتىپ قويدۇڭلار؟ ـ دەپ سورىدى.

www.munber.org

چېرىكلەر: پادىشاھنىڭ قەدەھىنى يوٗتتۇرۇپ قويدۇق. ئۇنى تېپىپ كەلگەن كىشىگە بىر تۆگە ئاشلىق مۇكاپات بېرىلىدۇ. ـ دېدى.

يۈسۈفنىڭ ئاكىلىرى: سىلەر بىلىسىلەر، بىز بۇ يەرگە بۇزغۇنچىلىق ۋە ئوغرىلىق قىلىشقا كەلمىدۇق، ـ دېيىشتى.

چېرىكلەر يۈسۈفنىڭ ئۆگەتكىنى بويىچە، ئوغرىنىڭ قانداق جازالىنىشىنى خالايسىلەر؟ ـ دەپ سورىدى.

ـ بىزنىڭ دىنىمىزدا ئوغرى مالنىڭ ئىگىسىنىڭ قۇلى بولىدۇ، ـ دېيىشتى ئۇلار.

چېرىكلەر: ئۇنداقتا بىز ئوغرىنى سىلەرنىڭ قانۇنىڭلار بويىچە جازالايلى، ـ دېدى.

بۇ جاۋاب ئۇلۇغ الله نىڭ تەدبىرى ھېكمىتى ئىدى. يۈسۈف ئۇلارغا شۇنداق دېيىشنى جېكىلىگەن ئىدى. ئەگەر بۇ ئىلاھىي ھېكمەت بولمىسا ئىدى. يۈسۈفنىڭ ئۆز قېرىندىشىنى ئېلىپ قېلىشى مۇمكىن ئەمەستى. چۈنكى مىسىرنىڭ قانۇنىدا ئوغرىنى قۇل قىلىش شەرتى يوق ئىدى. ئەلقىسسە، چېرىكلەرنىڭ باشلىقى: ئاختۇرۇڭلار! ـ دەپ بۇيرۇق قىلدى. يۈسۈف بۇ ئىشلارنى تەختى ئۈستىدە ئولتۇرۇپ كۆزىتىۋاتاتتى ۋە ئاۋۋال ئاكىلىرىنى ئاختۇرۇشقا ئەمىر قىلدى. ئاختۇرۇش باشلاندى. بىرىنچىسى، ئىككىنچىسى... ئەڭ ئاخىرى ئونىنچىسى ئاختۇرۇلدى. ئەمما ھېچنىمە چىقمىدى. يۈسۈفنىڭ ئاكىلىرى ئوغرى چىقمىغانلىقى ئۈچۈن خوشال بولدى ۋە: پەقەتلا ئۇكىمىز قالدى، ـ دېيىشتى.

بۇ ئەسنادا يۈسۈف ئېغىز ئېچىپ: ئۇنى ئاختۇرۇشنىڭ لازىمى يوق، ئوغرىلىقى چىقىپ تۇرامدۇ؟! ـ دېدى.

ئۇنىڭ ئەشيالىرىنىمۇ ئاختۇرمىساڭلار، كۆڭلىمىز خاتىرجەم بولمايدۇ، بىز ياخشى بىر بوۋاينىڭ باللىرى، ئوغرى ئەمەس، ـ دېيىشتى ئاكىلىرى.

ئەسكەرلەر ئۇنىڭ ئەشياسىنى ئاختۇرۇپ، ئالتۇن قەدەھنى تېپىپ چىقتى. قانۇن بويىچە ئۇكىسى (بۇنيامىن) يۈسۈفنىڭ قۇلىغا ئايلاندى.

بۇنىڭ بىلەن ئەيىبلىنىشتىن قۇتۇلغان ئاكىلىرى ئۇكىسىنى ئەيىبلەشكە باشلىدى: ئوغرىلىسا ئوغرىلىغاندۇ، بۇنىڭدىن بۇرۇن ئۇنىڭ ئاكىسىمۇ ئوغرىلىق قىلغان ئىدى.

يۈسۈف ئاكىلىرىنىڭ ئۆز ئۇكىسىنى ئەيىبلىگەنلىكىنى ئۆز قۇلىقى بىلەن ئاڭلاپ تۇردى ۋە بۇ ئىشقا بەكمۇ غەزەبلەندى. ئەمما ئۇ بۇنى باشقىلارغا بىلدۈرمىدى ۋە ئۆز ـ ئۆزىگە مۇنداق دېدى: «ئەھۋالىڭلار بەكمۇ چاتاق، قىلغان ئىشلىرىڭلارنى الله ياخشى بىلىدۇ. بۇ بەدنامىلىرىڭلار بىلەن الله نىڭ نەزىرىدە سىلەر قارا چاپلانغان كىشىدىنمۇ بىچارە ئەھۋالدا سىلەر. چۈنكى سىلەر گەرچە ئوغرىلىق قىلمىغان بولساڭلارمۇ، باشقىلارغا قارا چاپلىدىڭلار. قىلغان سۆزلىرىڭلارنى الله ئوبدان بىلىپ تۇرىدۇ.»

www.munber.org

ئاكىلىرىنىڭ ئۇ سۆزىدىن كېيىن ھېچكىم سۆز قىلمىدى. ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ قۇتۇلغىنىدىن خۇشال بولالمىدى، چۈنكى ئۇلارنىڭ يادىغا ئاتىلىرى يەئقۇب كەلگەنىدى. ئاتىلىرى ئوغلىنى چوقۇم قايتۇرۇپ كېلىشى ھەققىدە ئۇلاردىن ۋەدە ئالغانىدى.

ئۇلار يۇسۇفكە يالۋۇرۇشقا باشلىدى:

ـ ئى ئەزىز! (ئى ئالىيجاناب زات!)

ـ ئى ھۆكۈمدار!

ـ ئۇنىڭ بىر قېرى ئاتىسى بار، ئۇنىڭ ئورنىغا بىزنىڭ بىرىمىزنى ئېلىپ قالغىن، بىز سېنى ھەقىقەتەن ياخشىلىق قىلغۇچىلاردىن ھېسابلايمىز.

يۇسۇف پەس ئاۋازدا: پادىشاھنىڭ قەدەھىنى ئېلىۋالغان كىشىنى قويۇپ بىرىڭىشىمىزنى سىلەر قانداقمۇ تەلەپ قىلالايسىلەر؟ بىز قانداق قىلىپ ئۇنىڭ ئورنىغا باشقا بىرىنى تۇتۇپ قالىمىز؟ بۇ بىر زۇلۇمدۇر. بىز زالىم ئەمەسمىز؟ ـ دېدى.

يۇسۇفنىڭ ئاكىلىرى ئۇنىڭغا يالۋۇرۇپ ـ يىغلاشنى داۋام قىلدى.

ئەمما چىرىكلەر مىسىرنىڭ ئەزىزى بولغان توغرا سۆزلۈك يۇسۇفنىڭ سۆزلىرىنىڭ ئاخىرقى ھۆكۈم ئىكەنلىكىنى، ئاكىلىرىنىڭ قېرىندىشى بۇنيامىننى يۇسۇفكە قۇل قىلىپ تاشلاپ قويۇپ كېتىشى كېرەكلىكىنى ئېيتتى.

ئۇلار ئامالسىز قالدى. يۇرتلىرىغا قاراپ يولغا چىقتى. باشلىرىغا كەلگەن بۇ يېڭى قازادىن قانداق قۇتۇلۇشنى ۋە ئاتىلىرىغا بۇ ئىشنى قانداق چۈشەندۈرۈشنى بىلمەيتتى.

ئۇلارنىڭ ئەڭ چوڭى ئۇكىلىرىغا: مەن بۇ يەردىن ئايرىلمايمەن. سىلەر بۇرۇن يۇسۇفكە ھەقسىزلىك قىلغانىدىڭلار، مانا ئەمدى ئۇنىڭ ئۇكىسىغا ھەقسىزلىك قىلىۋاتىسىلەر، سىلەر ئاتىمىزنىڭ يېنىغا قايتىپ بېرىپ، بولغان ئەھۋالنى ئۇنىڭغا چۈشەندۈرۈڭلار! ـ دېدى.

ئۇلۇغ الله مۇنداق دېگەنىدى:

﴿يۇسۇف ئۇلارنى ئېھتىياجلىق ئاشلىق بىلەن تەمىنلىگەندىن كېيىن، قەدەھنى ئۇكىسىنىڭ يۈكى ئىچىگە سېلىپ قويدى. ئاندىن بىر جاكارچى چىقىپ: «ئى كارۋانلار! سىلەر چوقۇم ئوغرى ئىكەنسىلەر» دەپ توۋلىدى. (كارۋاندىكىلەر) ئۇلارغا قاراپ: «نېمەڭلارنى يوقىتىپ قويدۇڭلار» دېدى. ئۇلار: «پادىشاھنىڭ (تامغىسى بېسىلغان) قەدەھنى يوقىتىپ قويدۇق، ئۇنى تېپىپ كەلگەن كىشىگە (مۇكاپات ئۈچۈن) بىر تۆگە ئاشلىق بېرىلىدۇ، مەن بۇنىڭغا كېپىل» دېدى. ئۇلار «الله نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، سىلەر بىلىسىلەر، بىز بۇ يەرگە بۇزغۇنچىلىق قىلىش ئۈچۈن كەلمىدۇق، بىز ئوغرى ئەمەسمىز» دېدى. ئۇلار (يەنى يۇسۇفنىڭ خىزمەتچىلىرى): «سىلەرنىڭ شەرىئىتىڭلاردا ئوغرىنىڭ جازاسى نېمە؟ (ئەگەر قەدەھ يۈكۈڭلاردىن چىقىپ قېلىپ، يالغانچى بولۇپ

www.munber.org

قالساڭلارچۇ؟) دېدى. ئۇلار: «ئۇنىڭ جازاسى يۈكىدىن قەدەھ تېپىلغان ئادەمنى قۇل قىلىش، زالىملارغا بىز مۇشۇنداق جازا بېرىمىز» دېدى. ئۇلار يۈسۈفنىڭ ئۇكىسىنىڭ يۈكىنى ئاختۇرۇشتىن ئىلگىرى، ئۇلارنىڭ يۈكىنى ئاختۇرۇشقا باشلىدى، ئاندىن يۈسۈفنىڭ ئۇكىسىنىڭ يۈكىدىن قەدەھنى تېپىپ چىقتى. بىز يۈسۈفكە مۇشۇ تەدبىرنى كۆرسەتتۇق، (مىسىر) پادىشاھىنىڭ قانۇنى بويىچە يۈسۈف ئۇكىسىنى ئېلىپ قالالمايتى، لېكىن الله ئۇنىڭ شۇنداق قىلىشىنى خالىدى، بىز خالىغان ئادەمنى (يۈسۈفنى كۆتۈرگەندەك) يۇقىرى دەرىجىلەرگە كۆتۈرىمىز، ھەربىر بىلىمدار ئۈستىدە ئۇنىڭدىنمۇ بىلىمدار زات بار. ئۇلار: «ئەگەر ئۇ ئوغرۇلۇق قىلغان بولسا، ئۇنىڭ قېرىندىشىمۇ (يەنى يۈسۈفمۇ) ئىلگىرى ئوغرىلىق قىلغان» دېيىشتى. يۈسۈف (ئۇلارنىڭ) بۇ سۆزىنى ئىچىدە بىلدى، لېكىن ئۇلارغا مەلۇم قىلمىدى، يۈسۈف (ئىچىدە): «سىلەرنىڭ مەۋقەيىڭلار ئەڭ ياماندۇر، سىلەرنىڭ (يۈسۈف ۋە ئۇنىڭ ئۇكىسى توغرىسىدا) قىلغان سۆزۈڭلارنىڭ يالغانلىقىنى الله ئوبدان بىلىدۇ» دېدى. ئۇلار: «ئى ئالىيجاناب زات! ئۇنىڭ (ئۇنىڭدىن ئايرىلالمايدىغان) بىر قېرى ئاتىسى بار، ئۇنىڭ ئورنىغا بىزنىڭ بىرىمىزنى ئېلىپ قالغىن، بىز سېنى ھەقىقەتەن ياخشىلىق قىلغۇچىلاردىن ھېسابلايمىز» دېدى. يۈسۈف: «خۇدا ساقلىسۇن، نەرسىمىزنى كىمنىڭ يۈكىدىن تاپقان بولساق، شۇنى ئېلىپ قالىمىز، بولمىسا بىز چوقۇم زالىملاردىن بولۇپ قالىمىز» دېدى. ئۇلار (بۇنيامىننىڭ ئورنىغا ئۆز ئارىسىدىن بىرىسىنى ئېلىپ قېلىشقا يۈسۈفنىڭ ماقۇل بولۇشىدىن) ئۈمىدسىزلەنگەندىن كېيىن، چەترەك يەرگە بېرىپ مەخپىي مەسلىھەتلەشتى، ئۇلارنىڭ چوڭى ئېيتتى: «ئاتاڭلارنىڭ سىلەردىن قەسەم قىلدۇرۇپ ۋەدە ئالغانلىقىنى ۋە ئىلگىرى يۈسۈف توغرىسىدىكى خاتالىقلىرىڭلارنى بىلمەمسىلەر؟ ئاتام ماڭا رۇخسەت قىلمىغىچە ياكى الله مەن ئۈچۈن ھۆكۈم چىقارمىغىچە بۇ يەردىن ھەرگىز ئايرىلمايمەن، الله ئەڭ ئادىل ھۆكۈم قىلغۇچىدۇر».[1]

ئۇلار چوڭ ۋە كىچىك قېرىنداشلىرىنى تاشلاپ قويۇپ قايتىشقا قارار بەردى. ئاتىلىرىنىڭ يېنىغا قايتىپ باردى ۋە ئەھۋالنى ئاتىلىرىغا ئېيتتى:

- ئى ئاتىمىز! ئوغلۇڭ ئوغرىلىق قىلدى.

ئاتىلىرى چۆچۈپ كەتتى ۋە قۇلىقىغا ئىشەنمىگەندەك: نېمە دېدىڭلار؟ - دەپ سورىدى.

ئۇلار بولغان ۋەقەنى ئۆز كۆزلىرى بىلەن كۆرگەنلىكلىرىنى سۆزلەپ بەردى. ئەگەر ئىشەنمىسە، ئۆزلىرى بىلەن بىللە بارغان ھەر قانداق بىرىدىن ياكى ئۆزلىرى بىلەن بىللە كەلگەن كارۋاندىن سوراپ بېقىشىنى ئېيتتى. بۇ قېتىم ئۇلار راست سۆزلىگەنىدى.

يەئقۇب ئۇلارنىڭ سۆزلىرىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن، قاتتىق ئازابلاندى ۋە يىغلىغان ھالدا:

[1] سۈرە يۈسۈف 70 ـ 80 ـ ئايەتكىچە.

www.munber.org

- نەپسىڭلار سىلەرگە بۇ ئىشنى چىرايلىق قىلىپ كۆرسەتتى، مەن پەقەت چىرايلىقچە سەۋر قىلىمەن، بەلكىم الله ماڭا ئىككىسىنى بىراقلا قايتۇرۇپ بېرىشى مۇمكىن. چۈنكى ئۇ، مېنىڭ ھالىمنى بىلىپ تۇرغۇچىدۇر، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر، - دېدى.

يەئقۇب ئۇلارغا ئىشەنمىگەنىدى. يەئقۇب ئۇلارنى ئۇنىڭدىن بۇرۇنمۇ بىر قېتىم سىنىغان ئەمما ئۇلاردىن بىر راستچىللىقنى كۆرەلمىگەن ئىدى. ئىش ئاياغلاشتى. يەئقۇبنى تېخىمۇ يالغۇزلۇق باستى. باشقىلىرىدىن بەكرەك ياخشى كۆرىدىغان ئىككى ئوغلىدىن ئايرىلىپ قالغانىدى. يەئقۇب بەكمۇ ياشىنىپ قالغانىدى. الله ئۇنى ياشىنىپ قالغىنىدا يالغۇزلۇق بىلەن سىناۋاتاتتى. يەئقۇب سەۋر قىلماقتا، سەۋر - تاقەتكە تايىنىپ ياشىماقتا، الله دىن ئۆزىنىڭ سەۋر - تاقىتىنىڭ كۈچلۈك بولۇشىنى ۋە ئىشلىرىنىڭ خەيرلىك بولۇشىنى تىلىمەكتە ئىدى.... شۇنداقلا، الله نىڭ ھەممە بالىلىرىنى ساق - سالامەت قايتۇرۇپ كېلىشىنى ئۈمىد قىلاتتى. چۈنكى الله ئۇنىڭ ئەھۋالىنى ئەڭ ياخشى بىلگۈچى ۋە ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچى، ئەڭ مەرھەمەتلىك ۋە مېھرىبان ئىدى.

...

يەئقۇب ھۇجرىسىغا قاراپ ماڭدى. ئەمما ئىككى قەدەم ماڭمايلا بۇ ۋەقە ئۇنىڭ يۈسۈفكە بولغان ئاھ - زارىنى قايتا قوزغىدى.

- ئېسىت يۈسۈف! - دېدى.

قەلبى ئۇنىڭ ھەسرىتىدە تىترەپ كەتتى. كۆزلىرىگە ياش تولدى. غەم - قايغۇسى ئازىيىشنىڭ ئورنىغا، تېخىمۇ ئېغىرلىشىپ كەتكەنىدى.

الله بىزگە يۈسۈفنىڭ ئاكىلىرى بىلەن ئاتىسىنىڭ ئارىسىدا بولۇپ ئۆتكەن سۆھبەتنى مۇنداق بايان قىلىدۇ:

﴿سىلەر قايتىپ كېتىپ ئاتاڭلار بىلەن كۆرۈشۈڭلار، ئاندىن ئېيتىڭلاركى، ئى ئاتىمىز! سېنىڭ ئوغلۇڭ راستلا ئوغرىلىق قىلدى، بىز پەقەت بىلگەن نەرسىمىز ئۈستىدىلا گۇۋاھلىق بېرىۋاتىمىز، بىز غەيبنى بىلمەيمىز (يەنى ساڭا ۋەدە بەرگەن چېغىمىزدا ئۇنىڭ ئوغرىلىق قىلىدىغانلىقىنى بىلمىدۇق). بىز تۇرغان شەھەردىن (يەنى مىسىردىن) ۋە بىز بىلەن بىللە ماڭغان كارۋاندىن سوراپ باققىن، بىزنىڭ سۆزىمىز چوقۇم راست. يەئقۇب ئېيتتى: «ئۇنداق ئەمەس، نەپسىڭلار سىلەرگە بۇ ئىشنى چىرايلىق كۆرسەتتى، مەن پەقەت چىرايلىقچە سەۋر قىلىمەن، ئۇلارنىڭ (يەنى ئۈچ ئوغلۇمنىڭ) ھەممىسىنى ماڭا دەرقەمدە قىلىپ بېرىشنى الله تىن تىلەيمەن. الله ھەقىقەتەن (مېنىڭ ھالىمنى) بىلىپ تۇرغۇچىدۇر، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر». يەئقۇب ئۇلاردىن يۈز ئۆرۈپ: «ئېسىت يۈسۈف!» دېدى. قايغۇدىن (كۆپ يىغلاپ) ئىككى كۆزى ئاقىرىپ كەتتى (يەنى ئىككى كۆزى كۆرمەس بولۇپ قالدى)، ئۇ تولۇپ تاشقان ئاچچىقىنى ئىچىگە يۇتقان ئىدى﴾.[1]

---

[1] سۈرە يۈسۈف 81 - 84 - ئايەتكىچە.

www.munber.org

يەئقۇب كۆپ يىغلىغاچقا، كۆزلىرى كۆرمەس بولۇپ قالغانىدى.

كىشىلەر: ئۇ بىر پەيغەمبەر تۇرۇپ شۇنچە يىغلىدى. يىغلاش ئۈمىدسىزلىكنىڭ بىر ئىپادىسى ئەمەسمۇ؟ ـ دەپ سورىشى مۇمكىن.

بىزمۇ: پەيغەمبەرلەر دىلى ئەڭ يۇمشاق كىشىلەردۇر، ـ دەپ جاۋاب بەرسەك بولىدۇ.

يىغلاش ـ سۆيگۈنىڭ دەرىجىلىرىدىن بىرى، شۇنداقلا، الله قا دەردىنى تۆكۈشنىڭ بىر خىلىدۇر.

يەئقۇب، بۈيۈك قەلب ئىگىسى بولغانلىقى ئۈچۈن يىغلىماقتا ئىدى ۋە ئۇ الله تىن باشقا ھېچكىمنىڭ ئالدىدا يىغلاپ باقمىغانىدى. ئۇنىڭ يىغىسىدا، ئۇنىڭ الله تىن باشقىسى بىلمەيدىغان بىر يالۋۇرۇش بار ئىدى. بالىلىرى ئۇنىڭ كۆرمەس بولۇپ قالغانلىقىنى ئۇقتى ۋە ئۇنى يۈسۈف ئۈچۈن يىغلاۋەرگەچكە شۇنداق بولۇپ قالدى دەپ بىلدى. ئۇلار ئاتىسىنىڭ ئىنسانىي ھېسسىياتىغا ھۇجۇم قىلماقتا ئىدى. ئۇلار ئاتىسىنىڭ ئۆزىنى ھالاك قىلماسلىقىنى ئېيتتى.

﴿ئۇلار: «الله نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، سەن يۈسۈفنى ياد ئېتىۋېرىپ (ھەسرەتتىن) ھالاك بولۇشقا تاس قالىدىغان ياكى ھالاك بولىدىغان بولدۇڭ» دېدى. يەئقۇب ئېيتتى: «مەن قايغۇ ـ ھەسرىتىمنى پەقەت الله قىلا ئېيتىمەن، الله نىڭ بىلدۈرىشى بىلەن سىلەر بىلمەيدىغان نەرسىنى بىلىمەن﴾.[1]

يەئقۇب بۇ سۆزى ئارقىلىق ئۆزىنىڭ يىغلاش سەۋەبىنى ئوچۇق بىلدۈرگەنىدى. ئۇ پەقەت الله قىلا يالۋۇراتتى. الله ھەققىدە ئۇلار بىلگەندىن كۆپ نەرسىلەرنى بىلەتتى. ئۇلار يەئقۇبنىڭ يىغىسىنى قويۇپ، ئۆزلىرى ئۈچۈن تېخىمۇ مۇھىم بولغان ئىشقا كۆڭۈل بۆلۈشى كېرەك ئىدى.

﴿ئى ئوغۇللىرىم! بېرىڭلار، يۈسۈفنى ۋە ئۇنىڭ ئۇكىسىنى ئىزدەڭلار، الله نىڭ رەھمىتىدىن نائۈمىد بولماڭلار، شۈبھىسىزكى، پەقەت كاپىر قەۋملا الله نىڭ رەھمىتىدىن ئۈمىدسىزلىنىدۇ»﴾.[2]

يەئقۇب شۇنچە چوڭقۇر دەرت ـ ئەلەم ئىچىدە باللىرىغا الله نىڭ رەھمىتى ھەققىدىكى ئۈمىدىنى ئوتتۇرىغا قويدى. ئۇ ئۆزىگە خەۋەر بېرىلگەنىدەك، يۈسۈفنىڭ تېخى ھاياتتا ئىكەنلىكىنى ھېس قىلماقتا ئىدى. ئاكىلىرىنىڭ ئۇنى تېپىشى لازىم ئىدى. يەئقۇبنىڭ الله نىڭ رەھمىتىگە بولغان بۇ ئۈمىدى، ئۇلارنىڭ يۈسۈفنى ئىزدىشىنىڭ ئەڭ مۇھىم دەلىلى ئىدى.

كارۋان مىسىرغا قاراپ يۈرۈپ كەتتى.

[1] سۈرە يۈسۈف 85 ـ 86 ـ ئايەتلەر.
[2] سۈرە يۈسۈف 87 ـ ئايەت.

www.munber.org

يۈسۈفنىڭ ئاكىلىرىنىڭ ماددىي ۋە مەنىۋىي ئەھۋاللىرى خاراب بولغانىدى. يوقسۇللۇق، ئاتىلىرىنىڭ دەرت ـ ئەلىمى، ھەسرىتى ئۇلارنى بەكمۇ قىينىماقتا ئىدى.

ئۇلار ھېچنېمىگە ئەرزىمەس ماللىرىنى ئېلىپ يۈسۈفنىڭ يېنىغا كىرىپ كەلدى.

ئۇلۇغ الله بۇ ھەقتە مۇنداق دېگەنىدى:

﴿ئۇلار يۈسۈفنىڭ قېشىغا كىرگىنىدە: «ئى ئالىيجاناب زات! بىزگە ۋە ئائىلىمىزگە ئاچارچىلىق يەتتى، (ئالدىڭغا) ناچار، ئۆتمەسماللار بىلەن كېلىپ قالدۇق، بىزگە يېتەرلىك ئاشلىق بەرگىن، بىزگە سەدىقە قىلغىن، الله سەدىقە قىلغۇچىلارنى ھەقىقەتەن مۇكاپاتلايدۇ» دېدى﴾.[1]

ئۇلارنىڭ ئەھۋالى ئۇلارنى بىچارە ھالغا كەلتۈرۈپ قويغانىدى.

ئۇلار الله نىڭ سەدىقە بەرگەنلەرنى مۇكاپاتلاندۇرىدىغانلىقىنى سۆزلەش ئارقىلىق ئۇنىڭ قەلبىنى يۇمشىتىشنى ۋە شۇ ئارقىلىق ئۆزلىرىگە سەدىقە بېرىلىشىنى ئۈمىد قىلاتتى.

دەل شۇ چاغدا...

قىيىن ئەھۋالدا تۇرغانلىرىدا...

يۈسۈف ئۇلارغا تەرجىمان ياكى ئۆچىنچى شەخسكە ئېھتىياجى بولمىغان ھالدا ئۇلارنىڭ تىلىدا:

﴿«سىلەر نادان ۋاقتىڭلاردا يۈسۈفكە ۋە ئۇنىڭ ئۇكىسىغا نېمىلەر قىلغانلىقىڭلارنى بىلەمسىلەر؟» دېدى. ئۇلار: «سەن راستىلا يۈسۈفمۇ؟» دېدى. ئۇ: «مەن يۈسۈف، بۇ مېنىڭ ئىنىم. الله بىزگە مەرھەمەت قىلدى. كىمكى ھەقىقەتەن تەقۋادارلىق قىلىدىكەن، سەۋر قىلىدىكەن (ياخشى مۇكاپاتقا ئېرىشىدۇ)، چۈنكى الله ياخشى ئىش قىلغۇچىلارنىڭ ئەجرىنى بىكار قىلىۋەتمەيدۇ» دېدى. ئۇلار: «الله نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، الله سېنى ھەقىقەتەن بىزدىن ئارتۇق قىلىپتۇ، بىز جەزمەن خاتا قىلىپتۇق» دېيىشتى﴾.[2]

سۆھبەت ئۇلارنىڭ ئىچكى ھېسسىياتلىرىنى ئەڭ نازۇك شەكىلدە ئىپادىلىشى بىلەن باشلاندى. مىسىرنىڭ ئەزىزى بىردىنلا ئۇلاردىن ئۇلارنىڭ يۈسۈفكە قىلغان ـ ئەتكەنلىرىنى سورىدى.

ئۇ ئۇلارنىڭ تىلىدا سۆزلىگەن ئىدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇلار ئۇنىڭ يۈسۈف ئىكەنلىكىنى بىلىشتى. سۆھبەت داۋاملاشتى، ئۇلارنىڭ يۈسۈفكە زىيانكەشلىك قىلغانلىقى ئوتتۇرىغا چىقتى. ئۇلار يۈسۈفكە تۇزاق قۇرغانىدى. ئەمما الله خالىغان ئىشنى ئەمەلگە ئاشۇرۇشقا قادىردۇر. يىللارنىڭ ئۆتۈشى بىلەن ئۇلار يۈسۈفكە قىلغان زىيانكەشلىكىنى ئۇنۇتقانىدى.

---

[1] سۈرە يۈسۈف 88 ـ ئايەت.
[2] سۈرە يۈسۈف 89 ـ 91 ـ ئايەتكىچە.

www.munber.org

اللە نىڭ ئۇرۇنلاشتۇرۇشى بەكمۇ غەلىتە سەۋەبلەر ئارقىلىق بىر - بىرلەپ ئورۇنلانماقتا ئىدى. يۇسۇفنىڭ قۇدۇققا تاشلىنىشى ئۇنىڭ ھۆكۈمدار بولۇشىنىڭ باشلانغۇچى بولسا، ئاكىلىرىنىڭ ئۇنى ئاتىلىرىدىن ئايرىۋېتىشى، ئاتىسىنىڭ يۇسۇفنى تېخىمۇ سۆيۈشىگە سەۋەب بولغانىدى. مانا ئەمدى ھەممە ئىش ئاشكارىلانغانىدى.

ئەمدى ئۇلارنىڭ ھاياتى يۇسۇفنىڭ قولىدا ئىدى. ئۇلار يۇسۇفتىن ياخشىلىق ۋە مەرھەمەت كۈتكەن ھالدا تۇرۇشماقتا ئىدى. ئۇلارنىڭ ئارىسىدىكى سۆھبەت شۇ سۆزلەر بىلەن داۋاملاشتى:

- اللە سېنى ھەقىقەتەن بىزدىن ئۈستۈن قىلىپتۇ، بىز خاتالىق ئۆتكۈزۈپتۇق.

ئۇلارنىڭ قىلغان سۆزلىرى ۋە ئېتىراپلىرى ئۇلارنىڭ ئىچىدە بىلگىلى بولمايدىغان، مەخپىي ئەندىشىنىڭ پەيدا بولغانلىقىنى ئىپادىلەپ بەرگەنىدى. بەلكىم ئۇلار يۇسۇفنىڭ ئۆزلىرىدىن ئىنتىقام ئېلىشىنى ئويلاپ قورقۇۋاتاتتى. يۇسۇفمۇ ئۇلارنىڭ بۇ روھى ھالىتىنى چۈشەندى ۋە ئۇلارغا شۇ سۆزلىرى بىلەن تەسەللى بەردى:

﴿«بۈگۈن سىلەر ئەيىبلەشكە ئۇچرىمايسىلەر، اللە سىلەرنى كەچۈرسۇن، اللە ئەڭ مەرھەمەتلىك زاتتۇر﴾.[1]

ھېسابقا تارتىش ۋە ئەيىبلەش يوق. شۇنىڭ ئۈچۈن ئىش پۈتۈنلەي تۈگىدى. ئۇ، قېرىنداشلىرىغا: سىلەرنى كەچۈردۈم، - دېمىدى. ئەمما ئۇلارنىڭ كەچۈرۈلۈشى ئۈچۈن اللە قا دۇئا قىلدى. بۇ، ئۆزىنىڭ ئۇلارنى كەچۈرگەنلىكىنى ۋە ئۇلارنى اللە نىڭ كەچۈرۈشىگە قويۇپ قويغانلىقىنى بىلدۈرەتتى. ئۇ بىر پەيغەمبەر بولغاچقا، دۇئاسى مەقبۇل ئىدى. بۇ كەچۈرۈش كەڭ قورساقلىق بولۇشقا ئۆرنەك بولۇپ ھېسابلىنىدىغان كەچۈرۈش ئىدى.

يۇسۇف بىردىنلا ئاتىسى ھەققىدىكى تېمىغا ئۆتتى. ئۇ ئاتىسىنىڭ كۆزلىرىگە ئۆزىگە بولغان ھەسرىتىدىن ئاق چۈشكەنلىكىنى ۋە كۆرمەس بولۇپ قالغانلىقىنى بىلەتتى. ئاتىسى ھەققىدە تېخى ھېچقانداق گەپ - سۆز بولمىغانىدى. ئەمما ئۇ بىلەتتى، قەلبى ھېس قىلاتتى. يۇسۇف كۆينىكىنى ئۇلارغا بېرىپ:

﴿سىلەر مېنىڭ بۇ كۆڭلىكىمنى ئېلىپ بېرىپ ئاتامنىڭ يۈزىگە تاشلاڭلار، كۆزى ئېچىلىدۇ، پۈتۈن ئائىلەڭلاردىكىلەرنى ئېلىپ مېنىڭ يېنىمغا كېلىڭلار»﴾.[2]

كارۋان پەلەستىنگە قاراپ يولغا چىقتى.

يەئقۇب كۆزلىرى كور ھالدا ئۆيدە ئۆزى يالغۇز ئولتۇراتتى. كۆز يېشى يۈزىدە ئىككى سىزىق پەيدا قىلغانىدى. ئۇ تۇيۇقسىزلا ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتى. ھەسرەتلىك ئاتىنىڭ يۈزى باشقىچە تۇسكە كىردى. ئۇ كىيىملىرىنى ئالماشتۇرۇپ كېلىنلىرىنىڭ يېنىغا چىقتى.

[1] سۈرە يۇسۇف 92 - ئايەت.
[2] سۈرە يۇسۇف 93 - ئايەت.

www.munber.org

ھويلىغا چىقىپ، بېشىنى يۇقىرىغا كۆتۈردى ۋە چوڭقۇر بىر نەپەس ئالدى. ئىچىنى مىسىردىن كەلگەن شامال بىلەن تولدۇردى، ئاندىن ھۇجرىسىغا كىرىپ كەتتى.

بۇنى كۆرگەن چوڭ كېلىن كىچىكلىرىگە مۇنداق دېدى:

- بۈگۈن يەئقۇب ئادىتىنى بۇزۇپ سىرتقا چىقتى. يۈرىكىم بىر نەرسىلەرنى تۇيۇۋاتىدۇ. ئۇ يالغۇزلۇقىنى تەرك ئېتىپ ھويلىغا چىقتى. كور تۇرۇپ ئاسمانغا قارىدى. قانداق قارىغانلىقىنى بىلمەيمەن. ئەمما قەسەم قىلىمەنكى، يۈزىدە كۈلكىنىڭ ئىپادىلىرى بار ئىدى، - دېدى.

كىچىك كېلىنلەر ھەيران بولۇشتى ۋە:

- يېڭى كىيىم كىيگەنلىكىنى كۆردۈڭمۇ؟ ئۇنىڭ كۈلگىنىنى كۆردۈڭمۇ؟ - دەپ سوراشتى.

كېلىنلەر دەرھال ئۇنىڭ يېنىغا كىرىشتى. يەئقۇبنىڭ يۈزىدە كۈلكىدىن ئەسەر يوق ئىدى. چوڭ كېلىنىنىڭ كۆزىگە شۇنداق كۆرۈنگەنمىدى؟

كېلىنلەر يەئقۇبتىن سوراشتى:

- مۆھتىرەم ئاتىمىز! بۈگۈن ساڭا نېمە بولدى؟

يەئقۇب:

- يۈسۈفنىڭ ھېدىنى ئېلىۋاتىمەن، مېنى ئالجىپ قالدى دېمەڭلار! - دېدى.

كېلىنلەر ھاڭ - تاڭ بولۇشتى. ئۇلار يەئقۇبنىڭ يېنىدىن چىقىپ كېتىۋېتىپ ئۆز - ئارا مۇنداق دېيىشتى:

- بۇ ئادەمدىن ئۈمىد يوق. يۈسۈفنىڭ ھەسرىتى ئۇنى ھالاك قىلدى.

- ئۇنىڭ كۆڭلىكى توغرىسىدا بىر نېمە دېدىمۇ؟

- بىلمەيمەن، ئۇنىڭ ھىدىنى ئالغانلىقىنى ئېيتتى.

- ياشانغانلارنىڭ ئەقلى بارغانسېرى كاردىن چىقاتتى. ئەمما بۇنىڭ دەل ئەكسىچە، تېخىمۇ ئۆتكۈرلىشىپ كېتىۋاتىدۇ...

- ئۇ ۋەقەنى تېخىچە ئۇنتۇتالمىغان ئوخشايدۇ.

- ئۇنىڭ كىيىملىرنى ئالماشتۇرغىنىنى ئېيتىۋاتىسەن.

- بەلكىم ئۇ ئالجىپ قالغان ئوخشايدۇ.

- بۇلارنى ئالجىپ قالغانلىقى ئۈچۈن قىلىۋاتىدۇ.

www.munber.org

دەل شۇ چاغدا يەئقۇب بىر ئىستاكان سۈت سورىدى، ئەمما ئۇ روزا تۇتۇۋاتاتتى. شۇنداق قىلىپ، روزىسىنى بۇزغان بولدى. تۇنجى قېتىم ئۆز ئادىتىنى بۇزغانىدى. ئاخشام ۋاقتى يەنە كىيىمنى ئالماشتۇردى.

كارۋان يۈسۈفنىڭ كۆينىكىنى ئېلىپ كەلمەكتە. كۆينەك بۇغداينىڭ ئارىسىغا تىقىپ قويۇلغانىدى. ئۇ تۇپراقنىڭ، ئېتىز ـ قىرلارنىڭ پۇرىقىغا ۋە بۇغدايلارنى سارغايتقان قۇياشنىڭ ئىسسىقىغا ئارىلىشىپ كەتكەنىدى.

كارۋان يەئقۇبنىڭ يېزىسىغا يېقىنلاپ كەلدى...

يەئقۇب ھۇجرىسىدا ئۆزى يالغۇز ئايلانماقتا ئىدى. ئۇزۇندىن ئۇزۇن دۇئا قىلماقتا، قوللىرىنى يۇقىرىغا ئاچماقتا، قايتا ـ قايتا چوڭقۇر نەپەس ئالماقتا، كۆزلىرىدىن ياش تۆكۈلمەكتە ئىدى. يۈسۈفنىڭ كۆينىكى ئۇنىڭغا قاراپ كەلمەكتە ئىدى.

﴿كارۋان (مىسىردىن شامغا قاراپ) قوزغالغان چاغدا، ئۇلارنىڭ ئاتىسى (يەنى يەئقۇب ئەلەيھىسسالام): «مەن چوقۇم يۈسۈفنىڭ ھىدىنى ئېلىۋاتىمەن، سىلەر مېنى ئالجىپ قالغان دېمەيدىغان بولساڭلار (يۈسۈفنى ئەلۋەتتە ھايات دەيتتىم)» دېدى. ئۇلار (يەنى يەئقۇبنىڭ نەۋرىلىرى ۋە يېنىدىكى كىشىلەر): «اللّٰه نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، ھەقىقەتەن سەن تېخى يەنىلا بۇرۇنقى قايمۇقۇشۇڭدا ئىكەنسەن» دېدى. خۇش خەۋەرچى كېلىپ كۆڭلەكنى يەئقۇبنىڭ يۈزىگە تاشلىدى، ئۇنىڭ كۆزى ئېچىلدى، يەئقۇب: «مەن سىلەرگە، اللّٰه نىڭ بىلدۈرۈشى بىلەن سىلەر بىلمىگەن نەرسىلەرنى بىلىمەن، دېمىگەنمىدىم» دېدى. ئۇلار: «ئى ئاتىمىز! گۇناھلىرىمىز ئۈچۈن بىزگە مەغپىرەت تىلىگىن، بىز ھەقىقەتەن خاتالاشتۇق» دېيىشتى. يەئقۇب: «پەرۋەردىگارىمدىن سىلەرگە مەغپىرەت تىلەيمەن. اللّٰه گۇناھلارنى ھەقىقەتەن مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر، (بەندىلىرىگە) مېھرىباندۇر» دېدى﴾.[1]

شۇنىڭ بىلەن يۈسۈفنىڭ قىسسىسى ئاخىرلاشتى. ئۇنىڭ قىسسىسى بىر چۈش بىلەن باشلىنىپ ئەنە شۇ چۈشنىڭ تەبىرى بىلەن ئاخىرلاشتى.

﴿ئۇلار يۈسۈفنىڭ ئالدىغا كىرگەندە، يۈسۈف ئاتا ـ ئانىسىنى قۇچاقلىدى ۋە: «خۇدا خالىسا، مىسىرغا ئامان ـ ئېسەن كىرىڭلار» دېدى. ئاتا ـ ئانىسىنى تەختىدە (يېنىدا) ئولتۇرغۇزدى، ئۇلار (شاھلارغا تازىم قىلىش ئادىتى بويىچە) يۈسۈفكە سەجدە قىلىشتى. ئۇ: «ئى ئاتا! مانا بۇ، بۇرۇن (كىچىك ۋاقتىمدا) كۆرگەن چۈشۈمنىڭ تەبىرىدۇر، ئۇ چۈشۈمنى پەرۋەردىگارىم ھەقىقەتەن راستقا چىقاردى. پەرۋەردىگارىم مېنى زىنداندىن چىقىرىش بىلەن، قېرىنداشلىرىم بىلەن مېنىڭ ئارامنى شەيتان بۇزغاندىن كېيىن، سىلەرنى سەھرادىن بۇ يەرگە ئېلىپ كېلىش بىلەن ماڭا ئېھسان قىلدى، پەرۋەردىگارىم خالىغىنىنى (ئىشقا ئاشۇرۇشقا) ھەقىقەتەن تەدبىرلىكتۇر، ئۇ ھەقىقەتەن ھەممىنى بىلگۈچىدۇر، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر﴾.[2]

---

[1] سۈرە يۈسۈف 94 ـ 98 ـ ئايەتكىچە.
[2] سۈرە يۈسۈف 99 ـ 100 ـ ئايەتلەر.

www.munber.org

ئۇنىڭ چۇشى ئەمەلىيەتكە ئايلاندى ۋە ئۇ رەببىگە دۇئا قىلماقتا.

﴿پەرۋەردىگارىم! ماڭا ھەقىقەتەن پادىشاھلىق ئاتا قىلدىڭ، چۈش تەبىرىنى بىلدۈردۈڭ، ئى ئاسمانلارنى ۋە زېمىننى ئۆرنەكسىز ياراتقۇچى زات! دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە مېنىڭ ئىگەمسەن، مېنى مۇسۇلمان پېتىمچە قەبزى روھ قىلغىن، مېنى ياخشى بەندىلەر قاتارىدا قىلغىن! » دېدى﴾.[1]

ئوخشاش دۇئا.

- مېنىڭ جېنىمنى مۇسۇلمان پېتى ئالغىن!

يۇسۇفنىڭ قىسسىسىنىڭ ئاخىرىدا تۆۋەندىكىلەرنى خاتىرلىتىپ ئۆتمەكچىمىز:

ھەزرىتى ئىبراھىمنىڭ قىسسىسىدە قەلبىنىڭ پەقەت اللە قا تەۋە بولۇشى ئۈچۈن، قەلبىدە ئوغلى ئىسمائىلغا بولغان تۇغما سۆيگۈسىدىن ۋاز كەچتى. ۋەقە يۈز بەرگەن چاغدا، ئىسمائىلنى بوغۇزلاش ھەققىدە بۇيرۇق ئەمەلدىن قالدۇرۇلدى ۋە ئۇنىڭ ئورنىغا فىدىيە ئورنىتىلدى.

ھەزرىتى يەئقۇبنىڭ قەلبىدىمۇ ئوغلى يۇسۇفكە قارىتا ئوخشاش ھېس - تۇيغۇ بار ئىدى. ئۇ يۇسۇفنى ياخشى كۆرەتتى. ئەمما ئۇنى يوقىتىپ قويۇش بىلەن سىنالدى. ئۇنىڭ قەلبى يۇسۇف، ئۇنىڭ ئۇكىسى ۋە باشقىلىرىغا ئەمەس، بەلكى پەقەت اللە قىلا تەۋە بولغاندا، اللە ئۇنىڭغا ھەر ئىككى ئوغلىنى قايتۇرۇپ بەردى.

بەدنامدىمۇ ئوخشاش ۋەقە يۈز بەردى. قەلبىنىڭ پەقەت اللە قىلا تەۋە بولۇشى ئۈچۈن مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ھەزرىتى ئائىشەگە بولغان مەيلى كۆتۈرۈۋېتىلدى. ئاندىن كېيىن، ئۇنىڭ گۇناھسىز ئىكەنلىكىگە دائىر ئايەت چۈشۈرۈلدى.

[1] سۈرە يۇسۇف 101 ـ ئايەت.

www.munber.org